

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ
ΑΜΕΡΙΚΗ ΑΠΟ ΤΟ 1919 ΕΩΣ ΤΟ 1924 ΣΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
«ΑΤΛΑΝΤΙΣ».**

Άγγελος Ιωσήφ Παπαδόπουλος

Επιβλέπων: Ηλίας Σκουλίδας

Επίκουρος καθηγητής

Άρτα, Ιούνιος, 2020

**THE ARTISTIC LIFE OF GREEK IMMIGRANTS IN
AMERICA FROM 1919 TO 1924 IN THE ATLANTIS
NEWSPAPER**

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Άρτα, Ημερομηνία

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπων καθηγητής

Όνομα Επίθετο,

τίτλος, βαθμίδα

2. Μέλος επιτροπής

Όνομα Επίθετο,

τίτλος, βαθμίδα

3. Μέλος επιτροπής

Όνομα Επίθετο,

τίτλος, βαθμίδα

Η Πρόεδρος του Τμήματος

Μαρία Ζουμπούλη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

© Παπαδόπουλος, Άγγελος Ιωσήφ, 2020.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Ιωσήφ Άγγελος Παπαδόπουλος

Υπογραφή

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Μέσα σε αυτή τη παράγραφο θέλω να ευχαριστήσω όσους με βοήθησαν και με στήριξαν κατά την εκπόνηση της πτυχιακής μου. Καταρχάς, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επόπτη μου Ηλία Σκουλίδα που δέχτηκε να αναλάβει την εποπτεία και για όλη την κατανόηση που έδειξε από την αρχή μέχρι το τέλος της εργασίας. Σε αυτό το σημείο νιώθω επίσης την ανάγκη να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την ψυχολογική και οικονομική στήριξη που μου παρέχουν όλα αυτά τα χρόνια των σπουδών μου. Ακόμα, θέλω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στη ξαδερφή μου και απόφοιτο του Τμήματος Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής, Αρμένη Ιωσηφίνα για την αδιάκοπη συμπαράσταση της καθώς χωρίς τη βοήθειά της αυτή η πτυχιακή δεν θα υπήρχε.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της συγκεκριμένης εργασίας είναι να διερευνήσει την καλλιτεχνική ζωή των Ελλήνων στη Νέα Υόρκη, κατά το διάστημα 1919 έως το 1924.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας διερευνώνται τα σχετικά με την Ελληνική μετανάστευση στην Αμερική, εστιάζοντας κυρίως στις αιτίες που παρώθησαν ελληνικούς πληθυσμούς να μεταβούν στις ΗΠΑ ως οικονομικοί μετανάστες. Στο ίδιο κεφάλαιο συνοψίζεται η γεωγραφική προέλευση των μεταναστών, καθώς και η κοινωνική, ενώ επιπλέον γίνεται μια απόπειρα προσέγγισης της κατάστασης που αντιμετώπισαν οι μετανάστες κατά την άφιξή τους. Σε αυτό το τμήμα της εργασίας η εστίαση κυρίως αφορά στις πρώτες συνθήκες αλλά και στα στοιχεία σχετικά με την εγκατάστασή τους.

Στο δεύτερο κεφάλαιο προσεγγίζεται η εξέλιξη της Ελληνικής τυπογραφίας στην Αμερική, εστιάζοντας κυρίως στα στοιχεία σχετικά με την εφημερίδα Ατλαντίς. Ειδικότερα διερευνώνται βασικές πτυχές της εφημερίδας που σχετίζονται με τον αυτοκαθορισμό της, την εκδοτική της πορεία, τα στοιχεία έκδοσης, τα χαρακτηριστικά της. Επιπλέον συλλέγονται στοιχεία σχετικά με την ανταπόκριση της στον ελληνικό πληθυσμό στον οποίο απευθυνόταν.

Το τρίτο κεφάλαιο αφορά τα καλλιτεχνικά δρώμενα των Ελλήνων. Ειδικότερα, αρχικά προσεγγίζεται η ανάπτυξη και η οργάνωση των ελληνικών κοινοτήτων και των ελληνικών συλλόγων, καθώς αποτελέσαν τις κοιτίδες ανάπτυξης της καλλιτεχνικής ζωής της ομογένειας της Αμερικής. Δίνεται ιδιαίτερη βάση στην περίπτωση του θεάτρου, του τραγουδιού, της Όπερας, του ελαφρού τραγουδιού και της κλασικής μουσικής, διότι η συγκεκριμένη εφημερίδα, η Ατλαντίς, αναλώνεται εκτενέστατα στις σελίδες των καλλιτεχνικών της, κυρίως σε καλλιτεχνικά δρώμενα που αφορούν στις προαναφερόμενες κατηγορίες.

Το τέταρτο κεφάλαιο αφορά την αποδελτίωση της εφημερίδας Ατλαντίς και συγκεκριμένα το τμήμα των καλλιτεχνικών αναφορών κατά το διάστημα 1919-1924. Επειδή πρόκειται για μία εφημερίδα που η κυκλοφορία της είναι Καθημερινή, θεωρήθηκε αδύνατη μία περιδιάβαση σε όλα τα φύλλα της συγκεκριμένης εξαετίας, οπότε η μέθοδος που υιοθετήθηκε ήταν η δειγματοληψία. Πιο συγκεκριμένα έγινε ανασκόπηση ορισμένων τευχών εστιάζοντας σε αναφορές που άπτονται των καλλιτεχνικών δρώμενων, που σε

μεγάλο βαθμό καλύπτονται από τις χοροεσπερίδες που διοργανώνονταν από τους κοινοτικούς συλλόγους αλλά κι από θεατρικές ή χορευτικές παραστάσεις.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, γίνεται μία απόπειρα ερμηνείας και καταγραφής των αποτελεσμάτων, έτσι όπως προέκυψαν μέσω της αποδελτίωσης, εστιάζοντας κυρίως στο πώς κατανέμονται τα ποσοστά ανά φύλλο σχετικά με τα καλλιτεχνικά δρώμενα που απαντώνται να διατρέχουν το εκάστοτε συγκεκριμένο φύλλο.

Λέξεις-κλειδιά: Ατλαντίς, Νέα Υόρκη, μετανάστευση, καλλιτεχνικά δρώμενα, αποδελτίωση.

ABSTRACT

Purpose of this current research is to explore the artistic life of Greeks in New York between 1919-1924.

The first chapter of the paper investigates Greek immigration to America, focusing mainly on the reasons why Greek populations migrated to the United States as economic immigrants. The same chapter summarizes the geographical origin of the migrants as well as the social, and also attempts to approximate the situation faced by immigrants upon arrival. In this part of the work the focus is mainly on the initial conditions but also on the elements of their installation.

The second chapter looks at the evolution of Greek typography in America, focusing primarily on the Atlantis newspaper. Specifically, the main aspects of the newspaper related to its self-determination, its editorial course, its editing elements, its features are investigated. In addition, data are collected on its response to the Greek population it was targeting.

The third chapter deals with the artistic activities of the Greeks. In particular, the development and organization of Greek communities and Greek associations was initially approached, as they were the cornerstones of the development of the artistic life of the American community. Particular emphasis is given to the case of theater, song, opera, light song and classical music, because this particular newspaper, Atlantis, is extensively covered in its artistic pages, mainly in the artistic activities related to the aforementioned categories.

The fourth chapter deals with the publication of the Atlantis newspaper, and in particular the section on artistic reporting from 1919 to 1924. Because it is a newspaper with a daily circulation, it was considered impossible to travel through all the pages of that particular six-year period, so the method adopted was sampling. More specifically, a number of issues were reviewed focusing on reports on artistic events, largely covered by dance clubs organized by community clubs but also by theatrical or dance performances.

In the last chapter, an attempt is made to interpret and record the results, as they emerged through indexing, focusing mainly on how the percentages are distributed per sheet regarding the artistic events that occur in each particular sheet.

Key-words: Atlantis, New York, immigration, artistic events, indexing.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	VI
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	VII
ABSTRACT	IX
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ.....	3
1. 1 ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ:Η ΣΤΑΦΙΔΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	3
1.2 Η ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	3
1.3 ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΥΜΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.....	5
1.4 ΤΟ ΣΗΜΕΙΟ ΚΑΜΠΗΣ ΣΤΙΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΡΟΕΣ	6
1.5 ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΙΣ ΗΠΑ: Η ΑΦΙΞΗ, ΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	6
1.6 ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΙΣ ΗΠΑ	9
1.7 Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ.....	11
1.8 ΣΥΝΟΨΗ ΑΙΤΙΩΝ	14
1.9 ΜΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥΣ.....	15
1.10 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ.....	15
1.11 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ. ΟΙ ΑΡΧΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ	19
2. 1 ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ.....	19
2.2 Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ	21
2.3 Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΑΤΛΑΝΤΙΣ	21
2.4 Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΚΑΙ Η ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑ	22
2.4.1 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ.....	22
2.4.2 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ, ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ, ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΤΗΤΑ, ΓΛΩΣΣΑ, ΥΛΗ.....	23
2.5 Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΠΡΟΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ.....	23
2.6 Η ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΈΛΛΗΝΕΣ	24
2.7 ΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΑΤΛΑΝΤΙΣ.....	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΤΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.....	27
3.1 Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ	27
3.2 Η ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΣΤΟΥΣ ΚΟΛΠΟΥΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.....	28
3.3 ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ.....	29
3.4 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ	30
3.5 ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΚΑΙ ΌΠΕΡΑ	33
3.6 ΤΟ ΕΛΑΦΡΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ.....	35
3.7 ΚΛΑΣΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ.....	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο	37
4.1 Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΑΤΛΑΝΤΙΣ» 1919-1924	37
4.2 Η ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΦΥΛΛΩΝ 1919-1924.....	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο	53
ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΑΤΛΑΝΤΙΣ.....	53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο	70
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	70
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	76
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	78

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στόχος της συγκεκριμένης εργασίας είναι η διερεύνηση της καλλιτεχνικής ζωής των Ελλήνων στη Νέα Υόρκη από το 1919 έως το 1924 μέσω των στοιχείων που παρέχονται από την εφημερίδα «Ατλαντίς».

Αρχικά, κρίθηκε αναγκαίο να οριστεί με σαφήνεια το ιστορικό πλαίσιο που συνέθεσε όλες τις παραμέτρους της Ελληνικής μετανάστευσης των Ελλήνων στις ΗΠΑ. Ειδικότερα, έγινε μία απόπειρα να οριοθετηθεί αρχικά χρονικά, η μετανάστευση που συντελέστηκε από την Ελλάδα προς στις ΗΠΑ, αλλά και να καθοριστούν τα κύματα των μεταναστευτικών ροών που έλαβαν χώρα από το τέλος του 19^{ου} έως τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα. Σε μια πρώτη φάση, διερευνώνται οι απαρχές της μετανάστευσης καθώς και το πρώτο κύμα, ενώ επιπλέον γίνεται μία απόπειρα προσέγγισης των κυριότερων αιτιών που οδήγησαν στη μεταναστευτική λύση. Προς επίρρωση της ανάλυσης των αιτιών, παρατίθενται στοιχεία σχετικά με την σταφιδική κρίση που συντέλεσε σε μεγάλο βαθμό στην απόφαση μετανάστευσης για μεγάλο ποσοστό του Αγροτικού πληθυσμού της Ελλάδας, κι ειδικότερα της Πελοποννήσου και της Στερεάς Ελλάδας.

Επιπλέον, διερευνώνται ως παράμετροι η γεωγραφική και η κοινωνική προέλευση των μεταναστών, καθώς κι οι συνθήκες διαβίωσης που αντιμετώπισαν στη χώρα υποδοχής κατά τα πρώτα έτη. Παράλληλα παρέχονται στοιχεία σχετικά με τη μεταναστευτική εγκατάσταση και τις πρώτες συνοικίες που διαρθρώθηκαν. Επιπρόσθετα στο τέλος του πρώτου κεφαλαίου, γίνονται αναφορές για την οικονομική κατάσταση της Αμερικής κι όχι μόνο, κατά την περίοδο της υποδοχής των μεταναστών.

Στη συνέχεια στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρείται μια προσέγγιση της ελληνικής τυπογραφίας στην Αμερική και μάλιστα στοιχείων που αφορούν στις απαρχές της και στην κυκλοφορία των ελληνικών εφημερίδων μέχρι και τον 19^ο αιώνα. Ακολουθούν ιδιαίτερες ερμηνείες ως προς την εφημερίδα «Ατλαντίς», που αποτελεί ουσιαστικά και το αντικείμενο της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα συλλέγονται στοιχεία σχετικά με την ιστορική τη συγκρότηση και την εκδοτική της πορεία, αλλά και στοιχεία που αφορούν στην έκδοση, στους στόχους, στα τεχνικά χαρακτηριστικά της, στην

κυκλοφορία της αλλά και στην ύλη που περιλάμβανε. Επιπρόσθετα επιχειρείται μία προσέγγιση του αυτοκαθορισμού της εφημερίδας αλλά και της ανταπόκρισης που έτυχε από τους Έλληνες. Στο τέλος του δεύτερου κεφαλαίου τεκμηριώνονται οι επιλογές αφενός της συγκεκριμένης εφημερίδας «Ατλαντίς», αλλά και της συγκεκριμένης προς μελέτη εποχής, που εκτείνεται μεταξύ 6 ετών από το 1919 έως το 1924.

Στο τρίτο κεφάλαιο της πτυχιακής εργασίας διερευνώνται τα καλλιτεχνικά δρώμενα που έλαβαν χώρα στην Αμερική και διοργανώθηκαν από τους Έλληνες μετανάστες. Ειδικότερα μελετάται η δημιουργία ελληνικών συλλόγων χοροσπερίδων, με ιδιαίτερες μνείες στην καλλιτεχνική σύνθεση των εκδηλώσεων και στην εμφάνιση μουσικών ειδών και μουσικών. Προς την ίδια κατεύθυνση, την καλλιτεχνική, συλλέγονται στοιχεία σχετικά με τις κινηματογραφικές προβολές, το θέατρο και τις όπερες..

Στο τέλος επισημαίνονται τα προβλήματα τα οποία ανέκυψαν κατά την έρευνα και την αποδελτίωση ενώ παρέχονται πληροφορίες σχετικές με τα τεύχη τα οποία αποδελτιώθηκαν. Σε αυτό το σημείο κρίθηκε σκόπιμο να παρατεθούν αυτούσιες οι πληροφορίες σχετικά με τα καλλιτεχνικά δρώμενα, έτσι όπως εντοπίζονται στην εφημερίδα «Ατλαντίς».

Τελικά, ακολουθούν οι συμπερασματικές πληροφορίες, που εστιάζουν κυρίως στα καλλιτεχνικά δρώμενα και στην επίδραση που άσκησαν στη ζωή των Ελλήνων. Επιπλέον επιχειρείται ένας συσχετισμός της τέχνης και της διατήρησης των ηθών και των εθίμων, σε σχέση με τον ρόλο διασύνδεσης που αποτέλεσαν, οι παραπάνω πολιτισμικές εκφάνσεις μεταξύ των Ελλήνων ομογενών σε μία ξένη χώρα και μάλιστα στις ΗΠΑ.

Κεφάλαιο 1^ο : Η ελληνική μετανάστευση στην Αμερική

1.1 Οι απαρχές: η σταφιδική κρίση στην Ελλάδα

Η Ελλάδα αντιμετώπισε μία σειρά οικονομικών δυσχερειών οι οποίες εντείνονται κυρίως κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα, οι οποίες και προκάλεσαν σημαντικά προβλήματα κυρίως στον αγροτικό πληθυσμό της χώρας. Μεγάλος αριθμός, κυρίως ανδρών που προέρχονταν από την Πελοπόννησο και τη Στερεά Ελλάδα στην πλειονότητα τους αγρότες, υποχρεώνονταν εξαιτίας των προβλημάτων που ανέκυψαν στην εμπορία της σταφίδας, να μεταναστεύσουν στο εξωτερικό αναζητώντας καλύτερες συνθήκες ζωής. Οι ΗΠΑ αποτέλεσαν έναν δημοφιλή προορισμό ο οποίος προωθήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τους πράκτορες και τις εταιρείες ακτοπλοϊκών μεταφορών φροντίζοντας για την άλλη μεταφορά στις νέες Πατρίδες¹.

Η σταφιδική κρίση αποτέλεσε την αφετηρία της μεταναστευτικής κίνησης η οποία συνεχίστηκε και κατά τον 20^ο αιώνα. Η Κορινθιακή σταφίδα καλλιεργούνταν από τον Ισθμό έως την Αρκαδία, σ' όλες τις περιοχές της Πελοποννήσου, βόρειες και δυτικές. Μεγάλη αγορά όπου προωθούνταν η παραγωγή σταφίδας, υπήρξε η Αγγλία. Το 1852 αρρώστια της σταφίδας καταστρέφει τα 2/3 της παραγωγής κάτι που οδήγησε στην Αγγλία να αποστερηθεί τη σταφίδα αλλά και την Ελλάδα να απολέσει το πιο κερδοφόρο εισόδημα του ελληνικού κράτους².

1.2 Η πρώτη φάση της ελληνικής μετανάστευσης

Η ελληνική μετανάστευση στις ΗΠΑ αποτελεί ένα μεγάλο ζήτημα της ιστορίας του ελληνικού έθνους και ξεκινά στις αρχές του 1881, ενώ κορυφώνεται στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα.

¹Χασιώτης, Ι. (1993). *Επισκόπηση της ιστορίας της νεοελληνικής Διασποράς*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας, σελ. 41-66.

² Αμπού, Ε. (2018). *Η Ελλάδα του Όθωνα*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σελ. 8-13.

Από το 1821 ως το 1880, μόλις 398 Έλληνες μεταναστεύουν στις ΗΠΑ μεταξύ των οποίων και 40 περίπου ορφανά του αγώνα για την ανεξαρτησία, τα οποία υιοθετούνται από φιλέλληνες. Τελικά από το 1881 μέχρι το 1946 εγκαθίσταται στις ΗΠΑ περίπου 431.650 Έλληνες και Ελληνίδες. Παράλληλα, αξίζει να σημειωθεί πως το ίδιο διάστημα υπάρχουν 155.370 άτομα, τα οποία μεταναστεύουν από την ευρωπαϊκή Τουρκία, καθώς και 205.405 άτομα από την ασιατική Τουρκία, που σίγουρα ανάμεσά τους υπήρξαν χιλιάδες Ελληνίδες και Έλληνες, αυξάνοντας ακόμα περισσότερο τον αριθμό των μεταναστών³.

Η μετανάστευση προς τις ΗΠΑ ήταν ένα πολύπλοκο φαινόμενο, ιδιαίτερα όσον αφορά στα δημογραφικά του χαρακτηριστικά. Ο αριθμός των Ελλήνων μεταναστών στις ΗΠΑ δεν είναι σαφής, για λόγους που αφορούν κυρίως στον τρόπο καταγραφής τους στη χώρα υποδοχής. Τα αρχεία, πάντως, των αμερικανικών υπηρεσιών καταγράφουν τη χώρα προέλευσής τους. Στην περίπτωση των Ελλήνων υπάρχουν κάποιες ιδιαιτερότητες: Όσοι προέρχονταν από περιοχές, που κατά την περίοδο της μετανάστευσης δεν εντάσσονταν στο ελληνικό κράτος, δεν καταγράφονταν σε πολλές περιπτώσεις ως Έλληνες⁴.

Ιδιαίτερα σε ότι αφορά την εισδοχή μεταναστών στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής σημειώνεται πως από το έτος 1866 έως το 1915, περίπου 25 εκατομμύρια ξένοι μετανάστες κατά προσέγγιση εισέρχονται⁵. Σε ό,τι αφορά στις αιτίες του μαζικού μεταναστευτικού ρεύματος το οποίο εισέρχεται στην Αμερική αυτές εντοπίζονται στους ταχύτατους ρυθμούς εκβιομηχάνισης που επικρατούσαν στις ΗΠΑ στην αφθονία πρώτων υλών αλλά και ευρύτερα στην έλλειψη εργατικών χεριών⁶.

³ Fairchild, H. (2015). *Greek Immigration to the United States*. USA: Sagwan Press, σελ.70-72.

⁴ Λαλιώτου, Ι. (2006). *Διασχίζοντας τον Ατλαντικό: η ελληνική μετανάστευση στη ΗΠΑ κατά το πρώτο μισό του εικοστού αιώνα*. Αθήνα: Πόλις, σελ. 275-281.

⁵ Παπαδόπουλος, Ι. (2008). *Η μετανάστευση από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στην Αμερική (19ος αιώνας-1923): οι ελληνικές κοινότητες της Αμερικής και η αλυτρωτική πολιτική της Ελλάδας*. (Διδακτορική διατριβή). Ανακτήθηκε από Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/24933> σελ .78-118.

⁶ Κιτροφ, Α. (2003). *Οι Έλληνες στις ΗΠΑ 1909-1922*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σελ. 323-332.

1.3 Το πρώτο κύμα μετανάστευσης

Προτού προβούμε σε πληροφορίες σχετικά με την μετανάστευση, θα ήταν χρήσιμο να ξεκαθαριστούν οι μεταναστευτικές περιόδοι που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα. Για την Ελλάδα από τις απαρχές της έως νεοσύστατο κράτος, οι μεταναστεύσεις αποτέλεσαν ενδημικό φαινόμενο. Θα μπορούσαμε να διακρίνουμε την μετανάστευση σε τρεις φάσεις, όπου η πρώτη ανάγεται στην περίοδο της οθωμανικής αυτοκρατορίας η δεύτερη στο τέλος του 19^{ου} αιώνα και στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, ενώ το τρίτο συμπίπτει με την μεταπολεμική περίοδο, όπου και το τέρμα του εντοπίζεται λίγο μετά τη μεταπολίτευση⁷.

Κατά τις αρχές της δεκαετίας του 1800 κι ακόμα περισσότερο κατά το επόμενο διάστημα σημειώνεται μία νέα μεγάλη μεταναστευτική ροή η οποία προσανατολίζεται σε υπερπόντιους προορισμούς και βασικότερα στην Αμερική.

Η μετανάστευση αυξανόταν ολοένα και περισσότερο και μάλιστα κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα. Κατά τα έτη 1896- 1921 ο ελλαδικός πληθυσμός στερείται περίπου μισό εκατομμύριο Ελλήνων, δηλαδή πάνω από το 12% του συνολικού πληθυσμού της χώρας, ο οποίος εκείνο το διάστημα ανερχόταν περίπου στα 5,5 εκατομμύρια. Ειδικότερα μεταξύ του 1900 και του 1920 ο αριθμός των μεταναστών ανερχόταν στα 25.000 άτομα σε ετήσια βάση. Επρόκειτο ουσιαστικά για μία πληθυσμιακή αιμορραγία, αν αναλογιστούμε πως το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών, ανήκε στην ενεργή οικονομικά πληθυσμιακή μερίδα της χώρας, δεδομένου ότι εκτεινόταν στις ηλικίες μεταξύ των 15 και 45 ετών, του ανδρικού πληθυσμού. Όπως προαναφέρθηκε το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστευτικών ροών στρέφεται προς την Αμερική με χαρακτηριστικό παράδειγμα τον μέσο ετήσιο όρο όπου από τις 25.000 των μεταναστών 23.000 κατευθύνονταν προς τις ΗΠΑ. Ενώ οι υπόλοιποι 2000 προς τον Καναδά και τη νότια Αμερική⁸.

⁷ Hassiotis, I. (2003) Past and present in the History of Modern Greek diaspora. In: W. Kokot & K. Tötölyan & C. Alfonso (Eds.), *Diaspora, Identity, and Religion: New Directions in Theory and Research*. New York: Routledge, σελ. 93-101.

⁸ Μαλαφούρης, Μ. (1948). *Έλληνες της Αμερικής: 1528–1948*. Νέα Υόρκη: Goldman, σελ. 47-56.

1.4 Το σημείο καμπής στις μεταναστευτικές ροές

Σε ό, τι αφορά την Ελληνική μετανάστευση εντοπίζεται ένα μεταναστευτικό ρεύμα την τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αιώνα, ενώ ο αριθμός των Ελλήνων που μεταναστεύουν από το έτος 1890 μέχρι τις αρχές του 1920 ανέρχονταν περίπου στο μισό εκατομμύριο⁹. Σε ό, τι αφορά τον χρόνο της μετανάστευσης αλλά και τις περιοχές σε εγκατάστασης, αποτέλεσαν παραμέτρους που βρίσκονταν σε άμεση συνάρτηση με τις ανάγκες της αμερικανικής οικονομίας¹⁰. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί πως κατά το έτος 1924 η μετανάστευση προς τις ΗΠΑ σταματά προσωρινά εξαιτίας μιας σειράς περιοριστικών μέτρων που λαμβάνει το Κογκρέσο και αποσκοπούσαν στον κάμψουν τις μεταναστευτικές ροές κυρίως από χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης¹¹. Σε σχέση με το συγκεκριμένο φαινόμενο ο Παπαδόπουλος επισημαίνει πως η επιβολή αυτών των μέτρων σε ένα διάστημα που η αμερικανική οικονομία γνώριζε απόλυτη ανάπτυξη, απηχούσε το μέγεθος του συλλογικού φόβο για την απειλή που εκπροσωπούσαν οι μετανάστες αλλά ταυτοχρόνως και μία έλλειψη αυτοπεποίθησης του αμερικανικού κράτους ότι αφορά τις δυνατότητες αφομοίωσης και ένταξης των Ξένων μεταναστών στην Αμερικανική κοινωνία¹².

1.5 Οι πρώτοι μετανάστες στις ΗΠΑ: η άφιξη, οι προορισμοί και η εγκατάσταση

Ο ιστορικός της ομογένειας Θεόδωρος Σαλούτος στο έργο του «The Greeks in the United States» αναφέρει τον πρώτο νεοέλληνα οποίος εγκαταστάθηκε στις ΗΠΑ ο οποίος προερχόταν από την Λακωνία και αναχώρησε για εκεί το 1873. Κατά την

⁹ Κιτροέφ, Α. (2003). *Οι Έλληνες στις ΗΠΑ 1909-1922*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σελ. 351-360.

¹⁰ Παπαδόπουλος, Ι. (2008). *Η μετανάστευση από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στην Αμερική (19ος αιώνας-1923): οι ελληνικές κοινότητες της Αμερικής και η αλυτρωτική πολιτική της Ελλάδας*. (Διδακτορική διατριβή). Ανακτήθηκε από Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/24933>, σελ. 78-118.

¹¹ Κιτροέφ, Α. (2003). *Οι Έλληνες στις ΗΠΑ 1909-1922*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σελ. 351-360.

¹² Παπαδόπουλος, Ι. (2008). *Η μετανάστευση από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στην Αμερική (19ος αιώνας-1923): οι ελληνικές κοινότητες της Αμερικής και η αλυτρωτική πολιτική της Ελλάδας*. (Διδακτορική διατριβή). Ανακτήθηκε από Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/24933>, σελ. 78-118.

επόμενη δεκαετία οι Έλληνες που μεταναστεύουν στις ΗΠΑ αυξάνονται, υποκινούμενοι από μία σειρά αιτιών¹³.

Το νησί Έλις βρισκόταν στην είσοδο του λιμανιού της Νέας Υόρκης, μόλις μισό μίλι βόρεια του Αγάλματος της Ελευθερίας κι αποτελεί από το 1892 έως το 1954 όταν σηματοδοτήθηκε οριστικά και το τέλος του¹⁴, τον προθάλαμο για περίπου 12 εκατομμύρια μετανάστες από όλο τον κόσμο. Υπολογίζεται πως το 40% των Αμερικανών, διαθέτει έστω κι έναν πρόγονο που κάποτε πέρασε από κει. Υπολογίζεται επίσης ότι περισσότεροι από 3.000 μετανάστες πέθαναν πάνω στο νησί Έλις, ενώ για ένα ποσοστό της τάξης του 2% δεν επιτράπηκε τότε η είσοδος στις ΗΠΑ¹⁵.

Οι περισσότεροι από τους μετανάστες έμειναν για λίγο διάστημα στη Νέα Υόρκη όπου αρχικά έβρισκαν στέγη σε μικρά ξενοδοχεία και μικρομάγαζα Ελλήνων ιδιοκτητών οι οποίοι τους υποδέχονταν όταν έφταναν στο νότιο τμήμα του Μανχάταν από το Ellis Island. Οι μετανάστες διέθεταν λίγα χρήματα και πάσχιζαν να τα διαθέσουν με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να κατορθώσουν να συνεχίσουν το ταξίδι τους¹⁶.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ένας στους επτά μετανάστες παρέμενε στη Νέα Υόρκη, ενώ ο πληθυσμός των Ελλήνων μεταναστών κατά το 1910 εκεί ανερχόταν στους 12.000¹⁷. Το μεγαλύτερο ποσοστό συνέχιζε την πορεία τους προς την αμερικανική ενδοχώρα ενώ οι προορισμοί θα μπορούσαν να συνοψιστούν στους ακόλουθους τρεις: 1. δυτικές Πολιτείες 2. οι βιομηχανικές πόλεις της νέας Αγγλίας και 3. μεγαλύτερες πόλεις του βορρά κι ειδικότερα η Νέα Υόρκη και το Σικάγο.

Οι πρώτοι Έλληνες οι οποίοι κατέφτασαν στις δυτικές Πολιτείες χρησιμοποιήθηκαν σαν απεργοσπαστικός μηχανισμός. Μία εκτενής απεργία των ανθρακωρύχων στη Γιούτα το 1903, κατορθώνει να σπάσει από Έλληνες που μεταφέρθηκαν εκεί από τις

¹³ Saloutos, T. (1964). *The Greeks in the United States*. USA: Harvard University Press, σελ. 8-16.

¹⁴ Clogg, R. (2004). *Η ελληνική διασπορά στον εικοστό αιώνα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα. σελ. 122-155.

¹⁵ Μαλαφούρης, Μ. (1948). *Έλληνες της Αμερικής: 1528–1948*. Νέα Υόρκη: Goldman, σελ. 47-56.

¹⁶ Κανούτας, Σ. (1915). *Ο ελληνισμός εν Αμερική, ήτοι ιστορία του ελληνισμού εν Αμερική από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερα*. Νέα Υόρκη: Κόσμος. σελ. 34- 67.

¹⁷ Hassiotis, I. (2003) Past and present in the History of Modern Greek diaspora. In. W. Kokot & K. Tötölyan & C. Alfonso (Eds.), *Diaspora, Identity, and Religion: New Directions in Theory and Research*. New York: Routledge, σελ. 93-101.

ανατολικές Πολιτείες ακριβώς προς αυτή την κατεύθυνση. Κατά τον πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο περίπου 50.000 Έλληνες δούλευαν ως εργάτες στα ορυχεία και στις σιδηροδρομικές γραμμές των δυτικών Πολιτειών, ενώ οι εργάτες των σιδηροδρόμων συγκεντρώνονταν κυρίως στην Καλιφόρνια, όπου το 1910 το ποσοστό Ελλήνων στο συνολικό πληθυσμό ήταν μεγαλύτερο σε σχέση με οποιαδήποτε άλλη πολιτεία των ΗΠΑ. Στη συνέχεια και καθώς ο χρόνος περνούσε κάποιοι Έλληνες εγκατέλειψαν τα ορυχεία και τους σιδηροδρόμους διεκδικώντας καριέρα μικροπωλητών, ενώ κάποιοι παρέμειναν εργάτες για όλη τους τη ζωή¹⁸.

Επιπλέον, ένας άλλος σημαντικός προορισμός για τους Έλληνες μετανάστες ήταν οι βιομηχανικές πόλεις της νέας Αγγλίας, όπου επιδίωκαν να εργαστούν στις βιομηχανίες υφασμάτων και παπουτσιών. Ήδη από τα πρώτα χρόνια σημειώθηκε συγκέντρωση Ελλήνων και στην πόλη της Βοστώνης. Τουλάχιστον κατά τα πρώτα χρόνια η ζωή των Ελλήνων στις βιομηχανικές αυτές πόλεις χαρακτηριζόταν από ανέχεια και στέρηση δεδομένου πως στόχος τους ήταν η εξοικονόμηση όσο το δυνατόν περισσότερων χρημάτων για να σταλούν με τη μορφή εμβασμάτων πίσω στην Ελλάδα. Ήταν συνηθισμένο φαινόμενο πολλά άτομα μαζί, να νοικιάζουν ένα διαμέρισμα προκειμένου να μοιράζονται τα έξοδα, ενώ η τροφή τους περιοριζόταν στα απολύτως απαραίτητα αλλά και η υγιεινή στα στοιχειώδη. Η φυματίωση αποτελούσε μία πολύ συνηθισμένη νόσο που έπληττε τους Έλληνες μετανάστες. Ενώ οι συνθήκες που αντιμετώπιζαν γίνονταν ολοένα και δυσκολότερες εξαιτίας της εχθρικής υποδοχής που αντιμετώπιζαν κυρίως από μετανάστες άλλων εθνικοτήτων ή από Αμερικανούς εργάτες¹⁹.

Επίσης, ένας τρίτος σημαντικός προορισμός, όπου κατέληξαν πολλοί Έλληνες μετανάστες ήταν οι μεγάλες πόλεις του βορρά όπως η Φιλαδέλφεια το Πίτσμπουργκ, το Μπάφαλο, το Cleveland, το Detroit, το Milwaukee, με επίκεντρο τη Νέα Υόρκη και το Σικάγο. Σημειώνεται πως το 1920 η Νέα Υόρκη αλλά και το Σικάγο απαριθμούσαν περίπου 50.000 Έλληνες. Ελάχιστο ήταν το ποσοστό των Ελλήνων που κατευθύνθηκαν προς το Νότο. Μόνο 1 στους 15 εγκαταστάθηκε στις νότιες Πολιτείες με μοναδική εξαίρεση την κοινότητα του Tarpon Springs Florida, που

¹⁸Μαλαφούρης, Μ. (1948). *Έλληνες της Αμερικής: 1528–1948*. Νέα Υόρκη: Goldman, σελ. 47-56.

¹⁹Μαλαφούρης, Μ. (1948). *Έλληνες της Αμερικής: 1528–1948*. Νέα Υόρκη: Goldman, σελ. 47-56.

ιδρύεται το 1905 από 500 περίπου Χαλκήτες, όπου οι Έλληνες αποτελούσαν πλειοψηφία μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο²⁰.

1.6 Τα αίτια μετανάστευσης των Ελλήνων στις ΗΠΑ

Στα μέσα περίπου του 19^{ου} αιώνα η φυλλοξήρα, καταστρέφει ένα μεγάλο τμήμα των αμπελώνων της Γαλλίας κάτι το οποίο στάθηκε αφορμή για την στροφή της Ελλάδας και κυρίως της Πελοποννήσου στην αμπελουργία. Αυτό το οποίο επιδιωκόταν ήταν τα ελληνικά προϊόντα αμπελουργίας, να κατορθώσουν να κατακτήσουν την θέση των αντίστοιχων Γαλλικών στην παγκόσμια αγορά. Η συγκεκριμένη προσπάθεια επιτεύχθηκε κι έτσι αποτελεσματικά η σταφίδα της Πελοποννήσου αποτέλεσε ένα από τα βασικά εξαγωγίμα προϊόντα, τόσο της περιοχής όσο και όλης της Ελλάδας με παραγωγή που ανερχόταν ετησίως στις 120 με 150 χιλιάδες τόνους²¹.

Την δεκαετία του 1870 οι Γάλλοι αμπελουργοί δέχονται την κυβερνητική υποστήριξη φυτεύοντας νέα αμπέλια και σε λίγα χρόνια κερδίζουν ξανά την παγκόσμια αγορά που έως τότε είχε στραφεί στην Ελληνική σταφίδα και κυρίως αφορούσε την αγορά της Ρωσίας και της Βρετανίας. Επιπλέον η Γαλλία προβαίνει σε αγορά της μισής σχεδόν ελληνικής παραγωγής προκειμένου να μη χάσει τους πελάτες της κατά το διάστημα που αντιμετώπιζε την φυλλοξήρα και έλαβε μία σειρά μέτρων για την προστασία των Γάλλων παραγωγών περιορίζοντας με αυτόν τον τρόπο τις εισαγωγές από την Ελλάδα. Σιγά-σιγά οι Έλληνες παραγωγοί που είχαν αντικαταστήσει τις ελιές με αμπέλια άρχισαν να αντιμετωπίζουν μία σειρά σοβαρών οικονομικών προβλημάτων κάτι το οποίο αποτέλεσε και την βασική αιτία μετανάστευσης για τις ΗΠΑ και κυρίως ανδρών από την Πελοπόννησο και μάλιστα από την Κορινθία²².

Το μεταναστευτικό ρεύμα προς την Αμερική αρχίζει και αυξάνει ολοένα και περισσότερο μετά από τον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897²³ με άτυχη κατάληξη

²⁰ Μαλαφούρης, Μ. ό.π., σελ. 47- 87.

²¹ Χασιώτης, Ι. (1993). *Επισκόπηση της ιστορίας της νεοελληνικής Διασποράς*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας, σελ. 48-69.

²² Χασιώτης, Ι. ό.π., σελ. 48-69.

²³ Γιαννουλόπουλος, Γ. (1998). *Η ευγενής μας τύφλωσις...: εξωτερική πολιτική και 'εθνικά θέματα' από την ήττα του 1897 έως τη Μικρασιατική Καταστροφή*. Αθήνα: Βιβλιόραμα, σελ. 153-156.

για την Ελλάδα. Από το 1909 έως το 1910, 167.519 άτομα φεύγουν από την Ελλάδα για τις ΗΠΑ²⁴.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1880 και ακόμα περισσότερο στις επόμενες δεκαετίες ένα βασικό μεταναστευτικό ρεύμα οδεύει προς την Αμερική. Τα είδη της μετανάστευσης εντοπίζονται στην δυσχερή οικονομική κατάσταση του νεοσύστατου ελληνικού Βασιλείου, κάτι το οποίο ταλαιπωρούσε κυρίως τον αγροτικό πληθυσμό της χώρας ο οποίος βρισκόταν έρμαιο ουσιαστικά της τοκογλυφίας στην ύπαιθρο.

Επιπλέον οι συχνές επιστρατεύσεις συνιστούν μία βασική αιτία της διαμόρφωσης των μεταναστευτικών ροών, σε συνδυασμό με το ζήτημα της Αγροτικής ιδιοκτησίας δεδομένης της ύπαρξης τσιφλικιών, αλλά και της ληστείας που κυριολεκτικά ρήμαζε την Ελληνική ύπαιθρο²⁵.

Ο ίδιος αναφέρει ότι στην Πελοπόννησο αρχικά εντοπίζεται η ομαδική μετανάστευση δεδομένου ότι οι μικροϊδιοκτήτες πλήττονταν από την τοκογλυφία, η οποία προστατευόταν από το νόμο με την προσωπική κράτηση για χρέη. Παρόμοια ήταν η κατάσταση και στη Θεσσαλία, όπου οι μεγάλες ιδιοκτησίες κυριαρχούσαν κι ένας μικρός αριθμός ιδιοκτητών εκμεταλλευόταν τον κάμπο, μέσω ενός συστήματος σχεδόν φεουδαρχικού, όπου οι γεωργοί πριν την Αγροτική μεταρρύθμιση του 1911 προσιδιάζουν περισσότερο σε δουλοπάροικους και ακτήμονες²⁶.

Επιπλέον ένας από τους βασικούς λόγους που αποτέλεσε και αιτία μετανάστευσης ήταν και η ληστεία η οποία ανθούσε σε τέτοιο βαθμό όπου σύμφωνα με τον Βουρνά το 1899 υπήρχαν στην Ελλάδα 12.580 λίστες²⁷. Η κυβέρνηση Θεοτόκη επιδιώκει να αποσυμφορηθεί η κατάσταση, ενισχύοντας κατά κάποιο τρόπο την μετανάστευση των ληστών στην Αμερική. Η επιχείρηση στέφεται από επιτυχία και χιλιάδες είναι οι ληστές οι οποίοι επιλέγουν το δρόμο της ξενιτιάς.

Επίσης το μεγάλο μεταναστευτικό κύμα προς τις ΗΠΑ συμπίπτει με την πτώχευση της Ελλάδας το 1893 και την επιβολή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου. Λίγα

²⁴ Kitroeff, A. (1991). The Transformation of Homeland-diaspora Relations: The Greek Case in the 19th–20th Centuries. In J. Fossey (Ed.), *Proceedings of the First International Congress of The Hellenic Archived at Flinders University: Diaspora From Antiquity to Modern Times*. vol. 2:233–250. NY: Routledge, σελ. 233-250.

²⁵ Μαλαφούρης, Μ. (1948). *Έλληνες της Αμερικής: 1528–1948*. Νέα Υόρκη: Goldman, σελ. 27-56.

²⁶ Μαλαφούρης, Μ. ο.π., σελ. 27-56.

²⁷ Βουρνάς, Τ. (2011). *Ιστορία της Νεότερης και Σύγχρονης Ελλάδας*. Αθήνα: Πατάκης, σελ. 145-188.

χρόνια αργότερα η ιστορία επιφυλάσσει άλλη μία δυσμενή εξέλιξη για την Ελλάδα και μάλιστα τον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897 που λήγει με την ήττα της πρώτης. Ακολουθεί μία περίοδος συνεχούς πολεμικής αναταραχής, με τον Μακεδονικό αγώνα μετέπειτα τους Βαλκανικούς πολέμους, και στη συνέχεια με τον πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο αλλά και την μικρασιατική εκστρατεία και τελικά καταστροφή.

1.7 Η γεωγραφική και κοινωνική προέλευση των προσφύγων

Σε αυτό το σημείο προκειμένου να διερευνηθούν σε βάθος τα αίτια της μετανάστευσης αξίζει να επισημανθούν τα αποτελέσματα μιας μελέτης που εκδίδεται το 1917 από τον καθηγητή Ανδρέα Ανδρεάδη, που ουσιαστικά αποτελεί ένα συλλογικό πόνημα δευτεροετών φοιτητών, όπου κλήθηκαν να αναλύσουν τους λόγους που οδήγησαν στην μετανάστευση, σε ό,τι αφορά τους πληθυσμούς της ιδιαίτερης πατρίδας τους²⁸.

Ένας από τους λόγους που επισημαίνεται σε ότι αφορά στην Αρκαδία είναι και η οικονομική κατάσταση κι ιδιαίτερα η τοκογλυφία. Αναφέρετε πως το ποσό ανερχόταν στο ποσοστό μεταξύ του 20 και 30% σε χρήμα, ενώ οι δανειστές δεν δίσταζαν να παίρνουν προϊόντα από τους οφειλέτες, όπου κατά περιπτώσεις ο τόκος έφτανε και το 70 με 80%. Στην ίδια μελέτη αναφέρεται ως λόγος μετανάστευσης και η οικονομική δυσπραγία ευρύτερα της περιφέρειας και η έλλειψη έργων υποδομής που θα επέτρεπαν στους αγρότες να αποφέρουν μεγαλύτερο κέρδος και βελτιωμένη απόδοση των καλλιεργειών τους, επισημαίνοντας ως βασική ανάγκη για την τέλεση έργων αντιπλημμυρικών²⁹. Επιπλέον σε ό,τι αφορά στην Πάτρα αναφέρεται ότι από τους 83.000 κατοίκους που διέθετε τότε η επαρχία της, κάθε χρόνο 1 έως 1,3% αναχωρούσε για τις ΗΠΑ. Στην περίπτωση των Πατρών υποβοηθούσε προς την κατάσταση της μετανάστευσης κι η ύπαρξη του μεγάλου λιμανιού. Στην ίδια μελέτη φοιτητές από την Στερεά Ελλάδα επισημαίνουν πως η οικονομική κατάσταση εξαιτίας της καλλιέργειας του καπνού ήταν καλή, ενώ αποδίδουν τη μετανάστευση στις ΗΠΑ κυρίως σε τυχοδιωκτικούς λόγους αλλά και στην έλλειψη ασφαλείας

²⁸ Ανδρεάδης, Α. (1917). *Η Ελληνική Μετανάστευσις*. Αθήνα: Πετράκου, σελ. 8- 42.

²⁹ Ανδρεάδης, Α. ό.π. σελ. 8-42.

εξαιτίας της Αγροτικής ενασχόλησης. Αυτό το οποίο επίσης εντοπίζεται είναι πως άτομα τα οποία προέρχονταν από ορεινές περιοχές μετανάστευαν κυρίως για οικονομικούς λόγους στις ΗΠΑ ³⁰.

Σε ό,τι αφορά τις Κυκλάδες και τα Επτάνησα, οι λόγοι μετανάστευσης στις ΗΠΑ ήταν κυρίως οικονομικοί και ψυχολογικοί. Ειδικότερα, φοιτητές που συμμετέχουν στην ίδια μελέτη, επισημαίνουν πως ένα μέρος των μεταναστών της Επτανήσου έφευγαν προκειμένου να επιτευχθεί μία βελτίωση της οικονομικής τους κατάστασης, αλλά και εξαιτίας της κακοδιαχείρισης του νησιού τους. Στη Ζάκυνθο που επικρατούσαν στο φεουδαρχικές συνθήκες καλλιέργειας, οι απαρχές της μετανάστευσης εντοπίζονται μετά το 1900, όταν η τοκογλυφία οργίαζε, ενώ παράλληλα οι πράκτορες των ατμοπλοϊκών εταιρειών προσπαθούσαν διακαώς να προσελκύσουν ταξιδιώτες για υπερατλαντικά ταξίδια στο Νέο Κόσμο.

Αξίζει να επισημανθεί επιπλέον πως μέχρι το 1912 τα ελληνικά σύνορα εκτείνονταν έως την Άρτα, ενώ ανατολικά σχεδόν ταυτιζόνταν με τα σημερινά όρια της Θεσσαλίας. Η Ελασσόνα παρέμενε στην οθωμανική αυτοκρατορία ενώ η Κρήτη, τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, τα Δωδεκάνησα επίσης δεν βρίσκονταν στην Ελληνική επικράτεια. Για αυτούς τους λόγους ήταν αρκετοί οι Έλληνες οι οποίοι ζούσαν σε περιοχές αλύτρωτες και αποφάσιζαν να μεταναστεύσουν στις ΗΠΑ για λόγους θρησκευτικούς, πολιτικούς και στρατιωτικούς. Το φαινόμενο αρχίζει να εντείνεται με την υποχρεωτική στρατιωτική θητεία για τους χριστιανούς. Έτσι από την Κρήτη μεταξύ του Διαστήματος 1900- 1909 μεταναστεύουν 10.609 άτομα. Εκ των οποίων οι μισοί αναχωρούν για τις ΗΠΑ ενώ οι μισοί για την Ευρώπη ³¹.

Στην ίδια μελέτη οι φοιτητές από την Μακεδονία επισημαίνουν πως η μετανάστευση στην περιοχή αρχίζει μετά την δράση των κομιτατζήδων στα όρια της Μακεδονίας μετά το 1903 κάτι το οποίο εντοπίζεται και στην περίπτωση της Κοζάνης και άλλων πόλεων της Μακεδονίας. Φοιτητές από τη Λέσβο επισημαίνουν την τουρκική κακοδιοίκηση ως αιτία μετανάστευσης των κατοίκων της Λέσβου προς τις ΗΠΑ. Ενώ σχεδόν ίδια κατάσταση διαφαίνεται και στην περίπτωση της Ηπείρου, όπου οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί ήταν κυρίως εβραϊκής καταγωγής ενώ η οικονομική τους

³⁰ Ανδρεάδης, Α. (1917). *Η Ελληνική Μετανάστευσις*. Αθήνα: Πετράκου, σελ. 8-42.

³¹ Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 58-89.

κατάσταση ήταν χειρότερη από των χριστιανών με αποτέλεσμα να αναζητούν μία καλύτερη ζωή υπερατλαντικά³².

Αξίζει να επισημανθεί πως αυτοί οι οποίοι μετανάστευαν δεν προέρχονταν από τις φτωχότερες τάξεις και μάλιστα δεδομένου του αντικειμενικού κόστους των υπερπόντιων ταξιδιών. Το ταξίδι ήταν πολυδάπανο και οι τοκογλύφοι ή οι πράκτορες που δάνειζαν το απαραίτητο ποσό για τα ναύλα, επιζητούσαν την εξασφάλιση τους. Αποτελεσματικά πολλοί από τους μετανάστες ήταν μικροκτηματίες οι οποίοι αναγκάστηκαν να υποθηκεύσουν τα κτήματα τους προκειμένου να κατορθώσουν να μεταβούν στη γη της επαγγελίας³³.

Βέβαια η τοκογλυφία έβρισκε τον τρόπο για όλους, ακόμα και για τους εντελώς φτωχούς και άκληρους. Συγκεκριμένα τους δέσμευαν με συμβόλαιο εργασίας έτσι ώστε να ξεχρεώσουν τα εισιτήριά τους δουλεύοντας σαν σκλάβοι στους σιδηροδρόμους στα ορυχεία του Κολοράντο. Τέτοιες πρακτικές διώκονταν από τον αμερικανικό νόμο. Ενώ δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις ακόμα και παιδιών μεταξύ 8 και 12 ετών που στρατολογούνταν στα στιλβωτήρια που ανήκαν σε Έλληνες σε μεγάλες πόλεις των ΗΠΑ³⁴.

Σε ό,τι αφορά την ποσόστωση των φύλων περίπου το 95% εξ αυτών ήταν άντρες ενώ μόνο το 5% ήταν γυναίκες. Το ποσοστό συνεχίζει περίπου με αυτή την κατανομή μέχρι τα τέλη του πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, οπότε και οι Έλληνες μετανάστες αρχίζουν να εγκαθίστανται στις ΗΠΑ μαζί με τις συζύγους τους, ενώ παράλληλα παρατηρήθηκε το φαινόμενο όπου πολλές Ελληνίδες ταξιδεύουν στην Αμερική για να παντρευτούν εκεί αγνώστους σε αυτές άντρες με μόνο κοινό στοιχείο την ελληνική καταγωγή.

³² Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. ό.π., σελ. 58-89.

³³ Kitroeff, A. (1991). The Transformation of Homeland-diaspora Relations: The Greek Case in the 19th–20th Centuries. In J. Fossey (Ed.), *Proceedings of the First International Congress of The Hellenic Archived at Flinders University: Diaspora From Antiquity to Modern Times*. vol. 2:233–250. NY: Routledge, σελ. 233-250.

³⁴ Μαλαφούρης, Μ. (1948). *Έλληνες της Αμερικής: 1528–1948*. Νέα Υόρκη: Goldman, σελ. 167-190.

1.8 Σύνοψη αιτιών

Επιχειρώντας να συνοψίσουμε τα βασικά αίτια μεταναστεύσεις ελληνικών πληθυσμών στις ΗΠΑ θα μπορούσε να επισημανθεί πρωταρχικά όπως κατά τον 19^ο αιώνα η ληστεία στην Ελλάδα αποτελούσε ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα. Επιπλέον ο ΔΟΕ κατά τη δεκαετία του 1880 εξανάγκασε την Ελλάδα να δανειστεί χρήματα από τις ξένες δυνάμεις προκειμένου να κατορθώσει να ανταπεξέλθει στις οικονομικές υποχρεώσεις της, χρηματοδοτώντας παλαιότερα δάνεια τα οποία είχαν ληφθεί κατά το διάστημα του απελευθερωτικό αγώνα.

Ωστόσο τα χρήματα τα οποία δανείστηκε η Ελλάδα από το εξωτερικό τη δεκαετία του 1880, εξαντλούνται γρήγορα κάτι το οποίο σε συνδυασμό με την υπάρχουσα οικονομική κρίση, αλλά και την κατάρρευση του εμπορίου της σταφίδας σε παγκόσμιο επίπεδο επεξέτεινε την οικονομική δυσπραγία της σε χώρας, δεδομένου πως η σταφίδα αποτελούσε βασικό εξαγωγίμο προϊόν της Ελλάδας. Οι παραπάνω λόγοι οδήγησαν στην πτώχευση του ελληνικού κράτους κατά το 1893. Επιπλέον το 1897 η Ελλάδα εμπλέκεται στον άτυχη ελληνοτουρκικό πόλεμο. Εξαιτίας ενός επαναστατικού κινήματος που ξέσπασε στην Κρήτη και ενισχύθηκε στρατιωτικά από την Ελεύθερη Ελλάδα, η Τουρκία κηρύσσει τον πόλεμο εναντίον της. Το 1897 οι τουρκικές δυνάμεις καλά οργανωμένες, εισβάλλουν στην Θεσσαλία και κατόπιν στη Στερεά Ελλάδα επιβάλλοντας την ήττα στον ελληνικό στρατό. Ο ελληνοτουρκικός πόλεμος λήγει μετά την παρέμβαση των μεγάλων δυνάμεων. Ωστόσο στην ήδη δυσχερή οικονομική κατάσταση της Ελλάδας προστίθεται και η υποχρέωση να καταβάλει μεγάλες χρηματικές αποζημιώσεις στη νικήτρια Τουρκία. Τότε, δανείζεται εκ νέου από τις μεγάλες δυνάμεις, όπου όρος του δανείου αποτελούσε η διαχείριση μέρους εσόδων του Κράτους από αυτές³⁵.

³⁵ Βακαλόπουλος, Α. (2005). *Νέα ελληνική ιστορία 1204-1985*. Αθήνα: Βαρνιάς, σελ. 260-298.

1.9 Μια αναφορά στην αντιμετώπιση από τους Αμερικανούς

Ο Fairchild³⁶ αναφέρει πως το πρώτο κύμα των συμπατριωτών μας που έφτασε στην Αμερική αντιμετώπισαν την καχυποψία αλλά και σε αρκετές περιπτώσεις έχθρα από την πλευρά των Αμερικανών³⁷. Αναφέρεται μάλιστα πως τελούσαν υπό πλήρη άγνοια σε ότι αφορά τους Έλληνες ρωτώντας αρκετές φορές αν οι Έλληνες είναι λευκοί ή έγχρωμοι³⁸.

Στα πλαίσια ενημέρωσης των Αμερικανικών αρχών αλλά και της κοινής γνώμης των ΗΠΑ, στάλθηκε στην Ελλάδα ο νεαρός κοινωνιολόγος Henry Pratt Fairchild, ο οποίος στο βιβλίο του *The greek immigration to the United States, 1911* το οποίο εκδίδεται από το Yale, παρουσιάζονται τα αναλυτικά στοιχεία σε σχέση με την Ελλάδα, τους κατοίκους της και τα αίτια της μετανάστευσης³⁹.

1.10 Η πολιτική και οικονομική κατάσταση της Αμερικής

Ήδη από τα χρόνια της αμερικανικής ανεξαρτησίας οι Η.Π.Α άρχισαν να γνωρίζουν πρωτόγνωρη ανάπτυξη με αποτέλεσμα να παρίσταται ανάγκη για εισαγωγή έμψυχου εργατικού δυναμικού. Κάτω από αυτές τις συνθήκες αρχίζουν αθρόες μεταναστευτικές ροές, όχι μόνο την Ελλάδα, αλλά από ολόκληρη την γηραιά ήπειρο, όπου ο ανδρικός κύριος πληθυσμός κάθε ηλικίας μεταναστεύει προκειμένου να αναζητήσει μία καλύτερη ζωή στην επωνομαζόμενη γη της επαγγελίας. Σε αυτό συνετέλεσε και η ανάπτυξη της ακτοποϊκής συγκοινωνίας που μπορούσε να ενώσει την Ελλάδα και τη Βόρεια Αμερική⁴⁰.

Σταδιακά, οι οικονομικές κρίσεις στις αρχές του 20ου αιώνα, η αύξηση των ξένων εργατών, η χρησιμοποίησή τους ως απεργοσπαστικού μηχανισμού και γενικότερα η

³⁶ Fairchild, H. (2015). *Greek Immigration to the United States*. USA: Sagwan Press, σελ. 86-91.

³⁷ Fairchild, H. ό.π., σελ. 86-91.

³⁸ Μαλαφούρης, Μ. (1948). Έλληνες της Αμερικής: 1528–1948. Νέα Υόρκη: Goldman, σελ. 203-219.

³⁹ Fairchild, H. ό.π., σελ. 86-91.

⁴⁰ Κονταργύρης, Θ. (1964). *Ο απόδημος έλληνισμός της Αμερικής*. Αθήνα: Αδελφών Φούντου, σελ. 19-26.

ανεργία που προκάλεσε η μαζική εισαγωγή της μηχανής στην βιομηχανία, οδήγησαν στην αμφισβήτηση της αφομοιωτικής ικανότητας της αμερικανικής κοινωνίας και στην απαίτηση περιορισμού των μεταναστών. Παρόλη την κοινωνική πίεση και τον συρρέοντα προβληματισμό, η επιστημονική κοινότητα ανέπτυξε τα απαραίτητα εννοιολογικά και μεθοδολογικά εργαλεία για τη συστηματική μελέτη του φαινομένου, μόνο μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι κοινωνιολογικές αναλύσεις και έρευνες προσέγγιζαν το ζήτημα στη βάση των θεωριών της εξέλιξης, αναδεικνύοντας το στοιχείο του περάσματος από μια παραδοσιακή σε μια σύγχρονη κοινωνία⁴³, ενώ προωθούνταν, σε μεγάλο βαθμό το συναινετικό μοντέλο επίλυσης των κοινωνικών προβλημάτων, αγνοώντας την ύπαρξη συγκρούσεων⁴¹.

Η μετανάστευση συνεχίζεται με ραγδαίους ρυθμούς, όμως μέχρι το 1924. Τότε και για λόγους προστατευτικούς οι Ηνωμένες Πολιτείες θεσπίζουν νόμο μέσω του οποίου κατορθώνουν να περιορίσουν την είσοδο των μεταναστών στη χώρα τους⁴². Αμερικανοί οι οποίοι είχαν θέσει τις βάσεις για τη δημιουργία του πολιτισμού της αμερικανικής Συμπολιτείας, παρατηρώντας την μεγάλη είσοδο μεταναστών στη Χώρα τους, η οποία διατηρούσε αυξητικούς ρυθμούς, δεν μπορούσε αυτό ως γεγονός να τους αφήσει ανεπηρέαστους κι αδιάφορους (Κονταργύρης). Οι δισταγμοί και οι φόβοι τους οφείλονταν κυρίως σε μια ενδεχόμενη αλλοίωση του χαρακτήρα του Αμερικανού πολίτη από τους Ευρωπαίους μετανάστες, δεδομένου ότι από το 1850 κι ύστερα, σε ένα διάστημα 50 ετών, προσέρχονται από την Ευρώπη στις ΗΠΑ περίπου 8 εκατομμύρια μετανάστες περίπου δηλαδή 200.000 ετησίως, ενώ κατά τα επόμενα 25 χρόνια εισέρχονται, κατά προσέγγιση 25.000.000 μετανάστες δηλαδή κατά μέσο όρο 1.000.000 ετησίως⁴³.

Σχεδόν στο πλήθος τους οι μετανάστες, δεν διέθεταν επαγγελματική κατάσταση, ήταν ανειδίκευτοι. Προέρχονταν από κατώτερες κοινωνικές τάξεις, με μορφωτικό, κοινωνικό και θρησκευτικό κεφάλαιο, διαφορετικό από το Αμερικάνικο, ενώ παράλληλα παρατηρούνταν μία συγκέντρωση και εγκατάσταση των μεταναστών σε πόλεις. Για τους παραπάνω λόγους οι ΗΠΑ λαμβάνουν μία σειρά μέτρων από το 1917, όταν αρχικά αποκλείονται οι Ασιάτες από τα παράλια του ειρηνικού Ωκεανού,

⁴¹ Βεντούρα, Λ. (1994). *Μετανάστευση και έθνος: Μετασχηματισμοί στις συλλογικότητες και τις κοινωνικές θέσεις*. Αθήνα: Μνήμων, σελ. 13.

⁴² Κονταργύρης, Θ. ό.π., σελ. 19-23.

⁴³ Κονταργύρης, Θ. ό.π., σελ. 19-23.

ενώ κατά το 1921 ακολουθεί η ψήφιση του νόμου, μέσω του οποίου περιορίζουν τους μετανάστες κι από άλλα κράτη. Τα δύο παραπάνω μέτρα δεν επέφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, οπότε το 1924 προβαίνουν σε ψήφιση αυστηρότερων νόμων. Ειδικότερα περιόρισαν τον αριθμό μεταναστών, που θα γίνονταν δεκτοί ετησίως σε 165.000, κι από τα περιοριστικά αυτά μέτρα σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση βρέθηκε η Ελλάδα καθώς της επιτρεπόταν να στέλνει σε ετήσια βάση προς τις ΗΠΑ, μόνο 307 άτομα⁴⁴.

Από την άλλη οι ηγετικές ομάδες των ελληνικών κοινοτήτων στις Ηνωμένες Πολιτείες επιδίωξαν να διαμορφώσουν μια αμερικανική εθνοτική ομάδα της οποίας η ελληνικότητα θα ήταν περιγεγραμμένη από τα αποδεκτά όρια συλλογικής διαφοράς στις Ηνωμένες Πολιτείες, μια αμερικανική ελληνικότητα η οποία θα όριζε αυτόνομα τη σχέση της με την Ελλάδα. Πρώιμος εκφραστής της δεύτερης αυτής τάσης αναδείχθηκε ο εκδότης της μεγαλύτερης κυκλοφορίας ελληνόφωνης εφημερίδας στις Ηνωμένες Πολιτείες, της Ατλαντίδας. Αν και οι ελληνικές κυβερνήσεις δεν κατόρθωσαν να θέσουν τις ελληνικές κοινότητες των ΗΠΑ υπό τον έλεγχό τους και να ανακόψουν την πορεία αφομοίωσης, οι μετανάστες δεν σταμάτησαν να ενδιαφέρονται για τις πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα⁴⁵.

1.11 Η μεταναστευτική εγκατάσταση. Οι αρχικές συνθήκες και τα πρώτα επαγγέλματα

Οι μετανάστες φτάνοντας στις ΗΠΑ είχαν να αντιμετωπίσουν μία σωρεία προβλημάτων που δημιουργούσαν καθημερινές δυσκολίες. Ακόμα και όταν αυτές προσπελάστηκαν, μία σειρά παραγόντων συνέχισε να δυσχεραίνει την καθημερινότητά τους⁴⁶. Πρώτα-πρώτα υπήρχε ο γλωσσικός προσανατολισμός στην ασυναγώνιστη αγγλική, κάτι το οποίο έφερε εγγενείς δυσκολίες με δεδομένο ότι οι

⁴⁴ Κονταργύρης, Θ. (1964). *Ο απόδημος έλληνισμός της Αμερικής*. Αθήνα: Αδελφών Φούντου, σελ. 19-26.

⁴⁵ Παπαδόπουλος, Γ. (2017). *Κράτος, σύλλογοι, Εκκλησία: Απόπειρες ελέγχου των ελλήνων μεταναστών στις ΗΠΑ στις αρχές του εικοστού αιώνα*. Θεσσαλονίκη: Σταμούλη, σελ. 1- 23.

⁴⁶ Anagnostou, Y. (2003). Model Americans, quintessential Greeks: Ethnic success and assimilation in diaspora. In *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*. USA: University of Toronto Press, σελ. 279-327.

μετανάστες έπρεπε να προβούν σε εκμάθηση της Αγγλικής. Επιπλέον, η διασπορά των μεταναστών αποτελούσε μία πραγματικότητα, καθώς εξαπλώθηκαν σε όλη την υπερατλαντική επικράτεια της⁴⁷. Η Αμερική ήτανε μία χώρα που διέθετε μεγάλες αποστάσεις από τη μία Πολιτεία στην άλλη, ενώ η καθημερινότητα αποτελούσε μία διαρκή μάχη για να κατορθώσουν οι μετανάστες την εξασφάλιση των απαραίτητων⁴⁸.

Ο ίδιος αναφέρει, πως οι πρώτοι οι μετανάστες ξεκινώντας μία νέα ζωή μακριά από την πατρίδα τους απορροφήθηκαν κυρίως στον χώρο της εστίασης και πιο συγκεκριμένα στις κουζίνες, όπου ήταν μεγάλες οι ανάγκες για το πλύσιμο και την τακτοποίηση των σκευών και πιάτων⁴⁹. Πολύ γρήγορα οι ομογενείς άρχισαν να βελτιώνουν την επαγγελματική τους κατάσταση και να αφήνουν τα μικρά επαγγέλματα με τα οποία αρχικά είχαν ασχοληθεί. Η ενεργοποίησή τους στον χώρο της εστίασης, αποτελούσε ένα γεγονός όπου οι πρωτοπόροι Έλληνες μετανάστες αξιοποιούσαν τις γνώσεις τους, εξελίσσονταν και προόδευαν⁵⁰.

Ο Κονταργύρης επισημαίνει πως οι Έλληνες μετανάστες πολύ γρήγορα κατόρθωσαν να αφομοιωθούν και να συμβαδίσουν με το αμερικάνικο περιβάλλον, ενώ παράλληλα με τη δύναμή τους και τη σκληρή εργασία τους επιβλήθηκαν και πέτυχαν όχι μονάχα οικονομική ανάπτυξη αλλά και πνευματική και κοινωνική.

Επιπλέον ένα μεγάλο τμήμα των αρχικών μεταναστευτικών ροών στις ΗΠΑ απασχολούνται στην δημιουργία των σιδηροδρομικών γραμμών, ενώ λίγοι κυρίως άτομα μικρότερης ηλικίας, προσλαμβάνονται σε διάφορα εργοστάσια και ξενοδοχεία. Λιγότεροι σε αριθμό και αρκετά πιο τολμηροί ήταν, όσοι επέλεξαν να εργαστούν στα μεταλλεία προκειμένου να πάρουν το διπλό ημερομίσθιο, που απέφερε η συγκεκριμένη εργασία. Ο Ανδρεάδης επιπλέον στη μελέτη του επισημαίνει πως οι Έλληνες μετανάστες καταπιάστηκαν με κάθε είδους εργασία συμπεριλαμβανομένης και της κηπουρικής, της ζαχαροπλαστικής, αλλά και κάθε επιχειρηματικής δραστηριότητας⁵¹.

⁴⁷ Ζιώγας, Η. (1958). *Ο ελληνισμός της Αμερικής αυτός ο άγνωστος*. Νέα Υόρκη: HAPA, σελ. 26-29.

⁴⁸ Δόξας, Τ. (1972). *Ανάμεσα στην όμογένεια της Αμερικής*. NY: Greek Orthodox Archdiocese of North and South America, σελ. 12-45.

⁴⁹ Δόξας, Τ. ό.π, σελ. 12-45.

⁵⁰ Κονταργύρης, Θ. (1964). *Ο απόδημος ελληνισμός της Αμερικής*. Αθήνα: Αδελφών Φούντου, σελ. 19-26.

⁵¹ Ανδρεάδης, Α. (1917). *Η Ελληνική Μετανάστευσις*. Αθήνα: Πετράκου, σελ. 8-42.

Συμπερασματικά αυτό το οποίο αξίζει να επισημανθεί είναι πως παρόλο που το μεγαλύτερο ποσοστό της μεταναστευτικής ροής Ελλήνων προς τις Η.Π.Α προερχόταν από αγροτικούς πληθυσμούς, προτίμησαν να δραστηριοποιηθούν σε αστικά επαγγέλματα, κάτι το οποίο φυσικά ίσχυσε όχι μόνο για την περίπτωση των Ελλήνων μεταναστών αλλά ευρύτερα για την πληθώρα των εθνικοτήτων της Αμερικής⁵².

Κεφάλαιο 2ο: Η ελληνική τυπογραφία στην Αμερική

2. 1 Οι απαρχές της ελληνικής τυπογραφίας στην Αμερική

Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η συμβολή του ελληνοαμερικανικού τύπου στην πρόοδο της ομογένειας στον Νέο Κόσμο. Σε αυτό το εγχείρημα συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό και οι Έλληνες τυπογράφοι. Το πρώτο ελληνικό τυπογραφείο ιδρύεται στην Αμερική και ανήκει στους αδελφούς Βλαστού, συγκεκριμένα στη Νέα Υόρκη όπου γεννιέται η *Ατλαντίς*. Η εφημερίδα *Ατλαντίς* αρχίζει να εκδίδεται εβδομαδιαία διατηρώντας σχήμα επιστολόχαρτου, το 1894. Με την πάροδο του χρόνου αλλάζει ωστόσο και η συχνότητα κυκλοφορίας, όπου από το 1905 εξελίσσεται η κυκλοφορία της σε Ημερησία με παράλληλη έκδοση μηνιαίου καλλιτεχνικού περιοδικού, αγγλοελληνικό λεξικό, και μέθοδο εκμάθησης της Αγγλικής γλώσσας αλλά και μιας σειράς άλλων εκπαιδευτικών βιβλίων. Η κυκλοφορία της *Ατλαντίδος* συνεχίζεται απρόσκοπτα έως τον Μάιο του 1973, οπότε και διακόπτεται⁵³.

Ήδη από την πρώτη δεκαετία του εικοστού αιώνα σημειώνονται πολλαπλές απόπειρες έκδοσης κι άλλων εφημερίδων όπως: οι *Θερμοπόλες* του Ιωάννη Μπούρα με αρχισυντάκτη τον Μιχάλη Θεοδωρόπουλο, όπως και η *Σημαία* του Κωνσταντίνου Φασουλαριδου, στο τυπογραφείο «Κόσμος» του Σταματάκη.

⁵² Κονταργύρης, Θ. ό.π., σελ. 19-26.

⁵³ Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ.46-47.

Το συγκεκριμένο τυπογραφείο με την πάροδο του χρόνου περιέρχεται στην ιδιοκτησία του ΧατζηΒασιλάκη, όπου η παράδοση συνεχίζεται από τον γιο του Ιωάννη ΧατζηΒασιλακη. Στο τυπογραφείο «Κόσμος», επίσης εκδίδεται και τυπώνεται και η εφημερίδα *Πανελλήνιος* που διευθυνόταν από συντακτική επιτροπή. Η εφημερίδα *Αθήνα* ημερήσιας κυκλοφορίας, αρχικά έβγαινε στο Σικάγο, ενώ αργότερα μεταφέρθηκε στη Νέα Υόρκη.

Δύο αδέρφια οι Κωνσταντακόπουλοι το 1912 με καταγωγή από την Ηλεία, προέβησαν σε ίδρυση της εκδοτικής εταιρείας D.C. DIVRY INC. Στο συγκεκριμένο τυπογραφείο τυπωνόταν για αρκετά χρόνια και το περιοδικό *Ολυμπία*. Επιπλέον ο συγκεκριμένος εκδοτικός οίκος εξελίσσεται και εκδίδει ελληνοαμερικανικό λεξικό αλλά αγκαλιάζει κι άλλα βιβλία εκπαιδευτικού χαρακτήρα. Ο Μαρκέτος αναφέρει χαρακτηριστικά πως η επιχείρηση συνεχίζει τις εκδόσεις της, υπό τη διεύθυνσή του γιού του Κωνσταντακόπουλου⁵⁴.

Επιπρόσθετα, το ίδιο διάστημα εκδίδονται σε άλλες ελληνικές παροικίες ελληνικές εφημερίδες όπως: ο *Μετανάστης* στο Λόουελ της Μασαχουσέτης από τους τον αδερφούς Τερζάκη σε εβδομαδιαία κυκλοφορία. Επιπλέον, η εφημερίδα *Πατρίς* στην ίδια πόλη από τον Μ. Ιατρού. Ως το πρόσφατο παρελθόν στη Βοστώνη, σύμφωνα με τον Μαρκέτο⁵⁵, ο Δάφνης εξέδιδε την εφημερίδα *Sunday news*. Η συγκεκριμένη εφημερίδα ήταν αγγλόφωνη, ενώ η έκδοση της συνεχίζεται υπό άλλη διεύθυνση. Επίσης εκδίδεται κι η εβδομαδιαία αγγλόφωνη επίσης *Hellenic Chronicle*.

Στο Σικάγο, στο πρόσφατο επίσης παρελθόν εκδίδεται ο *Αστήρ*, εβδομαδιαία εφημερίδα υπό τη διεύθυνση του Λάμπρου, ενώ στο San Francisco συνεχίζει την έκδοσή της η *Νέα Καλιφόρνια* που ιδρύεται από τον Μουντάνο. Στο Πίτσμπουργκ, ο δημοσιογράφος Κουτσούκαλης, ίδρυσε ένα τυπογραφείο και εξέδιδε την εβδομαδιαία εφημερίδα *Νέος Κόσμος*. Επιπλέον ο ίδιος εξέδιδε και ημερολόγια κατά το 1911- 1912. Κατά το έτος 1915, κατέλαβε το προσκήνιο της ελληνοαμερικάνικης ζωής η έκδοση του *Εθνικού Κήρυκος* υπό του Τατάνη. Η εφημερίδα παράλληλα εξέδωσε και μηνιαίο περιοδικό, λεξικό και στις δύο γλώσσες, καθώς και ετήσια

⁵⁴Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ.46-47.

⁵⁵Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ.46-47.

ημερολόγια, ενώ επιπλέον το φιλολογικό περιοδικό *Παναθήναια* αλλά και λογοτεχνικά βιβλία με βασικό αίτημα να καλύψουν τις ανάγκες της ομογένειας⁵⁶.

Σε ό,τι αφορά άλλες εφημερίδες οι οποίες εκδόθηκαν στη Νέα Υόρκη κατά καιρούς ήταν ο *Ελεύθερος Τύπος* του Μοσχοβίτου, η *Πατρίς* του Γενεράλη, κι ο *Ηπειρωτικός Αγών* του Δήμα.

2.2 Η κυκλοφορία ελληνικών εφημερίδων μέχρι τον 19ο αιώνα

Για τους μετανάστες ένα ζήτημα ζωτικής σημασίας αναδεικνύεται η επικοινωνία με την Ελλάδα. Ήταν εύλογο η επικοινωνία τους να επαφίεται σε εφημερίδες που έφταναν ταχυδρομικά με τεράστια καθυστέρηση πολλών ημερών ή ακόμα και μηνών. Ωστόσο η κατάσταση αυτή σίγουρα σύντομα μεταστράφηκε καθώς ήδη από το τέλος του 19^{ου} αιώνα, η κυκλοφορία εφημερίδων στις ΗΠΑ και μάλιστα ελληνικών συστηματοποιείται⁵⁷.

2.3 Η εφημερίδα Ατλαντίς

Η εφημερίδα Ατλαντίς ήταν η πρώτη ελληνική εφημερίδα που δημοσιεύεται στις ΗΠΑ καθημερινής κυκλοφορίας. Ιδρυτές της υπήρξαν οι αδελφοί Βλαστοί, οι οποίοι προβαίνουν στην ίδρυση της κατά το έτος 1894. Επομένως η ιστορία της συγκεκριμένης εφημερίδας συνδέεται στενά με τη σταδιοδρομία της συγκεκριμένης οικογένειας στις ΗΠΑ. Σύμφωνα με τη Judith Felsen⁵⁸ η οικογένεια των Βλαστών, όπως και πολλοί άλλοι ελληνοαμερικανοί διατηρούσαν στενούς δεσμούς με την Ελλάδα⁵⁹.

⁵⁶Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ.46-47.

⁵⁷Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ.46-47.

⁵⁸Felsen, J. (1982). *Atlantis, Εθνική Ημερήσια Εφημερίδα 1894-1973*. Η Βιβλιοθήκη Έρευνας του Balch Ινστιτούτο Εθνολογικών Μελετών, σελ. 4-9.

⁵⁹Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 227-250.

2.4 Η ιστορική συγκρότηση της εφημερίδας και η εκδοτική της πορεία

Η εφημερίδα *Ατλαντίς* της Νέας Υόρκης θα αποτελέσει ουσιαστικά την πρώτη ελληνική Καθημερινή εφημερίδα η οποία γνώρισε τεράστια επιτυχία σχεδόν καθ' όλο το διάστημα της κυκλοφορίας της, ενώ δημοσιεύτηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες⁶⁰ η εφημερίδα ιδρύθηκε πρώτη φορά το 1894 από τους αδερφούς Σόλωνα και Δημήτρη Βλαστό, οι οποίοι ήταν απόγονοι της ελληνικής οικογένειας ευγενών με το επώνυμο Βλαστός. Καθ' όλη τη διάρκεια κυκλοφορίας της εφημερίδας, την εφημερίδαηγούνταν κάποιο μέλος της οικογένειας, έως ότου τελικά και κλείνει το 1973.

Κυκλοφόρησε στη Νέα Υόρκη ενώ σε σχέση με την κυκλοφορία της και την επιρροή της υπήρξε Εθνικού προσανατολισμού. Η εφημερίδα *Ατλαντίς* υποστήριζε την βασιλική παράταξη στα πολιτικά τεκταινόμενα του ελλαδικού χώρου, τουλάχιστον μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960.

2.4.1 Στοιχεία έκδοσης

Σχετικά με την έκδοση της εφημερίδας αδερφοί Βλαστοί ιδρύουν την *Atlantis corporation* το 1904, μόλις δέκα χρόνια μετά την πρώτη κυκλοφορία της εφημερίδας. Στη συνέχεια το 1911 η *Atlantis Publishing Company*, δημοσιεύει την μηνιαία εικονογραφημένη *Ατλαντίδα*. Στη συνέχεια το 1921 δημιουργείται η θυγατρική εταιρεία *Atlantis greek book Company*⁶¹. Σε ό,τι αφορά την στέγαση των γραφείων της εφημερίδας, αυτά βρίσκονταν στην West 41 street, Manhattan, New York από το 1946 έως το 1953, ενώ στη συνέχεια από το 1953 έως το 1973 χρονιά που σήμανε και το τέλος της στεγάζονται στο 521 West 23 street, Manhattan, New York⁶².

⁶⁰ Felsen, J. ό.π., σελ. 4-9.

⁶¹ Felsen, J. ό.π., σελ. 4-9.

⁶² Papacosmas, V. (1979). *The Greek president of America journal of the Hellenic diaspora*. USA: Pella Publishing Company, σελ. 18-35.

2.4.2 Στόχοι και τεχνικά χαρακτηριστικά: διακίνηση, περιοδικότητα, γλώσσα, ύλη

Σε ό,τι αφορά τα εκδοτικά θέματα της συγκεκριμένης εφημερίδας, αυτά συμπεριλάμβαναν πολιτικές ειδήσεις, θέματα που αφορούσαν στον πόλεμο αλλά και ζητήματα που άπτονται αν των ελληνοαμερικανικών επιχειρηματικών συμφερόντων, ενώ παράλληλα δέσποζαν και ζητήματα που προωθούσαν την ελληνική θρησκευτική ενότητα των πιστών της Αμερικής⁶³.

Ωστόσο η θεματολογία της δεν περιοριζόταν αποκλειστικά σε ζητήματα της επικαιρότητας πολιτικής και ζητήματα της Ελλάδος, αντιθέτως προεκτείνονταν και σε θέματα που απασχολούσαν τους μετανάστες στην καθημερινή ζωή τους. Ειδικότερα σχεδόν σε όλα τα τεύχη απαντώνται μικρές αγγελίες, που ενημέρωναν τους αναγνώστες της εφημερίδας, για προσφορά δουλειάς, για ζήτηση δουλειάς, αλλά και πολλαπλές διαφημίσεις καταστημάτων κι υπηρεσιών, οι οποίες διατίθενται κυρίως από επιχειρήσεις Ελλήνων ομογενών.

Ιδιαίτερα, ωφέλιμες ήταν οι πληροφορίες οι οποίες προέκυψαν ύστερα από την παρατήρηση και την αποδελτίωση της ίδιας της εφημερίδας κατά το εστιασμένο χρονικό διάστημα προς μελέτη.

Πιο συγκεκριμένα ένα μεγάλο τμήμα της εφημερίδας δεδομένου πώς αποτελούνταν από 10 φύλλα στο σύνολο της τουλάχιστον κατά το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα της κυκλοφορίας της, αναλωνόταν σε καλλιτεχνικά δρώμενα και επιχειρούσε να τα παρουσιάσει, έτσι ώστε να λειτουργήσουν ως έμμεση προτροπή προς τους αναγνώστες για να συμμετάσχουν σε αυτά.

2.5 Ο πολιτικός προανατολισμός της εφημερίδας

Όπως προαναφέρθηκε ο πολιτικός προανατολισμός της εφημερίδας *Ατλαντίς* ήταν βασιλόφρων. Η *Ατλαντίς* πολύ νωρίς έγινε αναγνωρίσιμη σαν μία οικογενειακή

⁶³Felsen, J. ό.π., σελ. 11.

εφημερίδα. Επιπλέον, ο Σόλων Βλαστός, πρώην αυστηρός κριτής της Ελληνικής δυναστείας, στα επόμενα χρόνια μετέρχεται σε έναν ένθερμο υποστηρικτή του Βασιλιά Κωνσταντίνου, αλλά και ηγέτης των παραστρατιωτικών παρατάξεων στις ελληνικές κοινότητες που αναπτύχθηκαν στις ΗΠΑ⁶⁴.

Η Ατλαντίδα παρέμεινε μία βασιλική εφημερίδα ακόμα και μέσα από τις αντιξοότητες του πολέμου των αλληπάλληλων εκλογών, αλλά και της κυβέρνησης Εθνικής Άμυνας⁶⁵. Τις ίδιες απόψεις με τον Σόλωνα Βλαστό μοιράστηκαν και ο αδερφός και ο ανιψιός του. Ο Δημήτριος Βλαστός συμμετείχε επίσης ενεργά στην Ατλαντίδα και σε εκστρατείες, σχετικά με την ανάσχεση του πολέμου άλλα γενικότερα και σε οτιδήποτε σχετιζόταν με εκκλησιαστικές υποθέσεις.

2.6 Η ανταπόκριση από τους Έλληνες

Οι Ελληνοαμερικανοί, οι οποίοι στις περισσότερες γενικές μμελέτες παρουσιάζονται ως κοινότητα που συνδυάζει τις αρχέγονες αξίες δύο δεδομένων εθνοπολιτισμικών ομάδων, στο πρώτο τέταρτο του εικοστού αιώνα δεν αποτελούσαν ομάδα με ενιαία χαρακτηριστικά. Και αυτό γιατί η ελληνική κοινότητα της Αμερικής δεν ήταν συγκροτημένο πολιτικό υποκείμενο αλλά μια νοερή συσπείρωση με ασαφή όρια, την οποία αντίπαλες ηγετικές ομάδες ως «επιτηδευματίες ταυτότητας» επιχείρησαν να οριοθετήσουν και να ελέγξουν και στην οποία το ελληνικό κράτος θέλησε με τη σειρά του να ασκήσει επιρροή, προκειμένου να προωθήσει την εξωτερική πολιτική του⁶⁶.

Επίσης σε ότι αφορά την κυκλοφορία εθνικής κατά το διάστημα 1917-1918 ανερχόταν περίπου στα 35.000 φύλλα ημερησίως⁶⁷.

Η εθνική εμβέλεια και διανομή της εφημερίδας συντελεστής σημαντικά στο να αποκτήσει μία ισχυρή φωνή στην Ελληνοαμερικανική κοινότητα. Η εφημερίδα

⁶⁴ Azzi, A.E., Chryssochoou, X., Klandermans, B. & Simon, B. (2011). *Identity and participation in culturally diverse societies: A multidisciplinary perspective*. UK: John Wiley & Sons, σελ. 232-239.

⁶⁵ Felsen, J. ό.π., σελ 13.

⁶⁶ Παπαδόπουλος, Γ. (2017). *Κράτος, σύλλογοι, Εκκλησία: Απόπειρες ελέγχου των ελλήνων μεταναστών στις ΗΠΑ στις αρχές του εικοστού αιώνα*. Θεσσαλονίκη: Σταμούλη, σελ. 1-9.

⁶⁷ Papacosmas, V. (1979). *The Greek president of America journal of the Hellenic diaspora*. USA: Pella Publishing Company, σελ. 18-35.

φιλοξενούσε εντός της κοινωνικές και οργανωτικές ανακοινώσεις πολλές φορές λογοτεχνία σε συνέχειες, επιπλέον διαβαθμισμένη διαφήμιση, αλλά και στήλες συμβούλων που απευθύνονταν σε πολλαπλές ομάδες κυρίως Ελλήνων. Επιπλέον δημοσίευε νέα της επικαιρότητας σχετικά με ελληνοαμερικανικές υποθέσεις, όπως και ζητήματα σχετικά με τις εμπορικές και διπλωματικές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των δύο κρατών, αλλά και θέματα που άπτονται της Ελληνικής εσωτερικής πολιτικής.

2.7 Το λογοτεχνικό περιοδικό της εφημερίδας Ατλαντίς

Η Λαλιώτου επισημαίνει πως η λογοτεχνική διαδικασία στην περίπτωση των ελληνικών κοινοτήτων της Αμερικής, ανέπτυξε ιδιαίτερη ένταση και κυρίως κατά τις αρχές του 20ου αιώνα, όπου παρατηρήθηκε ανάπτυξη πλουσιότερη της ελληνόφωνης συγγραφικής παραγωγής. Η παραγωγή βιβλίων κατανεμόταν σε πολλαπλά είδη, όπως μυθιστορήματα, ποίηση, θεατρικά έργα, χρονολογία, ιστορίες, βιβλία για θέματα κοινωνικού πρωτοκόλλου, οδηγοί καλής συμπεριφοράς, οδηγοί επιστολογραφίας, οδηγοί για εξαμερικανισμό, λεξικά, μεθόδους άνευ Διδασκάλου για εκμάθηση της Αγγλικής, αλλά και σχολικά εγχειρίδια για τα ενοριακά σχολεία του Ελληνισμού των ΗΠΑ.

Η τάση αυτή επιβεβαιώνεται με μεγαλύτερη ενάργεια κατά τη δεύτερη δεκαετία του 20ου αιώνα, όπου τόσο η *Ατλαντίς* όσο κι *Εθνικός Κήρυκας* εγκαινιάζουν την έκδοση μηνιαίων λογοτεχνικών περιοδικών. Αυτά τα έντυπα είχανε μηνιαία κυκλοφορία, αλλά και αποκτούσαν ιδιαίτερη σημασία, καθότι στρέφονταν κυρίως σε ζητήματα πολιτισμικά και λογοτεχνικά. Οι εκδότες επισήμαναν πως κύρια επιδίωξη αυτών των μηνιαίων περιοδικών ήταν η εξοικείωση των Ελλήνων μεταναστών με την εθνική λογοτεχνία. Μάλιστα σε άποψη που διατυπώθηκε από τους συντάκτες του μηνιαίου περιοδικού του *Εθνικού κήρυκα*, συνοψίζεται πώς η εθνική ελληνική λογογραφία θα

μπορούσε να αποτελέσει μία ισχυρή παράμετρο που θα εξασφάλιζε την εθνική ενότητα και την εθνική εξύψωση⁶⁸.

Σιγά-σιγά το αντιφατικό πλαίσιο που χαρακτηρίζει συλλήβδην τις διεργασίες του εθνικισμού σε διεθνές επίπεδο και ιδιαίτερα ως προς την υποκειμενική εμπειρία του έθνους για την μετανάστευση, αρχίζει να αποτυπώνεται κυρίως στις συνθήκες ύπαρξης του μεταναστευτικού τύπου. Οι εκδοτικές αρχές της μηνιαίας *Ατλαντίς* το 1926 διαμηνύουν πώς θα δημοσιεύουν διηγήσεις που θα αναφέρονται αλλά και θα απευθύνονται στο αναγνωστικό κοινό της Ελληνικής παροικίας της Αμερικής. Ουσιαστικά αυτή η εξαγγελία σήμαινε την στροφή σε πιο λαϊκά και πιο ελαφριά δημοσιεύματα⁶⁹. Μάλιστα αυτή η στροφή του περιοδικού βρίσκεται σε άμεση διασύνδεση με τις πολιτικές συνθήκες που αφορούσαν στη Διεθνή κυκλοφορία αλλά και αναγνωσιμότητα του εν λόγω περιοδικού. Πιο συγκεκριμένα, οι πολιτικές εξελίξεις οδηγούσαν σε μία ερήμωση των ελληνικών κοινοτήτων εκτός ελληνικών συνόρων εννοώντας κυρίως τη Μικρά Ασία, τα Βαλκάνια και την Ανατολική Θράκη. Έτσι βάσει των συνθηκών που διαμόρφωναν την έκδοση του περιοδικού της *Ατλαντίδος*, αρχίζει να λαμβάνεται υπόψη κυρίως το αναγνωστικό κοινό της Αμερικής.

Οι εκδότες αποσκοπούσαν κυρίως στο να καταστήσουν το περιοδικό μοχλό ανάπτυξης μιας λογοτεχνικής παραγωγής εγχώριας αλλά και μιας λογοτεχνικής κινητοποίησης της Ελληνικής κοινότητας στις ΗΠΑ⁷⁰.

⁶⁸ Λαλιώτου, Ι. (2006). *Διασχίζοντας τον Ατλαντικό: η ελληνική μετανάστευση στις ΗΠΑ κατά το πρώτο μισό του εικοστού αιώνα*. Αθήνα: Πόλις, σελ. 181- 184.

⁶⁹ Λαλιώτου, Ι. (2006). *Διασχίζοντας τον Ατλαντικό: η ελληνική μετανάστευση στις ΗΠΑ κατά το πρώτο μισό του εικοστού αιώνα*. Αθήνα: Πόλις, σελ. 185.

⁷⁰ Λαλιώτου, Ι. ό.π. σελ. 187.

Κεφάλαιο 3ο: Τα καλλιτεχνικά δρώμενα των Ελλήνων

3.1 Η οργάνωση των ελληνικών κοινοτήτων και η δημιουργία των ελληνικών συλλόγων

Οι ομογενείς μετανάστες, όντας μακριά από την πατρίδα τους ένιωθαν έντονα την ανάγκη να καλλιεργήσουν οτιδήποτε τους τη θύμιζε. Έτσι οι συναναστροφές τους γίνονταν συχνότερες και διευρύνονταν με σκοπό τη διασκέδασή, τις συνομιλίες και την ανάμνηση γεγονότων από την πατρίδα, ζωντάνευε ξανά η Ελλάδα και αποτελούσε μία όαση για τον πόνο του νόστου⁷¹.

Έτσι καθώς ο χρόνος περνούσε και οι μετανάστες αυξάνονταν γεννήθηκε η ιδέα της οργάνωσης συλλόγων.

Ο Δόξας προσπαθεί να διευκρινίσει πως η έννοια της κοινότητας στην Αμερική διαφέρει σε σχέση με αυτό που εννοείται στην Ελλάδα. Πολύ συχνά η κοινότητα στεγαζόταν κοντά ή στο ίδιο κτίριο όπου υψωνόταν και ο ιερός ναός εγκολπώνοντας τους με αυτό τον τρόπο στην εκκλησία όσο και στο σχολείο, συνιστώντας έτσι ότι συνιστά την ενορία, η οποία αποτελούσε συχνά συνισταμένη των δυνάμεων που συγκρατούσαν την Ελληνική Παροικία ικανοποιώντας επίσης τις θρησκευτικές και κοινωνικές πραγματικές ανάγκες της⁷². Οι κοινότητες ουσιαστικά συνιστούσαν συνοπτικά κοινοτικά κέντρα, όπου εκτός από τα γραφεία της κοινότητας, τα γραφεία της φιλόπρωχου των κύριων, της νεολαίας, στεγάζονταν, εκεί σε αυτά και τα σχολεία δηλαδή το νηπιαγωγείο, το κατηχητικό απογευματινό ή και ημερήσιο.

Ο ίδιος αναφέρει πως τα μέλη της κοινότητας ξεκινούσαν τις υποχρεώσεις τους από την ηλικία των 21 ετών κι έπειτα σε άντρες και σε γυναίκες με μία προκαθορισμένη μηνιαία συνδρομή ετήσια, προκειμένου να αντιμετωπίζονται τα έξοδα των σχετικών δραστηριοτήτων που διοργανώνονται. Επιπλέον σε κάθε κοινότητα υπήρχαν τμήματα διαφόρων οργανώσεων τοπικών συλλόγων ομοσπονδιών. Τέτοιες οργανώσεις είναι η

⁷¹ Saloutos, T. (1964). *The Greeks in the United States*. USA: Harvard University Press, σελ. 8- 36.

⁷² Δόξας, Τ. (1972). *Ανάμεσα στην όμογένεια της Αμερικής*. NY: Greek Orthodox Archdiocese of North and South America, σελ. 23-67.

AHEPA (American - Hellenic Educational Progressive Association), η GAPA (Greek American Progressive Association) κι οι ομοσπονδίες όπως η Παναρκαδική, η Παμμακεδονική, η ΠαΛακωνική, η Παμμεσσηνιακή κι άλλες⁷³.

Σε ό,τι αφορά το σύνολο σχεδόν από όποιο μέρος της Ελλάδας προέρχονταν, από όποια πόλη από όποιο χωριό, μπορούσε να συναντήσει στην Αμερική κι έναν αντίστοιχο σύλλογο συμπατριωτών του, και σε μερικές περιπτώσεις όχι μόνο έναν αλλά και 10 ή περισσότερους⁷⁴.

Μία περίφημη οργάνωση οποία προωθούσε ευγενείς σκοπούς ήταν η *Φιλόπτωχος των κυριών*. Η Φιλόπτωχος προσανατολιζόταν κυρίως σε φιλανθρωπικό και πολιτιστικό έργο με εύρεις ορίζοντες το οποίο εκτεινόταν έως την Ελλάδα. Εκτός από τη Φιλόπτωχο υπήρχε και η *GOYA Greek Orthodox Youth Of America*, που σύμφωνα με τον Δόξα αυτή απαριθμούσε εκατοντάδες τμήματα και πολλές χιλιάδες μελών στις κοινότητες που ανέπτυσαν έργο παιδαγωγικού, Εθνικού και πολιτιστικού χαρακτήρα. Η συγκεκριμένη αναλάμβανε εκδηλώσεις ελληνορθόδοξης απήχησης, από τις εκκλησιαστικές χορωδίες και τα κατηχητικά, μέχρι την μεγαλοπρεπή παρέλαση της 25^{ης} Μαρτίου.

3.2 Η διασκέδαση στους κόλπους των μεταναστών

Η Λαλιώτου επισημαίνει πως η διασκέδαση και η κατανάλωση λαϊκής Εθνικής και κοινοτικής κουλτούρας διαδραμάτιζαν σημαίνοντα ρόλο στην διαμόρφωση Αλλά και στη δυνατότητα έκφρασης της μεταναστευτικής υποκειμενικότητας⁷⁵.

Παρομοίως η ίδια η ερευνήτρια επισημαίνει πως οι πολλαπλές μορφές διασκέδασης συμπεριλαμβανομένου και του Εθνοτικού Θεάτρου, της μουσικής, αλλά και της κατανάλωσης εθνοτικών αγαθών κι υπηρεσιών δεν συνιστούν μία παρωχημένη προσκόλληση στις αξίες της χώρας από που προέρχονταν οι μετανάστες. Αντίθετα τουλάχιστον αναφορικά με το θέατρο, τη μουσική, αλλά και τη διαφήμιση

⁷³ Δόξας, Τ. (1972). *Ανάμεσα στην όμογένεια της Αμερικής*. NY: Greek Orthodox Archdiocese of North and South America, σελ. 23-67.

⁷⁴ Δόξας, Τ. ό.π, σελ. 23-67.

⁷⁵ Λαλιώτου, Ι. (2006). *Διασχίζοντας τον Ατλαντικό: η ελληνική μετανάστευση στις ΗΠΑ κατά το πρώτο μισό του εικοστού αιώνα*. Αθήνα: Πόλις, σελ. 266.

παρατηρείται, πως αποτελούσαν ουσιαστικά, ένα μέσο παραγωγής εικόνων, συμβόλων αλλά και εργαλείων προκειμένου, να νοηματοδοτήσουν εκ νέου το υποκειμενικό στοιχείο στον υπερατλαντικό κόσμο της Ελληνικής παροικίας, των εμπορικών συναλλαγών, του πολιτισμού, και του καταναλωτισμού⁷⁶. Επομένως το θέατρο, η μουσική, αλλά κι ευρύτερα η λαϊκή κουλτούρα αποτελούσαν ένα πεδίο δραστηριοτήτων, όπου δινόταν η δυνατότητα στους μετανάστες να αναπαραστήσουν τις εθνικές ταυτότητες τους στα νέα συμφραζόμενα της μετανάστευσης.

3.3 Οι απαρχές της καλλιτεχνικής ζωής των Ελλήνων στην Αμερική

Όπως προαναφέρθηκε, οι Έλληνες αφού εγκαταστάθηκαν και διευθέτησαν τα σχετικά με την καθημερινή ζωή, τη διαμονή τους, αλλά κι όσα σχετίζονταν με την ανεύρεση εργασίας, άρχισαν να παγιώνονται στην Αμερική, ενώ για πολλούς το όνειρο της επιστροφής φάνταζε ήδη μακρινό, δεδομένου ότι βρίσκονταν σε μία χώρα πολλά υποσχόμενη. Πολύ νωρίς άρχισαν να οργανώνονται και κυρίως σε επίπεδο κοινοτήτων και μετέπειτα συλλόγων, οι οποίοι αποτέλεσαν και τους βασικούς πυλώνες προώθησης της καλλιτεχνικής ζωής της Ελληνικής παροικίας.

Εξάλλου αναφέρει χαρακτηριστικά ο Μαρκέτος , οι Έλληνες μετανάστες μέσα στον αγώνα τους για να ζήσουν να ριζώσουν οικονομικά και κοινωνικά στη χώρα αυτή, βρήκαν τη διάθεση και τον καιρό να δημιουργήσουν καλλιτεχνική κίνηση⁷⁷ . Μάλιστα ο ίδιος εκφράζει την άποψη πως ο χρόνος που διέθεσαν οι μετανάστες για την διοργάνωση της Ελληνικής καλλιτεχνικής ζωής στην διασπορά, υπήρξε χρόνος πολύτιμος για την προσπάθεια που τότε κατέβαλαν, δεδομένου ότι βρίσκονταν στην αρχή της επιχειρηματικής σταδιοδρομίας τους, κι ούτε το θέατρο, ούτε η μουσική ούτε οι άλλες καλές τέχνες υπήρξαν για αυτούς ένα πεδίο επιχειρηματικής δραστηριότητας αντίθετα έφεραν το χαρακτηριστικό της δαπάνης και της πολυτελείας. Ωστόσο αυτό καθαυτό ως ενέργεια, αποδεικνύει την έντονη ανάγκη, έτσι όπως διαφαίνεται μέσω της πληθώρας καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, μία ανάγκη

⁷⁶ Λαλιώτου, Ι. ό.π., σελ.. 266.

⁷⁷ Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 315.

που επιζητούσαν πάση θυσία να ικανοποιηθεί, βασιζόμενοι αρχικά στις μικρές δυνάμεις τους παρέχοντας μία σχετική υποστήριξη στους καλλιτέχνες οι οποίοι έρχονταν κατευθείαν από την Ελλάδα ή που προκύπταν από την Αμερική⁷⁸.

3.4 Η περίπτωση του θεάτρου

Το θέατρο ως καλλιτεχνική δραστηριότητα αποδεικνύεται πως τους έλειπε περισσότερο γιατί η μικρή επαφή των Ελλήνων με το αμερικανικό κοινό, αλλά πολύ περισσότερο και η άγνοια της γλώσσας, δημιουργούσε δύσκολες συνθήκες στο να παρακολουθήσουν το αμερικάνικο θέατρο. Εξάλλου είναι πολύ φυσιολογικό καθότι νεοφερμένοι να επιθυμούν να παρακολουθούν θέατρο στα ελληνικά και περισσότερο έργα με ελληνικό υπόβαθρο. Συγκεκριμένα το Hull house στο Σικάγο, αποτέλεσε σημείο αναφοράς για την διοργάνωση θεατρικών παραστάσεων στις πολλαπλές αίθουσες που διέθετε.

Επομένως η ανάγκη για καλλιτεχνική δραστηριότητα υπήρξε κοινή και ομαδική σε τέτοιο βαθμό που άρχισα να προκύπτουν οι πρώτοι οι ερασιτεχνικοί θίασοι, που αποτελούνταν από ερασιτέχνες ηθοποιούς προκειμένου να παίζουν ελληνικό θέατρο. Η ημερομηνία καμπίς υπήρξε ίσως το 1903, όπου πρώτη φορά ανεβαίνει θεατρικό έργο στα ελληνικά και συγκεκριμένα «Η επιστροφή του Οδυσσέως» με πρωταγωνιστή τον Διονύσιο Πανουσόπουλο, ενώ έναν χρόνο αργότερα το Φλεβάρη του 1904 στο ίδιο μέρος ανεβαίνει ο «Αίας» του Σοφοκλή από έναν ερασιτεχνικό θεατρικό θίασο. Στη συνέχεια κατά το 1906 ακόμα ένας ερασιτεχνικός όμιλος εμφανίζεται στο Webster Hall της Νέας Υόρκης και το έργο που ανεβαίνει φέρει τον τίτλο «Η άλωση του Μεσολογγίου», δεν επρόκειτο για κάποιο κλασικό έργο, αλλά αντίθετα ο συγγραφέας προερχόταν από την ελληνική διασπορά της Αμερικής⁷⁹.

Το 1907 ανεβαίνει το «Ο αγαπητικός της βοσκοπούλας» στο Σικάγο. Η ιδιαιτερότητα αυτής της παράσταση ήταν το ότι για πρώτη φορά εμφανίζεται και μία

⁷⁸Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. ό.π., σελ. 315.

⁷⁹Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 316.

Ελληνίδα ερασιτέχνης ηθοποιός. Λίγα χρόνια αργότερα στην Νέα Υόρκη συστάθηκε ένας νέος θίασος που ανεβάζει παραστάσεις σε μικρές αίθουσες στη Νέα Υόρκη και συγκεκριμένα την «Γκόλφω» και «τον αγαπητικό της βοσκοπούλας». Η τελευταία προσπάθεια, ίσως ήταν και η περισσότερο επαγγελματική, καθώς εργάστηκε σοβαρά και προώθησε την επιβολή της Ελληνικής σκηνής στην Αμερική. Το ίδιο διάστημα της πρωτοπορίας του ελληνικού θεάτρου στην Αμερική, ανεβαίνουν διάφορες παραστάσεις μεταξύ των οποίων η «Γενοβέφα» κυρίως από ερασιτέχνες ηθοποιούς.

Σιγά - σιγά οι προσπάθειες σε επίπεδο θεατρικό αρχίζουν να είναι πιο συντονισμένες και πιο οργανωμένες, καθώς οι ερασιτεχνικοί όμιλοι δεν ικανοποιούν τις ανάγκες της Ελληνικής ομογένειας, καθότι τα έξοδα ήταν μεγάλα αλλά και οι τεχνικές δυσκολίες απροσπέλαστες. Ουσιαστικά, οι πρώτες αυτές ερασιτεχνικές προσπάθειες έθεταν τις βάσεις για να αναπτυχθεί ένα θεατρόφιλο κοινό Ελλήνων και έτσι να καταφτάσουν από την Ελλάδα οργανωμένοι θίασοι επαγγελματιών ηθοποιών⁸⁰.

Το 1903 καταφτάνει στην Αμερική ένας καταξιωμένος ηθοποιός ο Ταβουλάρης, ο οποίος είχε ως στόχο να ανεβάσει το χαμηλό καλλιτεχνικό επίπεδο των Ελλήνων της Αμερικής, επιχειρώντας να τους φέρει σε επαφή με έργα αληθινής τέχνης. Ειδικότερα η ελληνική ομογένεια της Αμερικής έρχεται πρώτη φορά σε επαφή με τον Σαίξπηρ, όπου ανεβαίνουν ορισμένα αποσπάσματα των έργων του αλλά και τραγωδίες του Σοφοκλή, του Αισχύλου και του Ευριπίδη.

Από την μετάβαση του Ταβουλάρη κι ύστερα, οι θεατρικές προσπάθειες καθίστανται περισσότερο οργανωμένες ενώ πολλοί θίασοι από την Ελλάδα μεταβαίνουν στην Αμερική με χαρακτηριστικότερο τους, αυτόν του Κοτοπούλη και του Βονασερα. Το 1922 στη Νέα Υόρκη ιδρύεται ένας ερασιτεχνικός θεατρικός όμιλος με το όνομα «Απόλλων», όπου συμμετέχουν αρκετοί ηθοποιοί και δίνουν πολλαπλές παραστάσεις. Ιδρυτής του, υπήρξε ο Ζαπνουκαγιάς, ο οποίος λίγο αργότερα ιδρύει δικό του θίασο με τίτλο «Ελληνική σκηνή». Στη συνέχεια το 1923 φτάνουν στην Αμερική καταξιωμένοι ηθοποιοί της Ελλάδας και ανεβάζουν έργα με αληθινή καλλιτεχνική αξία του Ίψεν του Σούντερμαν. Ουσιαστικά, αυτή η προσπάθεια υπήρξε κι η αρχή

⁸⁰ Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 315-320.

της οργανωμένης θεατρικής κίνησης στην Αμερική για το ελληνικό θέατρο, καθώς είναι η πρώτη φορά που Αμερικανοί κριτικοί ασχολούνται με το ελληνικό θέατρο και προβαίνουν σε εξαιρετικές κριτικές. Ωστόσο οι προσπάθειες του Βονασέρα δεν τελεσφόρησαν⁸¹.

Μαζί με τον Βονασέρα έπαιξαν και η Θεανώ Παπάζογλου, η οποία υπήρξε θεατρική συγγραφέας του έργου «Ελεύθερη Ελλάδα», το οποίο παίχτηκε όχι μόνο στην Αμερική αλλά και σε άλλες ελληνικές παροικίες.⁸² Το 1924 εγκαταστάθηκε στη Νέα Υόρκη ο θίασος της Βρισηίδας Παντοπούλου, όπου περιοδεύει σε πολλές ελληνικές παροικίες χωρών, συμπεριλαμβάνοντας καταξιωμένους Έλληνες ηθοποιούς και δίνει πολλές παραστάσεις με επιτυχία. Τον Μάιο του 1924 καταφτάνει στη Νέα Υόρκη ο οικογενειακός Θίασος του Αριστείδη Παρίση, όπου δίνει τις παραστάσεις του τον Ιούνιο του 1924 στο Παλαιό θέατρο Palm Garden. Το 1929 επιστρέφει μέλος του θιάσου Παντοπούλου με δικό του θίασο, ο οποίος πλαισιώνεται από ηθοποιούς που προέρχονταν από την Ελλάδα και δίνουν την παράσταση στο Wallace Theatre «Η γυναίκα του δρόμου» με μεγάλη επιτυχία. Το 1930 ο θίασος των ηθοποιών του Ποφάντη συνεταιρίζονται ιδρύοντας την «Αθηναϊκή οπερέτα», όπου δίνει πολλές παραστάσεις στο Broadway Biltmore Mansfield. Εν τω μεταξύ κατά το ίδιο διάστημα καταφτάνουν στην Αμερική σημαντικοί ηθοποιοί μεταξύ αυτών και βαθύφωνοι οι οποίοι ανεβάζουν με επιτυχία το έργο «Το χαλασμένο σπίτι» του Σπύρου Μελά⁸³.

Το 1930 στην Νέα Υόρκη καταφτάνει η Μαρίκα Κοτοπούλη με τον θίασο της, που στελεχώνεται από τους καλύτερους ηθοποιούς της εποχής, όπως την Κατίνα Παξινού τον Αλέκο Μινωτή, τον Γιάννη Αποστολίδη, τον Χρήστο Τσαγανέα, την Λέλα Πατρικίου. Ο θίασος εμφανίζεται το 1930 στο έργο «Σκιά» του Nicodemy, μία παράσταση η οποία στέφθηκε από επιτυχία κι έλαβε εξαιρετικές κριτικές από τους Αμερικάνους θεατρικούς κριτικούς.

Το 1930 ακόμα μεγαλύτερη επιτυχία σημειώνει η παράσταση «Ηλέκτρα» του Χόφμανσταλ που ανεβαίνει στο θέατρο New Yorker του Broadway, όπου στον

⁸¹ Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 315 -320.

⁸² Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 318.

⁸³ Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 318.

ομώνυμο ρόλο παίζει η Μαρίκα Κοτοπούλη, ενώ την Κλυταιμνήστρα ερμηνεύει η Κατίνα Παξινού, την Χρυσοθέμιδα η Πόπη Χατζηπαναγιώτου και τον Ορέστη ο Αλέκος Μινωτής. Η ερμηνεία των ηθοποιών έλαβε λαμπρές κριτικές αποτέλεσε το σημείο καμπής για την έγερση πραγματικού ενδιαφέροντος από την πλευρά των Ελλήνων της Αμερικής, αλλά ταυτόχρονα αποτελεί ορόσημο για την ανάπτυξη ενός φιλοθεάμονος Ελληνικού κοινού. Αυτό που προκαλεί εντύπωση είναι πως η συγκεκριμένη παράσταση επεξέτεινε το ενδιαφέρον ακόμα και του αμερικανικού κοινού. Άλλες παραστάσεις οι οποίες δόθηκαν από τον συγκεκριμένο θίασο ήταν η «Ιφιγένεια» του Γκαίτε και «Το όνειρο θερινής νυκτός» του Σαίξπηρ⁸⁴.

3.5 Τραγούδι και Όπερα

Στην Αμερική απουσίαζαν ηθοποιοί και καλλιτέχνες του μελοδράματος, έτσι ώστε να συγκροτηθεί κάποιος Ελληνικός μελοδραματικός θίασος με τον τρόπο που άρχισε η σύμπληξη θεατρικών θιάσων. Αυτό συνέβαινε καθώς το μελόδραμα ήταν πολυέξοδο είδος και χρειαζόνταν καλλιτέχνες αναγνωρισμένοι. Επιπλέον δεν υπήρχε τουλάχιστον αρχικά ελληνικό κοινό που θα μπορούσε να υποστηρίξει μία τέτοια προσπάθεια έλλειψη καλλιτεχνικού υπόβαθρου.

Οι Έλληνες καλλιτέχνες της Όπερας που κατά διαστήματα έφταναν στην Αμερική στρέφονταν κυρίως στις αμερικανικές όπερες, οι οποίες σημείωναν επιτυχίες. Όσοι δεν κατάφερναν να εξασφαλίσουν έναν ρόλο σε έργα της Όπερας, πολλές φορές έδιναν ρεσιτάλ σε επιλεγμένα καλλιτεχνικά έργα.

Το 1924 έρχεται στην Αμερική το ελληνικό μελόδραμα, θίασος από την Αθήνα υπό την διεύθυνση του Απόστολου Κονταράτου, με καλλιτέχνες φωνής και σκηνής, υψηλής αποτίμησης, όπως ο βαθύφωνος Μιχάλης Βλαχόπουλος, η υψίφωνος Άρτεμις Κυπαρίσση, ο τενόρος Νίκος Μωραΐτης και ο βαρύτονος Ηλίας Οικονομίδης. Το

⁸⁴Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 318-320.

ελληνικό μελόδραμα σημείωσε μεγάλη καλλιτεχνική και επιχειρηματική επιτυχία και οι παραστάσεις επεκτάθηκαν και εκτός της Νέας Υόρκης⁸⁵.

Ένας από τους περισσότερο επιτυχημένους συμμετέχοντες σε θιάσους όπερας ήταν ο βαθύφωνος Κωστής Νικολάου, ο οποίος πριν τη μετάβασή του στην Αμερική είχε συμμετάσχει σε έργα, υπό την διεύθυνση του Τοσκανίνι στη Σκάλα του Μιλάνου και είχε λάβει το πρώτο βραβείο ως Μεφιστοφελής στην «καταδίκη του Φάουστ» σε διαγωνισμό στο Παρίσι. Ο Νικολάου καταφτάνει στην Αμερική, ενώ υπογράφει συμβόλαιο με τη Manhattan Opera House της Νέας Υόρκης για πέντε χρόνια και παίζει σε 11 Θεατρικές περιόδους.

Το 1922 ο τενόρος Οδυσσέας Λάμπας ο οποίος είχε παίξει στη Σκάλα του Μιλάνου στο Covent Garden του Λονδίνου και στην όπερα των Παρισίων σημειώνει ιδιαίτερη επιτυχία εμφανιζόμενος στο Σικάγο Opera House. Μετά τη Ρωσική Επανάσταση και καταφτάνει στην Αμερική η Ελληνίδα υψίφωνος Θάλεια Σαμπάνιεβα, η οποία ήταν ιδιαίτερα πετυχημένη και διάσημη στην Ρωσία. Η υψίφωνος που προσλαμβάνεται στη Μετροπόλιταν όπερα της Νέας Υόρκης, για πολλά χρόνια ερμηνεύει πρωταγωνιστικούς ρόλους με εξαιρετική επιτυχία.

Ωστόσο, ο πιο πετυχημένος Έλληνας από τους καλλιτέχνες όπερα στην Αμερική ήταν ο βαθύφωνος Νικόλαος Μοσχονάς ο οποίος προσλήφθηκε στη Μετροπόλιταν όπερα της Νέας Υόρκης, ενώ πολύ συχνά ερμήνευε και στις όπερες του Σικάγου, του Σαν Φρανσίσκο, του Σινσινάτι κι άλλων μεγαλουπόλεων των ΗΠΑ.

Επομένως πολλοί ήταν οι Έλληνες καλλιτέχνες της Όπερας οι οποίοι έδιναν ρεσιτάλ τραγουδιού στην Αμερική. Σύμφωνα με τον Μάρκετο⁸⁶ μία πληθώρα καλλιτεχνών όπως ο Ηρακλής Πασχαλίδης, ο τενόρος Κωνσταντίνος Πετρόπουλος, ο βαθύφωνος Μενέλαος Σερετίδης, ο βαρύτονος Λεωνίδας Κορώνης, ο τενόρος Γεώργιος Κανάκης ο τενόρος Θέμης Γεωργίου, η υψίφωνος Πόλια Ερμείδου, ο τενόρος Δημήτριος κρυωνάς, η Μαρίκα Παλαίστη, ο βαθύφωνος Ιωάννης Μαρσέλος, η Νότα καμπέρου και άλλοι, δίνουν κατά καιρούς ρεσιτάλ τραγουδιού στη Νέα Υόρκη χαρίζοντας

⁸⁵ Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 320.

⁸⁶ Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 322.

υψηλές στιγμές τέχνης στο Ελληνικό κοινό. Συνήθως αυτά τα ρεσιτάλ διεξάγονταν στη μεγαλύτερη αίθουσα συναυλιών της Νέας Υόρκης το περίφημο Carnegie Hall.

3.6 Το ελαφρό τραγούδι

Δεν θα μπορούσε να παραληφθεί από την ανάλυση των καλλιτεχνικών δρώμενων και το ελαφρό τραγούδι το οποίο αποτελεί ένα καλλιτεχνικό κομμάτι της μουσικής κίνησης. Μία από τις Ελληνίδες τραγουδίστριες του ελαφρού τραγουδιού είναι η Σόνια Κουρτίδου η οποία σημειώνει επιτυχίες με τα τραγούδια της και εμφανίζεται σε αμερικανικά κέντρα της Μεγαλόπολης των ΗΠΑ. Μεγάλο καλλιτεχνικό γεγονός για τους Έλληνες της Αμερικής θα μπορούσε να ειπωθεί πως ήταν η εμφάνιση της Σοφίας Βέμπο το 1947. Η Ελληνίδα τραγουδίστρια με την αναγνωρισμένη αξία και φήμη είχε αποκτήσει ιδιαίτερη δημοτικότητα κυρίως μέσω τραγουδιών τα οποία παίζονταν σε πλάκες γραμμοφώνου και ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένες τους Ελληνικούς καλλιτεχνικούς κύκλους. Η εμφάνιση της Βέμπο γίνεται στο Carnegie Hall υπέρ του Greek War relief ⁸⁷.

3.7 Κλασική μουσική

Το 1936 φτάνει στην Αμερική ο μαέστρος Δημήτρης Μητρόπουλος, ο οποίος είχε διατελέσει για χρόνια διευθυντής της συμφωνικής ορχήστρας του ωδείου Αθηνών. Πρωτοεμφανίστηκε με τη Συμφωνική Ορχήστρα της Βοστώνης στην Providence Rhode Island και στη συνέχεια στη Βοστώνη. Ο Μητρόπουλος αμέσως αναγνωρίζεται από το φιλόμουσο κοινό της Αμερικής αλλά και την κριτική.

Στη συνέχεια ο Μητρόπουλος διετέλεσε Διευθυντής της Συμφωνικής Ορχήστρας Μινεάπολις, η οποία θεωρούνταν μία από τις μεγαλύτερες και σημαντικότερες της Αμερικής, έτσι ώστε σε λίγο καιρό κατάφερε να επιβληθεί στο Μουσικό στερέωμα

⁸⁷Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 322.

ως ένας από τους επιφανέστερους και καλύτερους Διευθυντές Ορχήστρας. Σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα αναδείχθηκε στο καλλιτεχνικό στερέωμα της κλασικής μουσικής και εκλήθη να διευθύνει τις περίφημες ορχήστρες της Βοστώνης και της Φιλαδέλφειας, ενώ παράλληλα υπήρξε και ο καλλιτεχνικός διευθυντής των συναυλιών της συμφωνικής της Φιλαδέλφειας. Το ελληνικό κοινό έσπευσε να υποστηρίξει τις συναυλίες που διεύθυνε ο Μητρόπουλος επανειλημμένα.

Γενικά οι Έλληνες της Αμερικής επιδεικνύουν μία ιδιαίτερη αγάπη για την μουσική πράγμα το οποίο αποδεικνύεται από τις συνεχιζόμενες προσπάθειες που έλαβαν χώρα για να οργανώσουν και να υποστηρίξουν τους καλλιτέχνες που έφταναν από την Ελλάδα, αλλά ακόμα περισσότερο αποδεικνύεται καθώς υποστήριζαν μία νέα γενιά η οποία αναπτυσσόταν και επιμορφωνόταν σε μουσικό επίπεδο. Ωστόσο αυτό δεν αρκούσε, αλλά οι προσπάθειες θα έπρεπε να στραφούν και στους μεγαλύτερους Έλληνες της Αμερικής, έτσι ώστε να αγαπήσουν τη μουσική κάτι το οποίο αποδείχθηκε με την ίδρυση της Ελληνικής φιλαρμονικής εταιρείας του Σικάγο το 1907, σε μία εποχή που ακόμα οι Έλληνες και η διασπορά της Αμερικής σε καμία περίπτωση δεν είχε εδραιωθεί⁸⁸.

Η φιλαρμονική του Σικάγο διέθετε 25 μουσικούς και Διευθυντή τον Σπύρο Μπεκατώρο άλλοτε Διευθυντή Του Ωδείου Αθηνών. Το 1909 η Ελληνική Φιλαρμονική Σικάγου συγχωνεύτηκε με τον Εθελοντικό Λόχο των Ελλήνων του Σικάγου⁸⁹.

⁸⁸ Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 322.

Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 323.

Κεφάλαιο 4^ο

4.1 Η προσέγγιση της αποδελτίωσης της εφημερίδας «Ατλαντίς» 1919-1924

Σε ό,τι αφορά την αποδελτίωση των τευχών το διάστημα το οποίο μελετάται καλύπτει τα χρόνια από το 1919 έως το 1924, σε σχέση με την κυκλοφορία της «Ατλαντίς». Πρόκειται για έξι ουσιαστικά χρόνια, καθώς καλύπτουν το διάστημα όπου το μεγαλύτερο κύμα της μετανάστευσης έχει ήδη συντελεστεί. Εξαιτίας αυτού του λόγου μετανάστες έχουν ήδη εγκατασταθεί οι περισσότεροι μόνιμα και πλέον έχουν αναπτύξει τις ζωές τους επαρκώς, τόσο που η οργάνωση των κοινοτήτων είναι ισχυρή και σε μεγάλο βαθμό δεσπάζει σε ό,τι αφορά στην καλλιτεχνική ζωή των Ελλήνων.

Πιο συγκεκριμένα το διάστημα το οποίο μελετάται εκτείνεται από το 1919 έως το 1924. Κατά το έτος 1919 διατίθενται όλα τα φύλλα της εφημερίδας από το πρώτο στις 6/9 του 1919 έως και το τελευταίο στις 30/6 του 1919. Παρουσιάζονται να λείπουν τα τεύχη από την πρώτη εβδομάδα του 1919 έως και την 31η Δεκεμβρίου του 1919 για λόγους που δεν γνωρίζουμε.

Σε ό,τι αφορά τα τεύχη του έτους 1920, αυτά καλύπτουν τους μήνες από τον 9ο έως και τον 12ο του 1920, ενώ τουλάχιστον έτσι όπως διατίθενται μέσω της βιβλιοθήκης της Βουλής των Ελλήνων παρουσιάζονται ελλειμματικά τα φύλλα που αφορούν τους μήνες από τον Ιανουάριο του 1920 έως και τον 8ο του 1920.

Σχετικά με το έτος 1921 παρατηρείται πως διατίθενται όλα τα τεύχη από τον πρώτο μήνα του έτους Ιανουάριο, έως και τον τελευταίο μήνα του έτους, Δεκέμβριο.

Σχετικά με το έτος 1922 διατίθενται όλα τα τεύχη μέχρι και τον 6^ο του 1922 ενώ απουσιάζουν εντελώς τα τεύχη που αφορούν στους μήνες 7ο έως 12ο του ίδιου έτους.

Σχετικά με το έτος 1923 δεν διατίθεται κανένα φύλλο ενώ από τον 6 του 22 που ουσιαστικά ανευρίσκεται και το τελευταίο φύλλο στις 30/6 περνάμε στον πρώτο μήνα του 1924. Σχετικά με το έτος 1924 διατίθενται όλα τα φύλλα κάθε μήνα από τον Ιανουάριο έως και τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους.

Οπότε αυτό το οποίο προκύπτει για την εξαιτία η οποία θα μελετηθεί είναι πως απουσιάζουν αρκετοί μήνες ή ακόμα και ολόκληρο έτος και φυσικά αναφερόμαστε στο 1923. Ωστόσο πρόκειται για μία καθημερινή εφημερίδα η οποία εκδίδεται ανελλιπώς και πληροφορεί τους αναγνώστες για νέα που αποκαλύπτουν τόσο την αμερικανική πραγματικότητα, όσο κυρίαρχα την Ελληνική εμπεριέχοντας κι ένα βασικό τμήμα καλλιτεχνικών που συνήθως ευρίσκεται στην 4^η και 5^η σελίδα και ενημερώνει τους αναγνώστες σχετικά με αυτά.

Τα τεύχη αυτών των 6 ετών που διατίθενται στην ψηφιακή βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων ανέρχονται περίπου στα 1.200. Σε ό,τι αφορά στην μέθοδο η οποία εφαρμόστηκε ήταν η αποδελτίωση πληροφοριών που ανευρίσκονταν στα φύλλα που μελετήθηκαν ήταν η δειγματοληπτική ανασκόπηση. Συγκεκριμένα η εστίαση αφορά στο 4ο και 5ο φύλλο, όπου συνηθέστερα κατανέμονται τα καλλιτεχνικά γεγονότα και δρώμενα που παρουσιάζονται εντός της εφημερίδας. Ειδικότερα καθώς πρόκειται για έναν πολυπληθέστατο όγκο τευχών, πάρθηκε η απόφαση να μελετηθούν δειγματοληπτικά επιλέγοντας ένα φύλλο από τον κάθε μήνα του κάθε έτους του διαστήματος 1919- 1924. Θεωρήθηκε αρκετά αξιόπιστη ως μέθοδος καθότι πρόκειται για μία εφημερίδα Καθημερινή, που σε ό,τι αφορά τα καλλιτεχνικά δρώμενα παρατηρείται πως μία πληθώρα από αυτά επαναλαμβάνονται προκειμένου να υπενθυμίζουν το γεγονός τους αναγνώστες.

Επίσης κάτι το οποίο παρατηρείται εξαιτίας της Καθημερινής διάστασης της εφημερίδας, είναι πως πολλές φορές ακόμα και αν δεν έχει ανευρεθεί σε κάποιο από τα μελετώμενα φύλλα μία εκδήλωση, μπορεί να απαντάται παρακάτω συνήθως ως στήλη που ενημερώνει τους αναγνώστες για την επιτυχή έκβαση ενός καλλιτεχνικού δρώμενου που έλαβε χώρα κατά το προγενέστερο διάστημα. Επομένως με αυτόν τον τρόπο σε μεγάλο βαθμό λαμβάνουμε γνώση για τα καλλιτεχνικά γεγονότα που έλαβαν χώρα κατά το διάστημα το οποίο μελετάται.

Τέλος σε ό,τι αφορά τα ίδια τα καλλιτεχνικά δρώμενα παρουσιάζονται πλούσια εξαιτίας της πληθώρας των ελληνικών συλλόγων που έχουν διορθωθεί και φαίνεται να εδράζονται ισχυρά σε επίπεδο καλλιτεχνικό και όχι μόνο σε ότι αφορά στη διασπορά της Αμερικής. Λοιπόν τα καλλιτεχνικά δρώμενα σχετίζονται με χοροεσπερίδες, θέατρο και μελόδραμα.

4.2 Η αποδελτίωση των φύλλων 1919-1924

1919

Φύλλο 6^{ης} Ιανουαρίου 1919

Εθνική εκδήλωση

Στο συγκεκριμένο φύλλο πληροφορούμαστε μέσω πρόσκλησης που αποστέλλει ο γενικός πρόξενος στην Ελλάδα της Νέας Υόρκης απευθυνόμενος σε όλους τους ιερείς αλλά και τους προέδρους και συμβούλους των ελληνικών κοινοτήτων και συλλόγων της Νέας Υόρκης και των περιχώρων, να παρευρεθούν σε εκδήλωση που θα λάβει χώρα στο Terrace Garden που κυρίως θα ζητηθούν ζητήματα σχετικά με το εθνικό ζήτημα.

Ελληνικό θέατρο

Στο ίδιο φύλλο μέσω διαφήμισης προωθείται το θέατρο «Κασσιανή» που θα λάβει χώρα στο Opera House του θιάσου Σοφοκλή.

Χοροεσπερίδες

Δίνονται πληροφορίες για την χοροεσπερίδα υπέρ του κοινοτικού σχολείου που ήδη δόθηκε κατά τον Γενάρη του 1919, όπου τονίζεται η επιτυχία με την οποία στέφθηκε η διοργάνωση στην μεγαλοπρεπή αίθουσα του Casino Hall με την εκλεκτή ορχήστρα που συνόδευσε τη βραδιά.

Φιλόπτωχος Αδελφότης των Ελληνίδων Κυριών

Στο συγκεκριμένο φύλλο παρέχονται πληροφορίες για την γιορτή που διοργανώνεται από την εν λόγω Αδελφότητα που κυρίως προορίζεται και απευθύνεται σε μαθητές και μαθήτριες, όπου θα μοιραστούν δώρα, θα ακουστούν τραγούδια από την πατρίδα, αλλά και θα απαγγελθούν ποιήματα.

1920

Παίρνοντας από το έτος 1920 το πρώτο φύλλο στο οποίο διατίθεται, αφορά αυτό της 1^{ης} Σεπτεμβρίου. Τα φύλλα για τους προηγούμενους οκτώ μήνες δεν είναι διαθέσιμα.

Φύλλο 21^{ης} Σεπτεμβρίου 1920

Στο συγκεκριμένο φύλλο παρέχονται πληροφορίες σχετικά με την θεατρική ζωή στην ομώνυμη στήλη. Διαφημίζεται η θεατρική παράσταση «Το ζωντανό πτώμα» του Λέοντος Τολστόι, η οποία ανεβαίνει από ελληνικό θίασο και συγκεκριμένα την 18η Οκτωβρίου στη Νέα Υόρκη. Ο σύλλογος φοιτητών αναλαμβάνει να ερμηνεύσει την παράσταση.

Στο ίδιο φύλλο δίνονται πληροφορίες για εκδρομή του ελληνικού σχολείου στο Coney Island. Και πιο συγκεκριμένα στην εξοχή Almere Park, όπου θα παρατεθεί πλούσιο γεύμα με μουσική πολλών οργάνων μουσικών οργάνων, όπου θα συνοδεύσουν Ελληνικά και Ευρωπαϊκά κομμάτια.

Φύλλο 12^{ης} Οκτωβρίου 1920

Ανευρίσκεται διαφήμιση για 8 νέους δίσκους της κυρίας Κούλας της εταιρείας Panellinion Phonograph Record, όπως και νέοι δίσκοι της Columbia πάλι της Κούλας Παπαγκίκα. Με εξαίρεση τις διαφημίσεις των δίσκων της Κούλας Παπαγκίκα σχεδόν όλα τα φύλλα του Οκτωβρίου του 1920 αναλώνονται κυρίως με την ζωή και τη δράση των ελληνικών Σωματείων και κοινοτήτων εστιάζοντας σε δράσεις εράνων αλλά και ανέγερσης σχολείων και εκκλησιών στην Ελλάδα.

Φύλλο 30^{ης} Οκτωβρίου 1920

Επιπλέον πληροφορούμαστε το ανέβασμα του έργου «ο αγαπητικός της βοσκοπούλας», υπέρ του ταμείου της εκκλησίας η Αγία Σοφία που θα λάβει χώρα στο Conception Hall

Επίσης ο σύλλογος «Ασκληπιός» Θεσσαλίας αποφασίζει πως θα δοθεί την Τετάρτη Ιανουαρίου 1921 η τέταρτη ετήσια χοροεσπερίδα του συλλόγου.

Φύλλο 1^{ης} Νοεμβρίου 1920

Παρέχονται πληροφορίες για μία προσεχή παράσταση την «La traviata» για την 7η Νοεμβρίου στο μεγαλοπρεπές θέατρο Park του Τζουζέπε Βέρντι. Στην εν λόγω παράσταση θα πρωταγωνιστήσει ο δημοφιλής ομογενής οξυφωνος Γεώργιος Κανάκης και τονίζεται η σπάνια ευκαιρία που δίνεται στο φιλόμουσο κοινό της Νέας Υόρκης να απολαύσουν την παράσταση.

Επιπλέον δίνονται πληροφορίες για μία κινηματογραφική ταινία η οποία διαδραματίζεται σε χωριό της Ελλάδας, σαν ένα δραματικό ειδύλλιο με τίτλο «Η προίκα της Αννούλας» η οποία ανεβαίνει στο Βασιλικό Θέατρο Music Hall Broadway.

Φύλλο 13^{ης} Δεκεμβρίου 1920

Στο φύλλο της 13^{ης} Δεκεμβρίου του 1920 διαφημίζονται πατριωτικές ταινίες μεταξύ των οποίων και «η κατάληψη της Σμύρνης» στο Tremont Temple.

Φύλλο 26^{ης} Δεκεμβρίου 1920

Στο συγκεκριμένο φύλλο στη στήλη των θεατρικών δίνονται πληροφορίες πως ο Αξαμπανοπουλος γνωστός κωμικός αναδιοργανώνει και τελειοποιεί την οπερέτα του. Η οπερέτα θα ερμηνευθεί από γνωστούς καλλιτέχνες συμπεριλαμβανομένης και της υψιφώνου Μαρίας Μπαρόφσκι, τον βαρύτονο Μενέλαο Θελετριδη και τον τενόρο Γεώργιο Μύλο, μέλος του θιάσου Αλεξιάδου στον Πειραιά, τον Ιωάννη Σταθόπουλο και άλλους πολλούς καλλιτέχνες που μόλις αφίχθηκαν από την Ελλάδα

1921

Φύλλο 4^{ης} Ιανουαρίου 1921

Στο φύλλο της 4ης Ιανουαρίου του 1921 παρατίθεται πρόσκληση για την χοροεσπερίδα του συλλόγου θεσσαλών «Ασκληπιός» στο Palm garden. Πληροφορούμαστε πως στο πρώτο μέρος θα ανέβει Δράμα με τίτλο «Δύο λοχίες» ενώ στη συνέχεια μία κωμωδία με τίτλο «Ζωγράφος Παΐζης», ενώ στη συνέχεια θα ακολουθήσει χορός μέχρι πρωίας.

Επιπλέον παρέχονται πληροφορίες για την παράσταση του δράματος «Η σκλάβα». Συγκεκριμένα ο ερασιτεχνικός όμιλος του new Belfore, προτίθενται να ανεβάσουν το δράμα «Η σκλάβα» υπέρ του κοινοτικού δημοτικού σχολείου την 8η Ιανουαρίου του 1921 και ημέρα Σάββατο στο Sharpshooter Hall

Φύλλο 7^{ης} Φεβρουαρίου 1921

Το φύλλο παρέχει πληροφορίες για την χοροεσπερίδα που διοργανώνεται από τον σύλλογο ανθοπωλών της Νέας Υόρκης και η οποία προετοιμάζεται για την 14η συναπτή χρονιά και θα λάβει χώρα στο ξενοδοχείο Commodore Hotel.

Φύλλο 25^{ης} Φεβρουαρίου 1921

Πληροφορούμαστε για την παράσταση «Ο Οθέλλος» του Σαίξπηρ από τον δραματικό θίασο του Παπούλα στο Webster Hall, ενώ θα ακολουθήσει η κωμωδία «Θα αυτοχειριασθώ».

Επιπλέον πληροφορούμαστε για την πλήρη επιτυχία της χοροεσπερίδας του ελληνικού σχολείου στο Μόντρεαλ του Καναδά.

Ακολουθούν διαφημίσεις των νέων δίσκων για φωνογράφους της κυρίας Κούλας και της Μαρίκας Παπαγκίκα.

Φύλλο 24^{ης} Μαρτίου 1921

Πληροφορούμαστε στη στήλη των θεατρικών πως η καλλιτέχνης ηθοποιός Άρτεμις Ζάμπου πρόκειται να διδάξει το θαυμάσιο έργο «Η σκλάβα». Το έργο θα ανέβει την Τρίτη Απριλίου στο Θέατρο Little Theater.

Φύλλο 22^{ης} Απριλίου 1921

Πληροφορούμαστε για την χοροεσπερίδα του Ιωάννου Μαχαίρα καθηγητής χορού ο οποίος δίνει μία καλλιτεχνική χοροεσπερίδα στο ξενοδοχείο Hotel Plaza. Επιπλέον διαφημίζονται πώς Αμερικανοί της ανώτερης κοινωνικής τάξης και η αριστοκρατία της Νέας Υόρκης και της Γαλλικής παροικίας θα τιμήσουν και φέτος στη χοροεσπερίδα. Ταυτόχρονα καταξιωμένοι καλλιτέχνες του θεάτρου θα προσφέρουν τη συνεργασία τους με σκοπό την επιτυχία του έργου. Ειδικότερα θα λάβει μέρος η κυρία Desire Lubowska. Επιπλέον ο Ράφα θα διευθύνει την πολυμελή ορχήστρα, ενώ

στο πρόγραμμα συμπεριλαμβάνονται και ελληνικοί χοροί, Ανατολίτικοι κι αιγυπτιακοί.

1922

Φύλλο 5^{ης} Ιανουαρίου 1922

Στο φύλλο της Πέμπτης Ιανουαρίου του 1922 παρατίθεται πρόσκληση για τον χορό μεταμφιεσμένων και Κυθηραικής αδελφότητας Νέας Υόρκης στο Terrace Garden.

Επίσης παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τον εορτασμό των Χριστουγέννων στον Ευαγγελισμό της Νέας Υόρκης. Σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημανθεί πως ισχύει το παλαιό ημερολόγιο, που τα Χριστούγεννα είναι την 7η Ιανουαρίου. Οι περισσότερες πληροφορίες στο συγκεκριμένο φύλλο αφορούν την τέλεση της θείας λειτουργίας των Χριστουγέννων.

Επίσης την 7η Ιανουαρίου θα εορταστεί η γιορτή του δέντρου των Χριστουγέννων στην αίθουσα English Hall όπου θα στηθεί μεγαλοπρεπέστατο χριστουγεννιάτικο δέντρο και θα συγκεντρωθούν οι μαθητές και οι μαθήτριες της σχολής και θα λάβουν μέρος ενεργά στη διεξαγωγή του προγράμματος που κυρίως συμπεριλαμβάνει απαγγελία ποιημάτων, τους χορούς και παιδικούς διαλόγους.

Επίσης παρέχονται πληροφορίες για τη μουσικοθεατρική παράσταση στο Μόντρεαλ στις 10 Ιανουαρίου στο Stanley Hall όπου θα παρουσιαστεί το πατριωτικό δράμα «η εθνική τραγωδία».

Φύλλο 10^{ης} Φεβρουαρίου 1922

Στο συγκεκριμένο φύλλο παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τον χορό μεταμφιεσμένων του μουσικού ομίλου «Απόλλων», όπου θα συμπεριληφθούν μονωδίες, τραγούδια των παναθήναιων, ντουέτα, κουαρτέτα, ενώ μουσικά θα πλαισιωθεί η εκδήλωση από τον βαρύτονο Θελετριδη κυρίως σε ντουέτα με την δεσποινίδα Heike.

Παράλληλα υπάρχει η στήλη που ενημερώνει τους αναγνώστες για την Ανάλυση του Νόμπελ Λογοτεχνίας από τον Ανατόλ Φρανς.

Φύλλο 25^{ης} Μαρτίου 1922

Στο συγκεκριμένο φύλλο πληροφορούμαστε σχετικά με την συναυλία της Ελληνικής φιλαρμονικής της Βοστώνης η οποία αποτελείται από νέους Έλληνες που μόχθησαν για τρία συνεχή έτη και κατόρθωσαν την ύπαρξη της φιλαρμονικής. Πρόκειται για μία φιλαρμονική εφάμιλλη με αυτές των άλλων εθνικοτήτων στην πόλη της Νέας Υόρκης, όπου πρόκειται να δώσει συναυλία υπέρ των χηρών και ορφανών του πολέμου στις 9 Απριλίου στο Franklin Union Hall.

Φύλλο 31^{ης} Μαρτίου 1922

Το συγκεκριμένο φύλλο παρέχει πολλαπλές πληροφορίες για θεάματα και συγκεκριμένα για το βυζαντινό Δράμα το οποίο ανεβαίνει στο Royal theater με τον τίτλο «Θεοδώρα».

Επιπλέον υπάρχει πρόσκληση για την πρώτη ετήσια χοροεσπερίδα των Ηνωμένων ελληνικών Σωματείων της Νέας Υόρκης την Τετάρτη Απριλίου στο Palm Garden όπου θα ερμηνευτεί το κωμικό ειδύλλιο ο «καπετάν Γιακουμής».

Φύλλο 14ης Απριλίου 1922

Στο φύλλο της 14ης Απριλίου 1922 πληροφορούμαστε για μεγάλη καλλιτεχνική συναυλία του διάσημου Έλληνα τενόρου Οδυσσέα Λάππα, στη Φιλαδέλφεια στις 20 Απριλίου στο Witherspoon Hall

Φύλλο 28ης Μαΐου 1922

Στο συγκεκριμένο φύλλο αναγγέλλεται η έκτακτη καλλιτεχνική εσπερίδα απαγγελίας της Άντειας Παντούλη στο μαγκάταν Opera House την 1η Ιουλίου, ενώ ακολουθεί αναλυτικά το πρόγραμμα. Συμμετέχουν Επίσης ο βαρύτονος Ανδρέου και η πολυμελής ορχήστρα Goldestiano.

Επιπλέον στη στήλη σχετικά με την θεατρική ζωή πληροφορούμαστε για την παράσταση «Βάκχες» του Ευριπίδη του η οποία θα ανέβει στις Συρακούσες της Ιταλίας.

Φύλλο 25 Ιουνίου 1922

Στο συγκεκριμένο φύλλο πληροφορούμαστε την 1η θερινή χοροεσπερίδα μαζί με συναυλία της ελληνοαμερικανικής ορχήστρας Νέας Υόρκης υπό τη διεύθυνση του

μουσικοσυνθέτη Ρουμπάνη την Πέμπτη 29 Ιουνίου στο Bronx Park Casino. Στην συναυλία θα συμμετάσχει η κυρία Ψωμόπουλου σε διάφορα ελληνικά τραγούδια αλλά κι άλλοι ομογενείς και Αμερικανοί καλλιτέχνες. Θα συμμετέχει Επίσης η Jazz band συνοδεύοντας τους χορευτές.

1923

Όλα τα φύλλα απουσιάζουν

1924

Φύλλο 1^{ης} Ιανουαρίου 1924

Στο συγκεκριμένο πρωτοχρονιάτικο φύλλο η εφημερίδα πληροφορεί την Ελληνική Παροικία για την μεγάλη ελληνική συναυλία της κυρίας Κούλας εννοώντας την Κούλα Αντωνοπούλου.

« ...μεγάλη ελληνική συναυλία της κυρίας Κούλας φερόμενης γνώσιν του κοινού της Βοστόνης και περιχώρων ότι η διευθύντρια των ελληνικών δίσκων φωτογράφων κυρία Κούλα Αντωνοπούλου, γνωστή ανά τας ηνωμένας πολιτείας για τα πατριωτικά της άσματα θέλει δώση προς χάρη των ομογενών συναυλία μετά των ύπο αυτής διαφόρων εγχώριων ελληνικών οργάνων την Πέμπτη την 3η Ιανουαρίου και ώρα 8 μετά μεσημβρίας Scenic Auditorium.

Όλοι οι Έλληνες συν γυναιξί και τέκνοις πρέπει να σπεύσουν να ακούσουν τα δημώδη κλέφτικα, καθώς και τα γλυκύτατα ελληνικά τραγούδια και τους χορούς όχι εκ των δίσκων και φωτογράφων αλλά παρά αυτής ταύτης της κυρίας Κούλας πλημμυρίζουν την καρδίαν του ξενιτεμένου Έλληνος από Συγκίνηση και ενθουσιασμό των. Συγχρόνως θα χορευθωσι οι αθάνατοι ελληνικοί χοροί ως τσάμικα, συρτά, ζεϊμπέκικα, Καλαματιανά και τα λοιπά.

Σπεύσατε να απολαύσετε για πρώτη φορά την ανωτέρω συναυλία και την καλλιτέχνίδα κυρία Κούλα χορεύοντες συνάμα τους χορούς της πατρίδας εις όλως ελληνικών περιβάλλον».

Φύλλο 2ας Φεβρουαρίου 1924

Το φύλλο της 2ας Φεβρουαρίου του 1924 πληροφορεί τους αναγνώστες για την Ελληνίδα υψίφωνο Πόλια Ερμείδου. Υπήρχε και πρωτύτερα αφιέρωμα στη συγκεκριμένη καλλιτέχνίδα παρέχοντας πληροφορίες για την προηγμένη μουσική της κατάρτιση και την εξειδίκευση της στη ρωσική γερμανική μουσική. Πληροφορούμαστε Επίσης πως πρόκειται για μία υψίφωνο ιδιαίτερα αρεστή και γνωστή στους καλλιτεχνικούς κύκλους της Κωνσταντινούπολης της Ρωσίας, της Ρουμανίας, της Ιαπωνίας, όπου ακόμα και ο συντηρητικός τύπος των χωρών αυτών την έχει υποδεχτεί με ιδιαίτερο ενθουσιασμό.

Επίσης πληροφορείται το κοινό για μία ευκαιρία να την απολαύσει δια ζώσης στην συναυλία που θα λάβει χώρα στο Green Room του Hotel Mcalpine της Νέας Υόρκης διαθέτοντας παράλληλα και το σχετικό πρόγραμμα.

Στο ίδιο φύλλο η «Ατλαντίς» πληροφορεί τους αναγνώστες για μεγάλο χορό μεταμφιεσμένων της Κυθηραικής Αδελφότητας που θα λάμβανε χώρα στο Terrace Garden την 16^η Φεβρουαρίου.

Επιπλέον πολύ συχνά υπάρχουν στήλες εντός της εφημερίδας που πληροφορούν για επικείμενες γενικές συνελεύσεις συλλόγων. Το συγκεκριμένο φύλλο πληροφορεί για γενική συνέλευση Μεσσηνίων, όπου καλούνται τα μέλη προκειμένου να συμμετάσχουν.

Φύλλο 14^{ης} Φεβρουαρίου 1924

Στο συγκεκριμένο φύλλο υπάρχει ειδικό αφιέρωμα για την καινούργια και πατριωτική δράση των Σωματείων και των κοινοτήτων της Νέας Υόρκης. Παράλληλα απάντα και μία έκκληση προς τους εν Αμερική Έλληνες που προέρχονται από τα Φουρνά της Ευρυτανίας προκειμένου να ανεγερθεί σχολικό κτίριο στη γενέτειρά τους.

Πολύ συχνά ανάμεσα στις στήλες των καλλιτεχνικών δρώμενων συμπεριλαμβάνεται και μία στήλη που πληροφορεί για ονομαστικές γιορτές που έλαβαν χώρα και

εορτάστηκαν μεγαλειωδώς με πληθώρα καλεσμένων, ενώ πολύ συχνά παρέχονται πληροφορίες για την επιτυχία χορών και Εσπερίδων και γιορτών που τελέστηκαν κατά τις προηγούμενες εβδομάδες. Στο συγκεκριμένο φύλλο πληροφορούμαστε την επιτυχία του αποκριάτικου χορού των Ελλήνων που προέρχονται από Κύθηρα, δίνοντας έμφαση στο κέφι, την υψηλή συμμετοχή, αλλά και την συμμετοχή των καλλιτεχνών. Στο συγκεκριμένο χώρο πληροφορούμαστε πως συμμετείχαν Ιταλοί καλλιτέχνες, τραγουδιστές, τροβαδούροι καθώς και έγχρωμοι διασκεδαστές. Επιπλέον επισημαίνεται πως η εκδήλωση θα επενδυθεί μουσικά από εξαιρετη μπάντα 20 ατόμων.

Φύλλο 1^{ης} Μαρτίου 1924

Στο συγκεκριμένο φύλλο παρομοίως πληροφορούμαστε για την κοινωνική και πατριωτική δράση Σωματείων και κοινοτήτων της Νέας Υόρκης και πιο συγκεκριμένα για μία σειρά εκδηλώσεων και χοροεσπερίδων. Συγκεκριμένα γνωστοποιείται η ελληνική χοροεσπερίδα που θα λάβει χώρα στις 9 Μαρτίου σε συνδυασμό με δείπνο απευθυνόμενη σε όλο το ομογενές στοιχείο της Βαλτιμόρης και των περιχώρων, ενώ προβλέπει πως πρόκειται για μία καλή ευκαιρία διασκέδασης.

Επιπλέον στο ίδιο φύλλο δίνονται πληροφορίες για τον χώρο μεταμφιεσμένων της Ελληνικής προσκοπικής ομάδας που θα λάμβανε χώρα, προσεχώς την 7η Μαρτίου στην αίθουσα Fellows Hall

Φύλλο 17^{ης} Απριλίου 1924

Το συγκεκριμένο φύλλο παρέχει πλούσιες πληροφορίες σχετικά με τα καλλιτεχνικά δρώμενα της Νέας Υόρκης και πιο συγκεκριμένα μας πληροφορεί για μεγάλη μουσική συναυλία της Θάλειας Διπλαράκου και του βαρύτονου Ανδρέου με την σύμπραξη του New York Symphony Club το οποίο απαρτίζεται από περίπου 100 όργανα.

Ταυτοχρόνως υπάρχει διαφήμιση για θεατρικό έργο με τίτλο «ο γιος του ίσκιου» διαφημίζοντας κάποιον Ρήγα ο οποίος βρίσκεται στο Σικάγο και συγκεκριμένα για την 18η Απριλίου στο Black Stone theater.

Επιπλέον, υπάρχουν διαφημίσεις για την παρουσίαση ελληνικών ταινιών την 20η Απριλίου του 1924, όπου παρέχεται συγκεκριμένα και το πρόγραμμα, όπου στο

πρώτο μέρος περιλαμβάνει την «παρασημοφόρηση των Αμερικανών» και την τραγική «έξοδο των προσφύγων» στην καταστροφή της Σμύρνης και την ανταλλαγή των αιχμαλώτων στο δεύτερο μέρος «η τσιγγάνα της Αθήνας», δράμα σε τέσσερα μέρη, με τον κύριο Μάνδρα ταινία που σχετίζεται με την σημερινή ζωή των Αθηνών. Παράλληλα παρέχονται πληροφορίες ότι θα εμφανιστεί ο Αστéρας της οθόνης και ηθοποιός του θεάτρου Αχιλλέας Μάνδρας, ως Ορέστης πάνω στη σκηνή.

Επιπρόσθετα παρέχονται πληροφορίες για την χοροεσπερίδα των ομογενών που προέρχονται από το χωριό Λουκάς Μαντινείας, οι οποίοι έχουν ως στόχο του συγκεκριμένου χορού που έλαβε χώρα στο boulevard Hall την συγκέντρωση 2.000 δολαρίων με σκοπό την ωφέλεια του συλλόγου.

Φύλλο 1^{ης} Μαΐου 1924

Εκ νέου από τις αντίστοιχες στήλες σχετικά με την Ελληνική Παροικία στην Αμερική πληροφορούμαστε για την κοινοτική και πατριωτική δράση των Σωματείων και κοινοτήτων, όπου παρέχονται πληροφορίες για την γιορτή του Λυκείου Σωκράτης την 4^η Μαΐου, όπου παράλληλα θα συμμετάσχουν αντιπρόσωποι του σωματείου των κυριών της αμερικάνικης επαναστάσεως. Επιπλέον παρέχονται πληροφορίες σχετικά με την ώρα, καθώς και τον τόπο που θα διεξαχθεί η γιορτή, ενώ παράλληλα δίνει την πληροφορία ότι θα διανεμηθούν άνθη από τους ίδιους τους μαθητές τους παρευρισκόμενους. Ενώ η μουσική επένδυση της εκδήλωσης θα διευθύνεται από τον κύριο Γκολεστιανο.

Επιπλέον πληροφορούμαστε για συναυλία Ελλήνων καλλιτεχνών και συγκεκριμένα του Δημητριάδη, καλλιτέχνη της εταιρίας κινηματογραφικών πλακών Βίκτωρ, όπου θα υπάρξει και η σύμπραξη με την υψίφωνο Collette Dubonnet και τον βαρύτονο Γεώργιο Μαραβεα και τον πιανίστα Λουκιανό Καββαδία. Το πρόγραμμα θα περιλαμβάνει μουσικές συνθέσεις στην Αγγλική, ελληνική, γαλλική και ιταλική. Επιπλέον η πρόσκληση κλείνει με την παρότρυνση για υποστήριξη της συναυλίας από την πλευρά των ομογενών.

Φύλλο 3^{ης} Ιουνίου 1924

Το συγκεκριμένο φύλλο παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τη συναυλία του Δημητριάδου. Όπως πληροφορούμαστε πρόκειται για έναν καλλιτέχνη ταλαντούχο ο οποίος συμμετέχει σε συναυλία σε συνεργασία με τους Γεωργίου Δημητρακόπουλο και Μαραβέα.

Στο ίδιο φύλλο συγκεντρώνονται οι εντυπώσεις που προκάλεσε η παράσταση των ελληνικών ταινιών και της «τσιγγάνας των Αθηνών» χαρακτηρίζοντάς την συγκέντρωση της παροικίας, ως πρωτοφανή στην παράσταση των συγκεκριμένων ελληνικών ταινιών, καθώς για πρώτη φορά το κοινό απόλαυσε ελληνικό θέαμα εφάμιλλο του αμερικανικού.

Φύλλο 2ας Ιουλίου 1924

Όπως συμβαίνει σε όλα τα θερινά τεύχη ή τα οποία μελετήσαμε υπάρχουν πληροφορίες για θαλάσσιες εκδρομές των διαφόρων συλλόγων. Συγκεκριμένα το εν λόγω φύλλο πληροφορούμαστε για μεγάλη θαλάσσια εκδρομή του πανθεσσαλικού συλλόγου την 4η Ιουλίου του 1924, που υπόσχεται αλησμόνητες σε αναμνήσεις. Πρόκειται κυρίως για ημερήσιες εκδρομές στα παρακείμενα νησιά, του νησιού, όπου βρίσκεται το άγαλμα της ελευθερίας. Η εκδρομή επίσης θα συνοδεύεται από ορχήστρα.

Επίσης στο συγκεκριμένο φύλλο δίνονται πληροφορίες για τη γιορτή του ελληνοαμερικανικού εκπαιδευτηρίου της Νέας Υόρκης που έλαβε χώρα τις προηγούμενες ημέρες, ενώ η μουσική επένδυση της εκδήλωσης ανήκει στην Πολια Ερμείδου. Επιπλέον υπήρχαν και οι χορευτικοί συνδυασμοί των μαθητών και των μαθητριών υπό την διεύθυνση της Χαρίση.

Φύλλο 25^{ης} Αυγούστου 1924

Και στο συγκεκριμένο φύλλο ο κάθε αναγνώστης πληροφορείται για πολλαπλά καλλιτεχνικά γεγονότα. Συγκεκριμένα διαφημίζεται η πανηγυρική παράσταση που αποκαλείται απευθυνόμενη σε όλους τους Έλληνες το θέατρο Cameo στο Broadway η μεγαλύτερη κινηματογραφική ταινία που έγινε ποτέ «Μεσσαλίνα» η διαβόητη γόησσα της ιστορίας από τον σκηνοθέτη της ταινία «Quo vadis».

Στο ίδιο φύλλο παρατίθενται οι πληροφορίες για τη λειτουργία του ελληνικού τμήματος στη Νέα Υόρκη της YMCA, όπου οι αναγνώστες υπόκεινται σε πολλαπλές πληροφορίες σχετικά με το έργο και τις αγαθοεργίες που διατηρούνται ενώ ταυτόχρονα απευθύνεται έκκληση στους ομογενείς που μπορούν να υποστηρίξουν το συγκεκριμένο έργο.

Επίσης πληροφορούμαστε για μία ετήσια εκδρομή στο Boss Lake Park της ανεξάρτητης Ελληνικής κοινότητας Άγιος Γεώργιος, η οποία στέφθηκε από επιτυχία.

Φύλλο 19^{ης} Σεπτεμβρίου 1924

Στο συγκεκριμένο φύλλο υπάρχει μεγάλη διαφήμιση για το Ορφεϊόν» όπου θα λάβει χώρα μία μεγάλη φθινοπωρινή εσπερίδα του ελληνικού τμήματος του συγκεκριμένου χοροδιδασκαλείου. Πληροφορούμαστε πως υπάρχει χορευτικό ίδρυμα και διδασκαλείου χορού, όπου εκλεκτή ορχήστρα και έμπειροι δάσκαλοι αναλαμβάνουν να διδάξουν την τέχνη του χορού. Συγκεκριμένα την 25η Σεπτεμβρίου στο Grand call opening θα λάβει χώρα χοροεσπερίδα. Το Ορφεϊόν προσπαθεί να αναδείξει Έλληνες καλλιτέχνες και να εξυψώσει την Ελλάδα, της υψηλής αισθητικής και τέχνης

Φύλλο 30^{ης} Σεπτεμβρίου 1924

Στο συγκεκριμένο φύλλο πληροφορούμαστε για μεγάλη θεατρική χοροεσπερίδα του πανθεσσαλικού συλλόγου «Ρήγας Φεραίος» στο Palm Garden με τίτλο «Η σκούπα». Επιπλέον υπάρχουν στήλες για τα θεατρικά δρώμενα. Συγκεκριμένα παρέχονται πληροφορίες για την παράσταση «Τα παράνομα της κοινωνίας» που συμμετέχουν η Μαρίκα Παλαιστή, δραματική υψίφωνος της Όπερας της Μόσχας και ο βαθύφωνος Ηρακλής Πασχαλίδης, ενώ στο βιολί συνοδεύει ο Νίκος Καμπουράκης.

Επιπλέον πληροφορούμαστε για συναυλία του Λεωνίδα Κορώνη την Τρίτη Οκτωβρίου στο Aeolian Hall. Πρόκειται για διακεκριμένο βαρύτονο ο οποίος θα ερμηνεύσει εκλεκτά μουσικά τμήματα. Επιπλέον, παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τις τιμητικές κριτικές που έχει λάβει από τις αμερικανικές εφημερίδες, τόσο της Νέας Υόρκης όσο και του Σαν Φρανσίσκο για τις καλλιτεχνικές συναυλίες και το εξαιρετο ταλέντο του.

Φύλλο 20^{ης} Οκτωβρίου 1924

Στο συγκεκριμένο φύλλο παρέχονται πολλαπλές πληροφορίες για θεατρικά δρώμενα και συγκεκριμένα για την παράσταση «Η Άτιμη» που διοργανώνεται από τον Σύλλογο Θεσσαλών Νέας Υόρκης ο «Ασκληπιός». Στα πλαίσια χοροεσπερίδας που θα διεξαχθεί στο Palm Garden παράλληλα θα παρουσιαστεί το αριστούργημα, όπως χαρακτηρίζεται, «οι άτιμοι» σε τρεις πράξεις αλλά και η ξεκαρδιστική κωμωδία «ο ακατάστατος» ενώ θα ακολουθήσει χορός με εκλεκτή μουσική υπό τον αρχιμουσικό Gollestiano.

Επιπλέον παρέχονται πληροφορίες για την χοροεσπερίδα του συλλόγου «Βύρων» που έδωσε την ετήσια θεατρική χοροεσπερίδα του και στέφθηκε από επιτυχία. Η παράσταση που συμπεριλήφθηκε στη χοροεσπερίδα ήταν «Η ψυχοκόρη» που την ερμηνεία ανέλαβε ο θίασος της νέας Σκηνής.

Επίσης στο ίδιο φύλλο υπάρχει διαφήμιση για την Μαρίκα Παπαγκικα τραγουδίστρια των φωτογραφικών εταιρειών Columbia και victor, η οποία σύμφωνα με την εφημερίδα κάθε βράδυ εμφανίζεται συνοδευόμενη από Ελληνοαμερικανική ορχήστρα στην αίθουσα Απόλλων.

Φύλλο 2ας Νοεμβρίου 1924

Παρουσιάζονται εκτενώς στα έργα της Θάλειας Καράβια, Ελληνίδας Ζωγράφου. Πληροφορούμαστε για την έκθεση του έργου της στο artist studio, ενώ παράλληλα αναφέρονται κι οι εξαιρετικές κριτικές που έχει λάβει από Αθηναϊκές εφημερίδες παραθέτοντας αυτούσια χόρια.

Στο συγκεκριμένο φύλλο παρουσιάζονται θεάματα Θεάτρου και κινηματογράφου, όχι ελληνικά άλλα αμερικανικά που κυριαρχούν το διάστημα εκείνο στη Νέα Υόρκη συμπεριλαμβάνοντας το «Hot Water» μία κινηματογραφική κωμωδία με ιδιαίτερη επιτυχία, το «The only Woman» ένα κινηματοδράμα αλλά και το «Iron horse» κινηματογραφικό έργο που συνδέεται με την περίοδο της αμερικανικής ιστορίας και την περίοδο εφεύρεσης της σιδηροδρομικής ατμομηχανής.

Φύλλο 24ης Δεκεμβρίου 1924

Στο συγκεκριμένο φύλλο πληροφορούμαστε για χοροεσπερίδες που θα λάβουν χώρα κατά τη διάρκεια των εορτών των Χριστουγέννων από ελληνικούς συλλόγους.

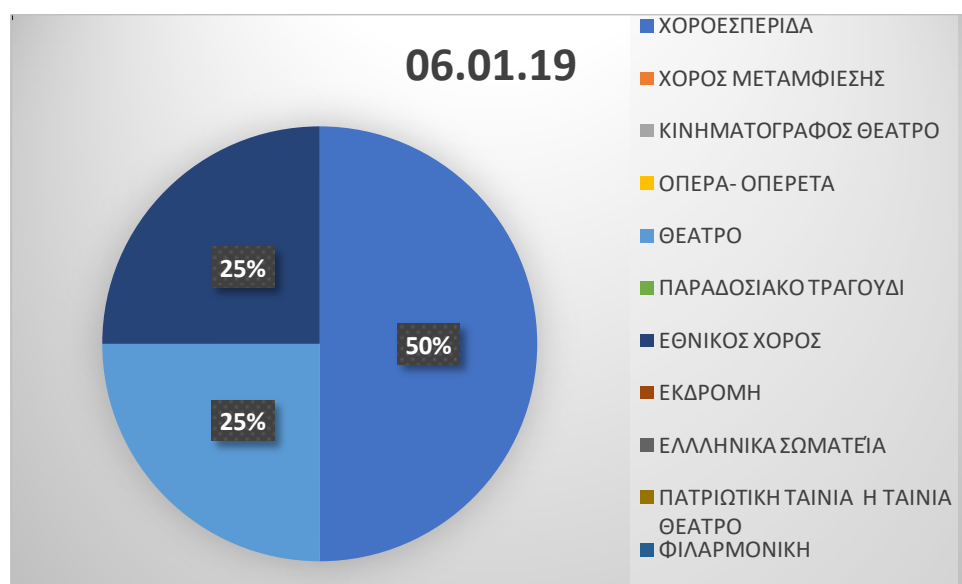
Επίσης στο μεγαλύτερο τμήμα της 5ης σελίδας δεσπόζει διαφήμιση σχετική με τους νέους δίσκους φωνογράφων της Πανελληνίου εταιρείας. Η διαφήμιση προσπαθεί να διεγείρει το συναίσθημα των Ελλήνων της διασποράς παρομοιάζοντας τους δίσκους με μία ακριβή αποτύπωση των ηρωικών χρόνων της πατρίδας που μεταφέρουν στα παιδιά την ιστορία και αναπολούν τα μεγαλεία αλλοτινών καιρών. Διαφημίζει κυρίως στην φημισμένη καλλιτέχνίδα κυρία Κούλα η οποία με την μεταλλική φωνή της αποτυπώνει ακριβώς τα τραγούδια σε αυτούς τους δίσκους.

Κεφάλαιο 5^ο

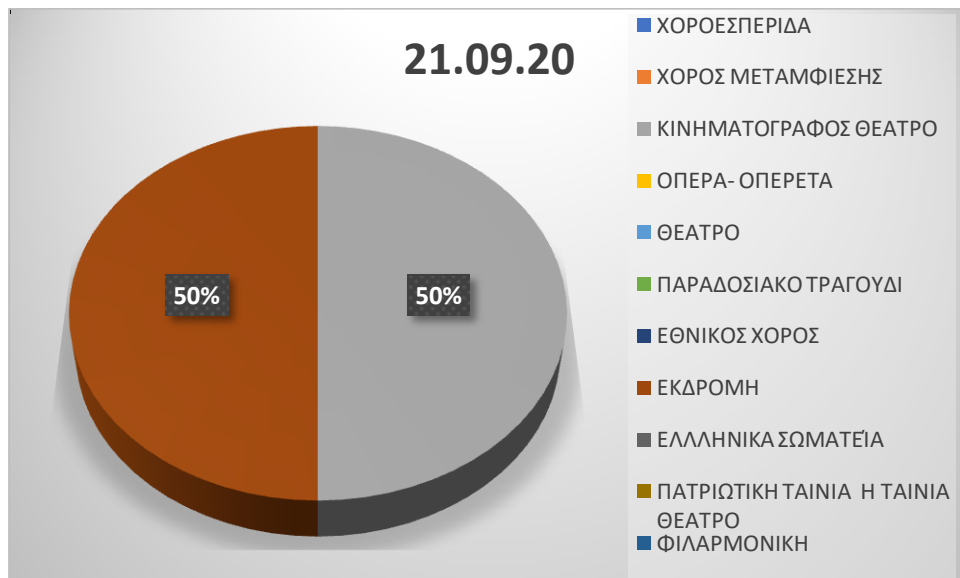
Σκέψεις και παρατηρήσεις στην αποδελτίωση της εφημερίδας Ατλαντίς

Ειδικότερα στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται μία απόπειρα ερμηνείας και καταγραφής των αποτελεσμάτων, έτσι όπως προέκυψαν μέσω της αποδελτίωσης, εστιάζοντας κυρίως στο πώς κατανέμονται τα ποσοστά ανά φύλλο σχετικά με τα καλλιτεχνικά δρώμενα που απαντώνται να διατρέχουν το εκάστοτε συγκεκριμένο φύλλο.

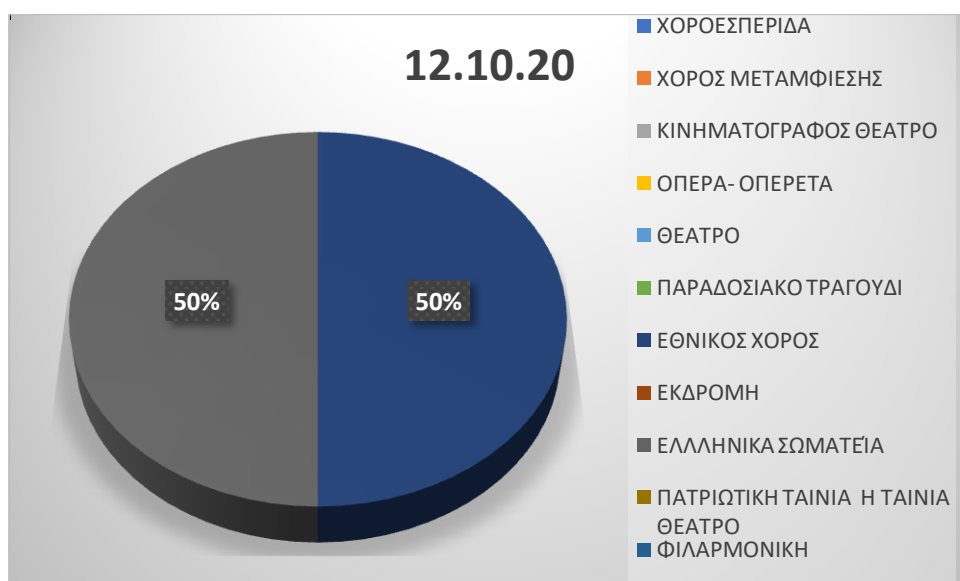
Ειδικότερα στο φύλλο της **6ης Ιανουαρίου του 1919** εντοπίζονται δύο αναφορές σε θεατρικές παραστάσεις, ενώ μία αναφορά σε Εθνικό χορό σχετικό με ελληνικό σωματείο

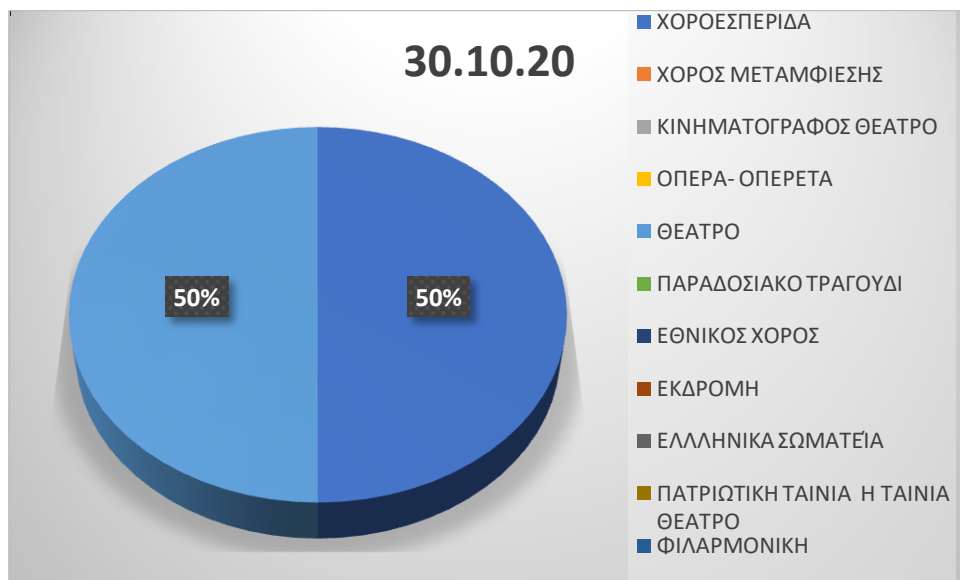
Στο φύλλο της 21^{ης} Σεπτεμβρίου του 1920 τα αποτελέσματα κατανέμονται ως εξής: όπου οι αναφορές για εκδρομή στα πλαίσια κάποιου Συλλόγου κατανέμεται σε ποσοστό 50%, ενώ αντίστοιχα το υπόλοιπο ποσοστό κατά 50% κατανέμεται σε αναφορές σχετικές με κινηματογράφο.

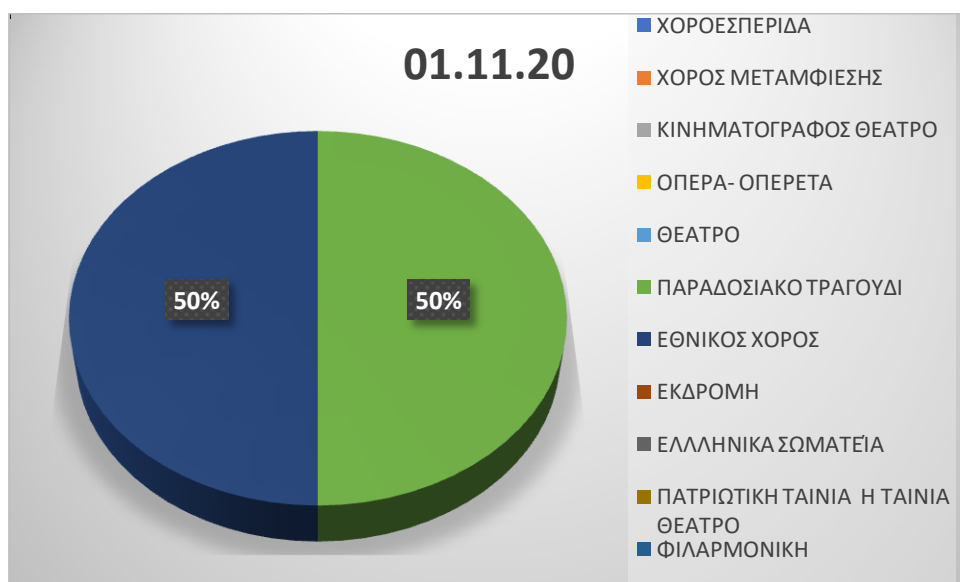
Στο φύλλο της 12^{ης} Οκτωβρίου του 1920 τα ποσοστά κατανέμονται ως εξής: 50% αναφέρονται σε προσκλήσεις ή εκκλήσεις ελληνικών Σωματείων, ενώ κατά 50% αναφέρονται σε εθνικούς χορούς οι οποίοι λαμβάνουν χώρα στα πλαίσια συνήθως κάποιου σωματείου.

Στο φύλλο της 30^{ης} Οκτωβρίου του 1920 κατά το ήμισυ οι αναφορές αφορούν θέατρο, ενώ στο υπόλοιπο τμήμα κατανέμονται κυρίως σε αναφορές χοροεσπερίδων.

Στο φύλλο της 1^{ης} Νοεμβρίου του 1920 τα αποτελέσματα κατανέμονται κατά το ήμισυ σε χορούς Εθνικού χαρακτήρα και κατά το ήμισυ σε αναφορές που σχετίζονται με παραδοσιακό τραγούδι και αφορούν κυρίως στην Κούλα Παπαγικά.

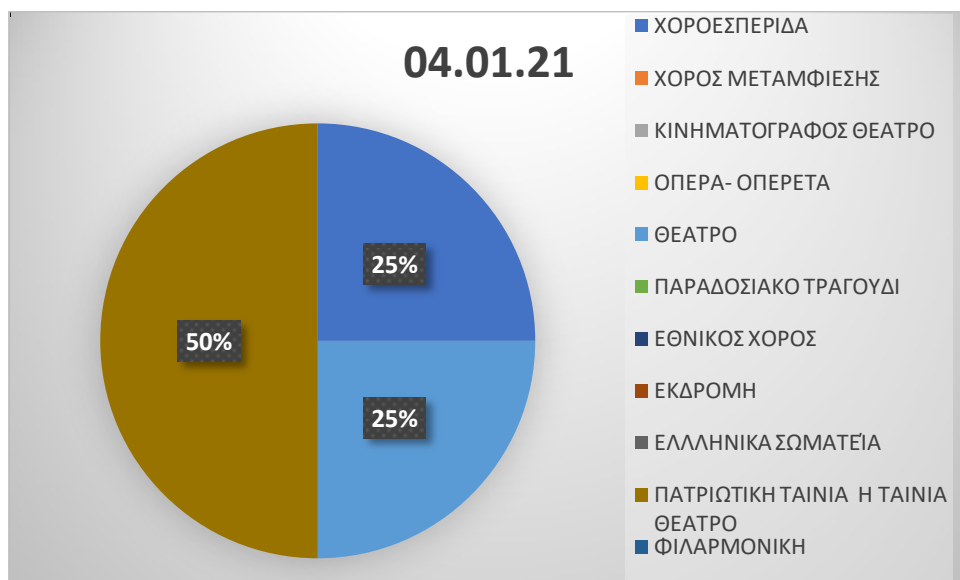
Το φύλλο της 13^{ης} Δεκεμβρίου του 1920 οι μόνες αναφορές οι οποίες εντοπίζονται σε ποσοστό 100% είναι σχετικά με ταινίες και θέατρα πατριωτικού χαρακτήρα.

Στο φύλλο της 26^{ης} Δεκεμβρίου του 1920 η μόνη αναφορά η οποία διατρέχει το φύλλο σχετίζεται με όπερα.

Στο φύλλο της 4^{ης} **Ιανουαρίου του 1921** σε ποσοστό 50% καταγράφονται αναφορές για πατριωτική ταινία ή θέατρο. Επίσης απαντούν αναφορές κατά 25% που αφορούν σε θέατρο και χοροεσπερίδα.

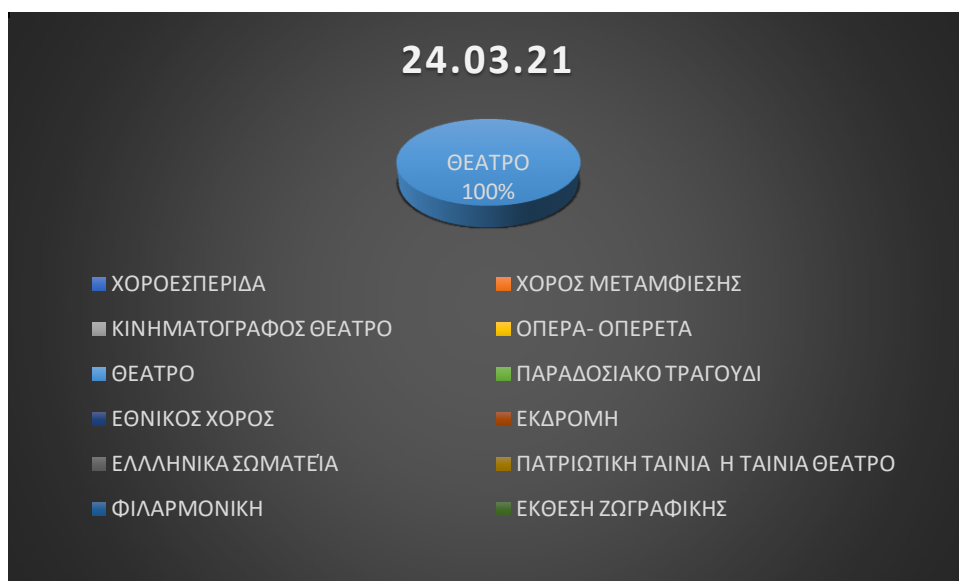
Στο φύλλο της 7^{ης} **Φεβρουαρίου του 1921** κυριαρχεί ως αναφορά η χοροεσπερίδα.

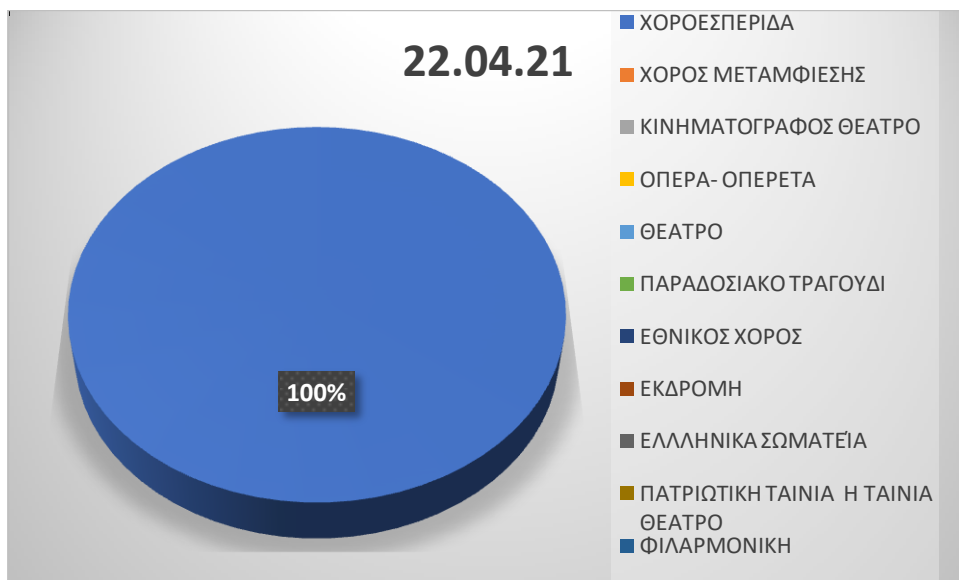
Στο φύλλο της 25^{ης} Φεβρουαρίου του 1921 υπάρχει μία αποκλειστική αναφορά σχετική με το θέατρο.

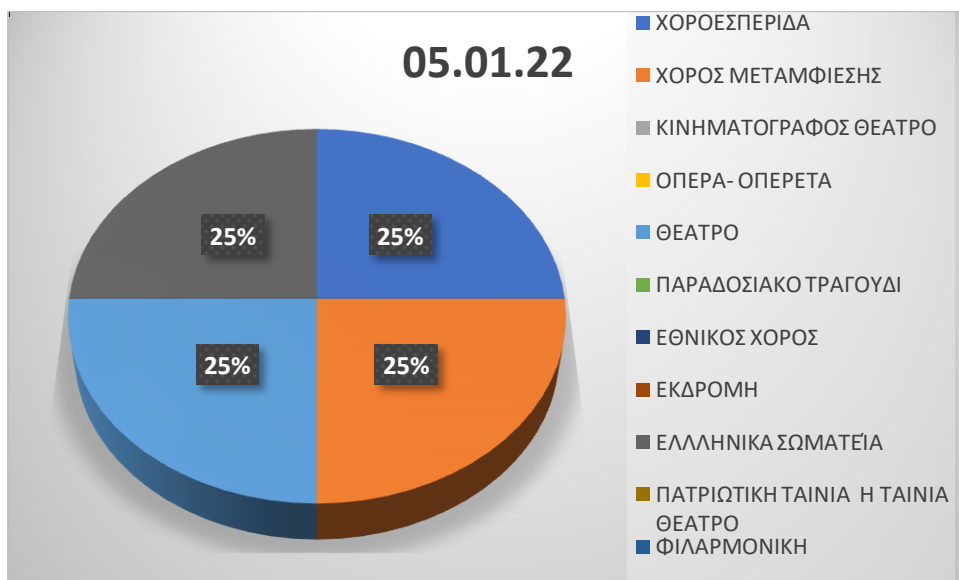
Το ίδιο εντοπίζεται και στο φύλλο της 24^{ης} Μαρτίου του 1921.

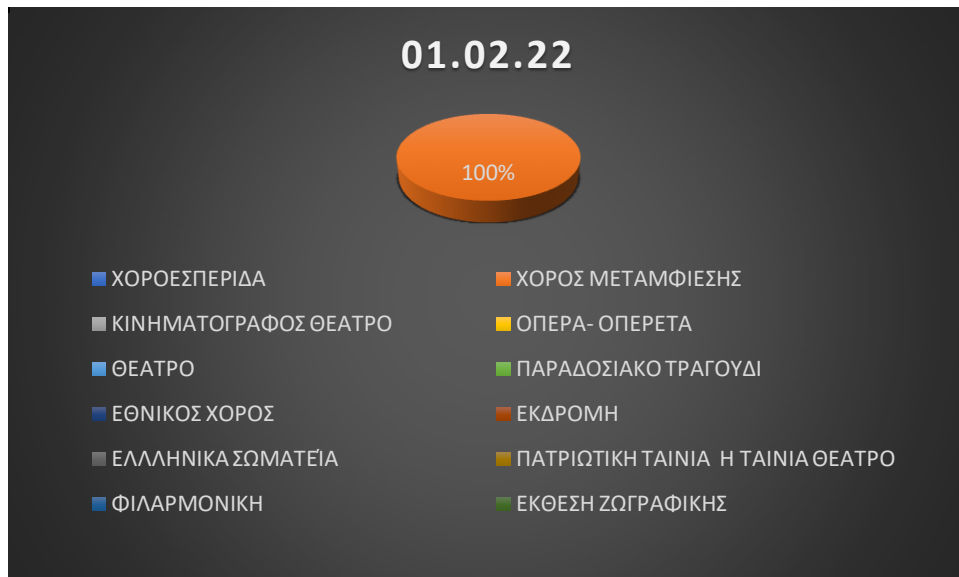
Το φύλλο της 22^{ης} Απριλίου του 1921 εμπεριέχει αποκλειστικά αναφορές σχετικές με χοροεσπερίδες.

Στο φύλλο της 5^{ης} Ιανουαρίου του 1922 η ποσόστωση που αφορά χοροεσπερίδες κατανέμονται σε ποσοστό 25% ενώ επίσης σε ποσοστό 25% κατανέμονται οι αναφορές σχετικά με αποκριάτικους χορούς. Το συγκεκριμένο φύλλο επίσης διατρέχεται από αναφορές οι οποίες κυμαίνονται στο 25% και σχετίζονται με ελληνικά σωματεία, ενώ ακριβώς το ίδιο ποσοστό κατανέμονται οι σχετικές αναφορές με θέατρο.

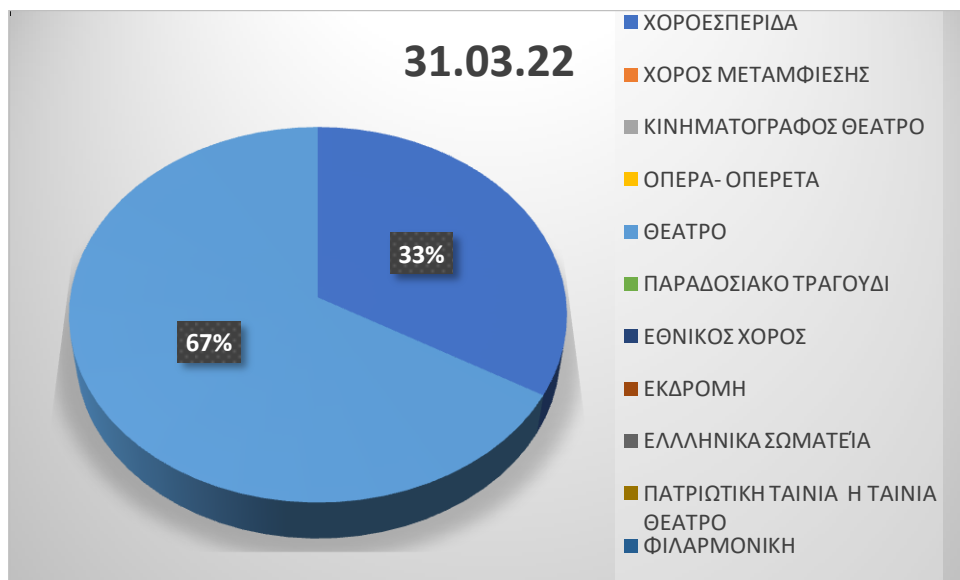
Στο φύλλο της **1ης Φεβρουαρίου του 1922** οι όποιες αναφορές σχετίζονται με χορό μεταμφιεσμένων ενόψει των Αποκρίων.

Το φύλλο της **25^{ης} Μαρτίου του 1922** η μόνη αναφορά σε καλλιτεχνικό δρώμενο αφορά χοροεσπερίδα.

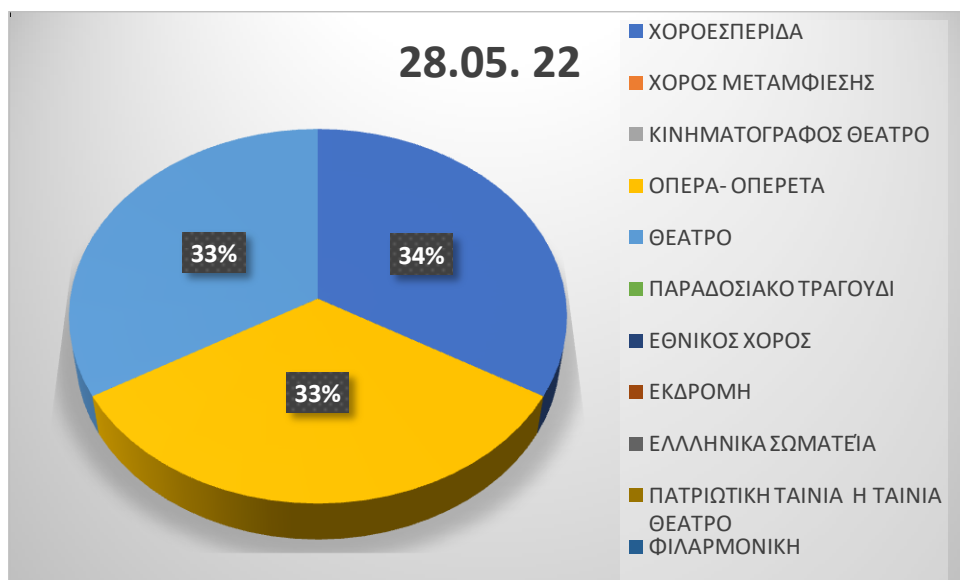
Στο φύλλο της 31^{ης} Μαρτίου του 1922 εντοπίζονται αναφορές σχετικές με θέατρο σε ποσοστό 67%, ενώ κατά 33% κατανέμονται οι αναφορές σε χοροεσπερίδες.

Στο φύλλο της 14^{ης} Απριλίου του 1922 όλες οι αναφορές είναι σχετικές με όπερα.

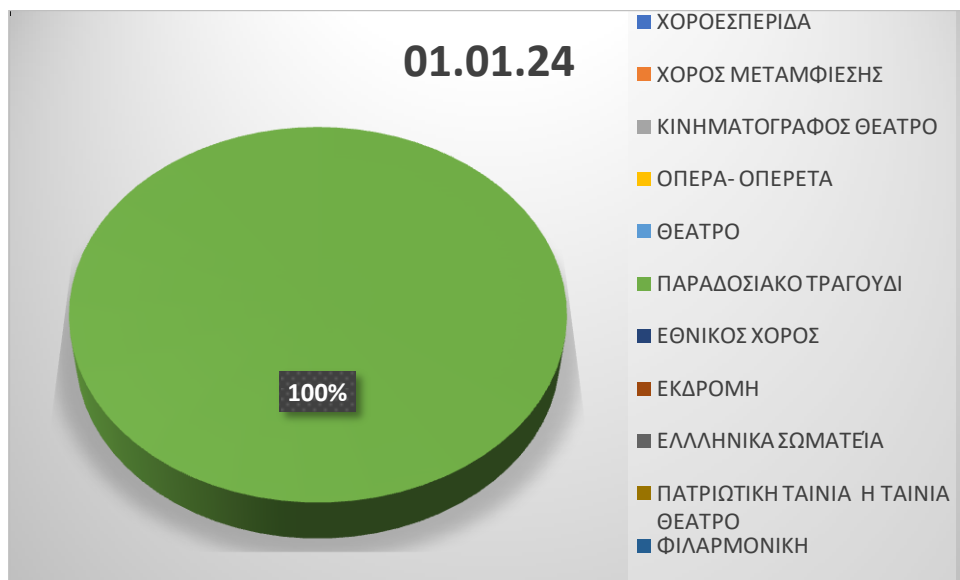
Στο φύλλο της 28^{ης} Μαΐου του 1922 οι αναφορές κατανέμονται σε ποσοστό 33% σε δρώμενα που αφορούν όπερα, κατά 34% σε δρώμενα σχετικά με χοροεσπερίδα και κατά 33% σε δρώμενα σχετικά με το θέατρο.

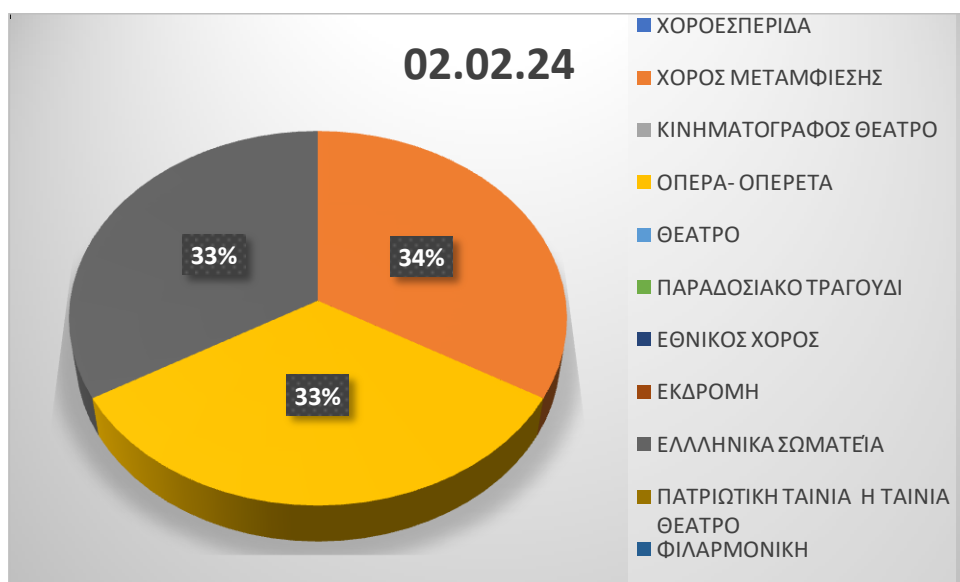
Στο φύλλο της 25^{ης} Ιουνίου του 1922 οι αναφορές περιορίζονται αποκλειστικά σε χοροεσπερίδα που διοργανώνεται προσεχώς.

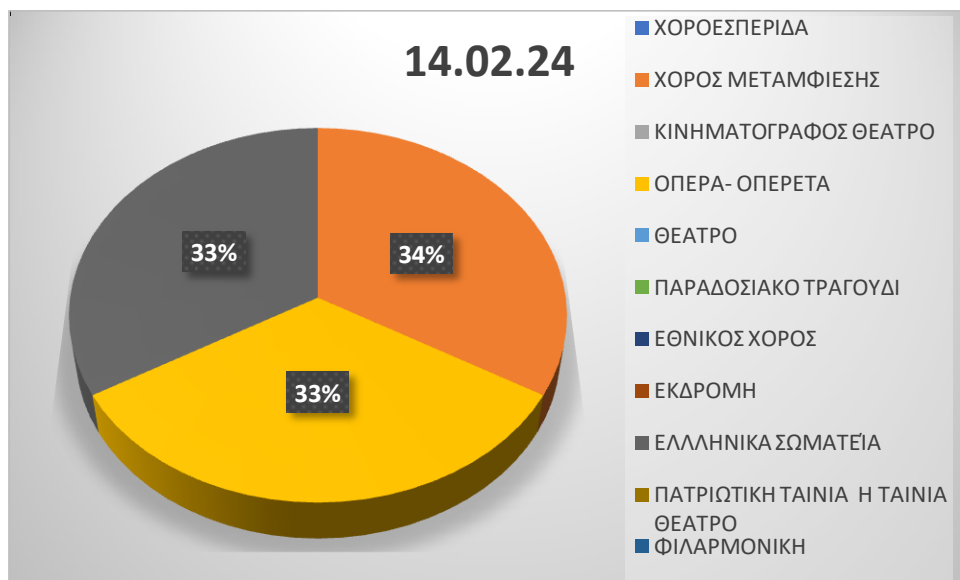
Στο φύλλο της 1^{ης} Ιανουαρίου του 1924 οι μόνες αναφορές περιορίζονται αποκλειστικά στο παραδοσιακό ελληνικό λαϊκό τραγούδι.

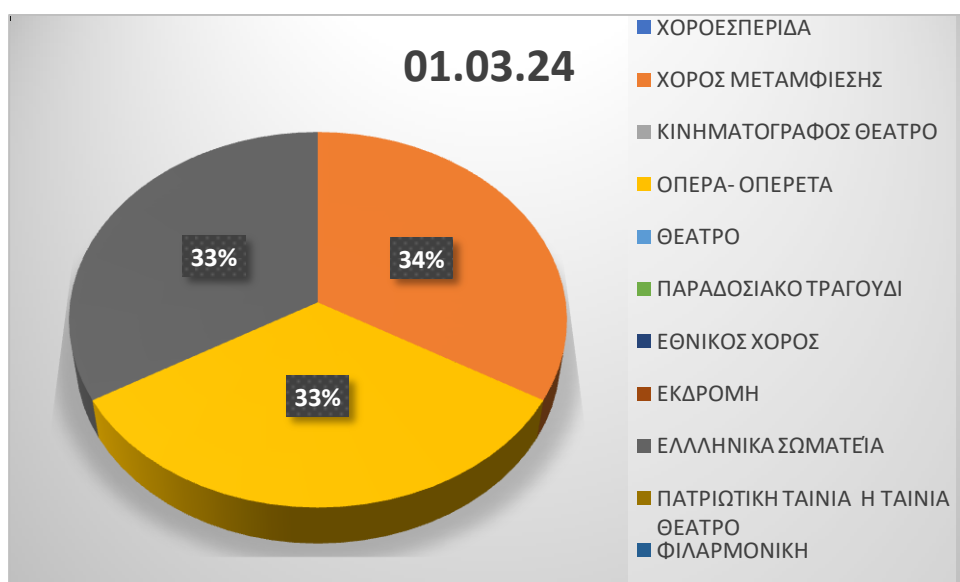
Στο φύλλο της 2^{ας} Φεβρουαρίου του 1924 σε ποσοστό 34% υπάρχουν αναφορές για χορό μεταμφίεσης και σε ποσοστό 33% αναφορές σχετικά με όπερα και σε ποσοστό επί 33 τοις εκατό αναφορές σχετικά με την δράση πατριωτικών Σωματείων.

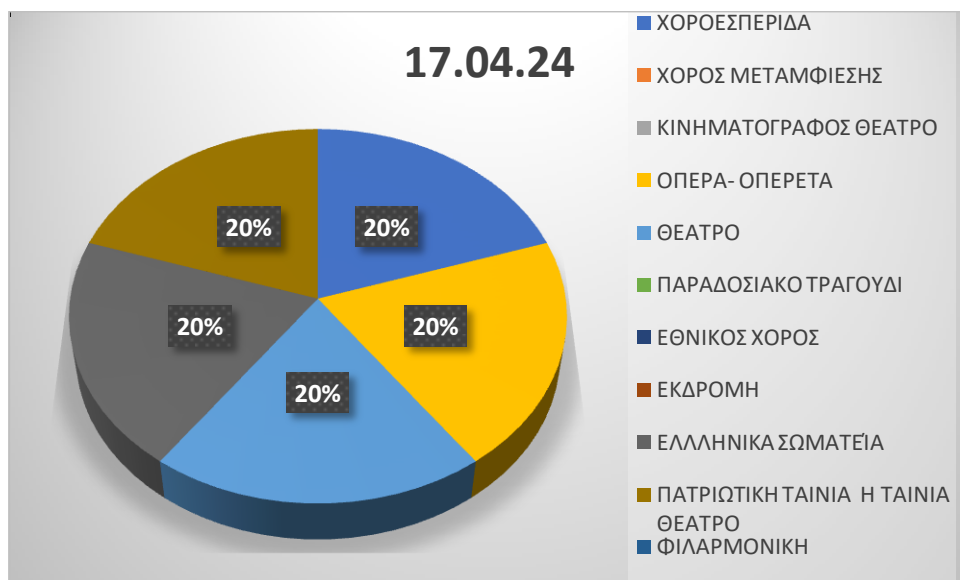
Στο φύλλο της 14^{ης} Φεβρουαρίου του 1924 τα ποσοστά καλλιτεχνικών δρώμενων κατανέμονται κατά το 1/3 σε αναφορές σχετικές με χορό αποκριάτικο, κατά το 1/3 σε αναφορές σχετικά με όπερα και κατά το 1/3 σε αναφορές σχετικές με ελληνικά σωματεία.

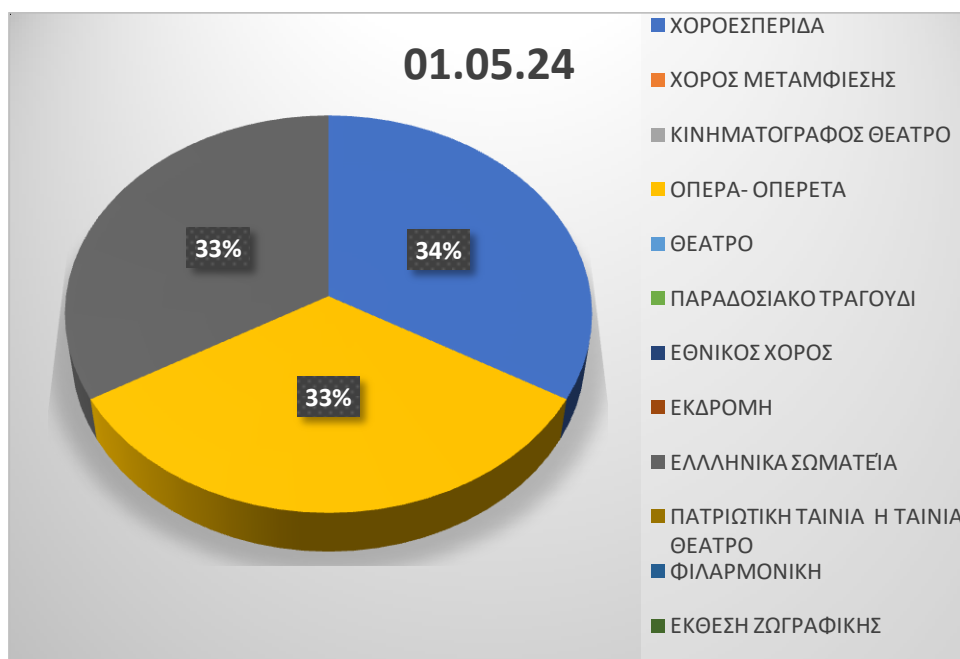
Στο φύλλο της 1^{ης} Μαρτίου του 1924 κατά 34% απαντώνται αναφορές σχετικά με χορό μεταμφιεσμένων, κατά 33% αναφορές σχετικά με όπερα αλλά και κατά το ίδιο ποσοστό αναφορές σχετικές με ελληνικά σωματεία και δρώμενα που διοργανώνουν.

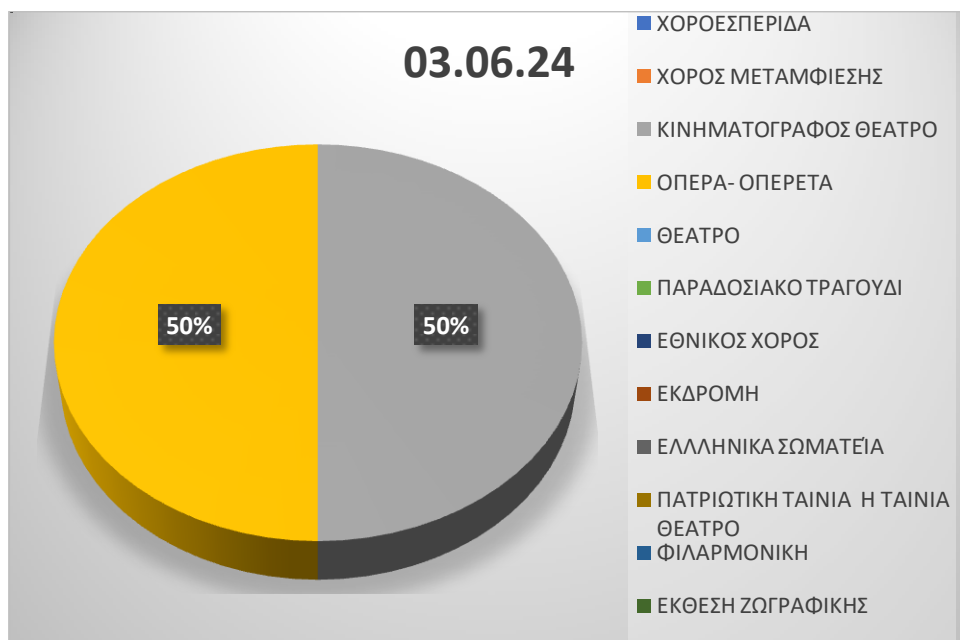
Στο φύλλο της 17^{ης} Απριλίου του 1924 εντοπίζονται πολλαπλές αναφορές οι οποίες κυμαίνονται στο 20% η κάθε μια και αφορούν χοροεσπερίδες, θέατρο, κινηματογράφο, πατριωτικές ταινίες, αλλά κι όπερα.

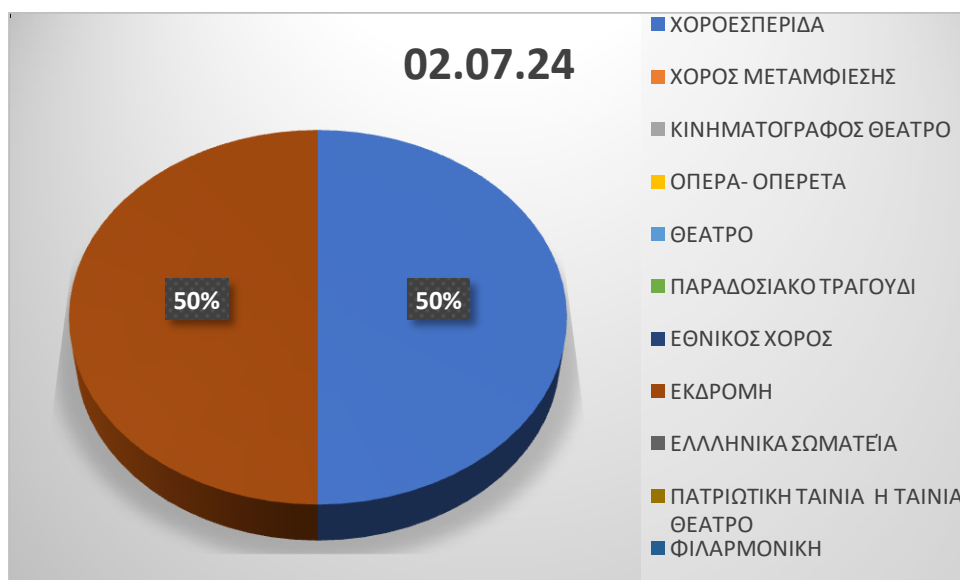
Το φύλλο της 1^{ης} Μαΐου του 1924 εμφανίζει αποτελέσματα σε ποσοστό 33% σχετικά με όπερα, σε ποσοστό 33% σχετικά με ελληνικά σωματεία και σε ποσοστό 34% σχετικά με χοροεσπερίδα που διοργανώνεται.

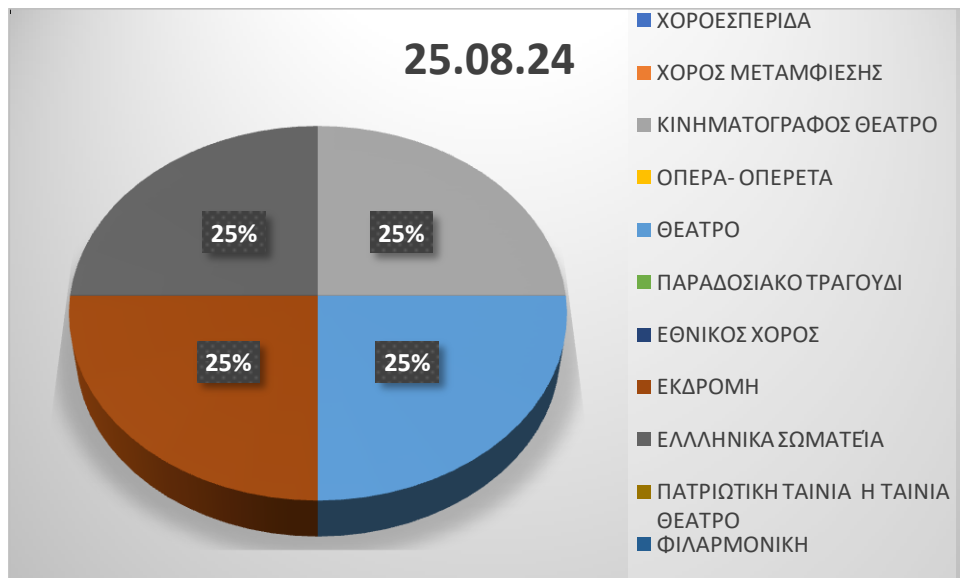
Στο φύλλο της **3^{ης} Ιουνίου του 1924** τα αποτελέσματα καλλιτεχνικού δρώμενων που απαντώνται κατανέμονται σε ποσοστό 50% σε αναφορές σχετικές με όπερες, ενώ σε ποσοστό 50% σχετίζονται με κινηματογραφικά δρώμενα.

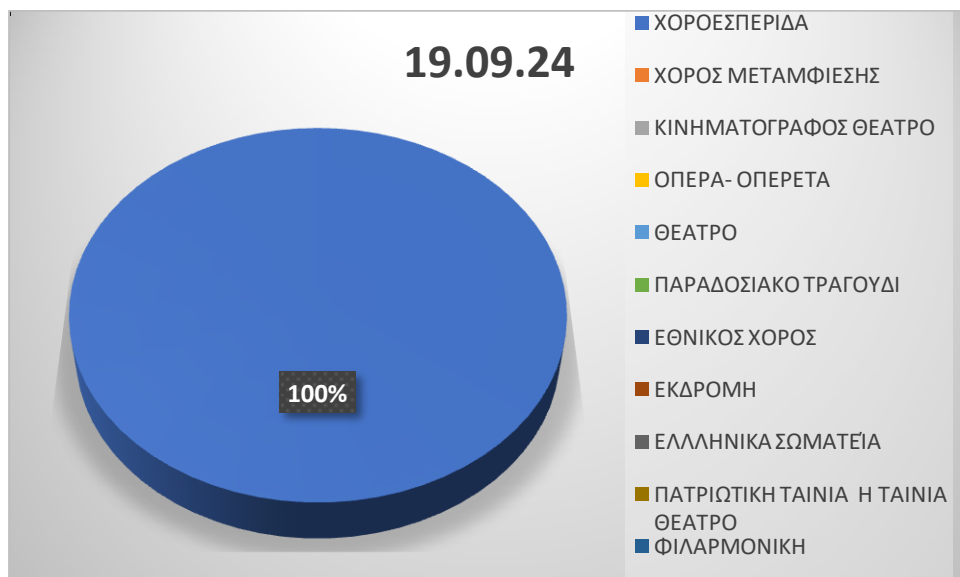
Στο φύλλο της **2ας Ιουλίου του 1924** τα αποτελέσματα σχετικά με αναφορές στα καλλιτεχνικά δρώμενα κατανέμονται κατά το ήμισυ σε χοροεσπερίδα, ενώ κατά το ήμισυ οι αναφορές σχετίζονται με εκδρομή.

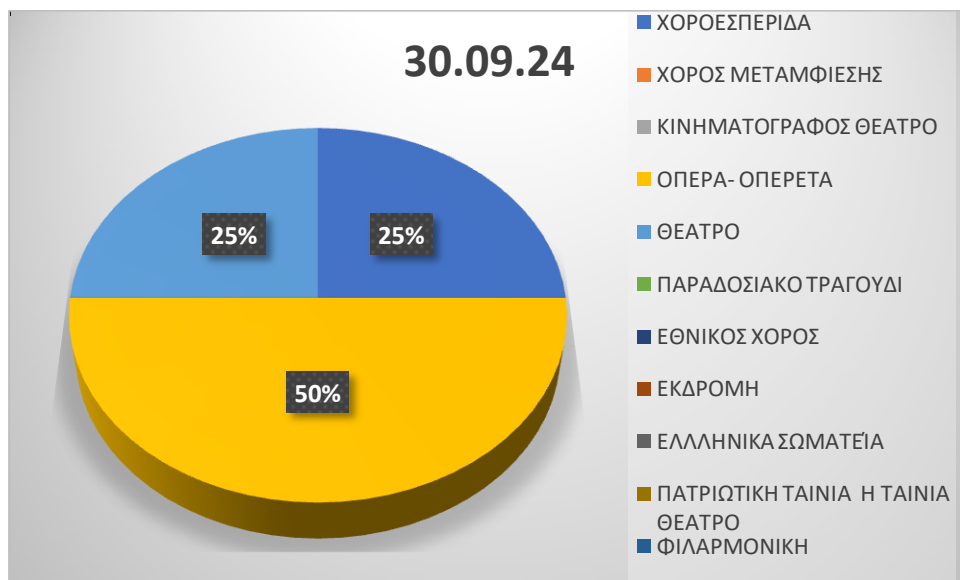
Το φύλλο της 25^{ης} Αυγούστου του 1924 κατανέμει τις αναφορές σε καλλιτεχνικά δρώμενα ως εξής: κατά 25% εντοπίζονται αναφορές σε θέατρο, κατά 25% σε κινηματογράφο κατά 25% σε ελληνικά σωματεία, ενώ κατά 25% υπάρχουν αναφορές σε σχετική εκδρομή που διοργανώνεται.

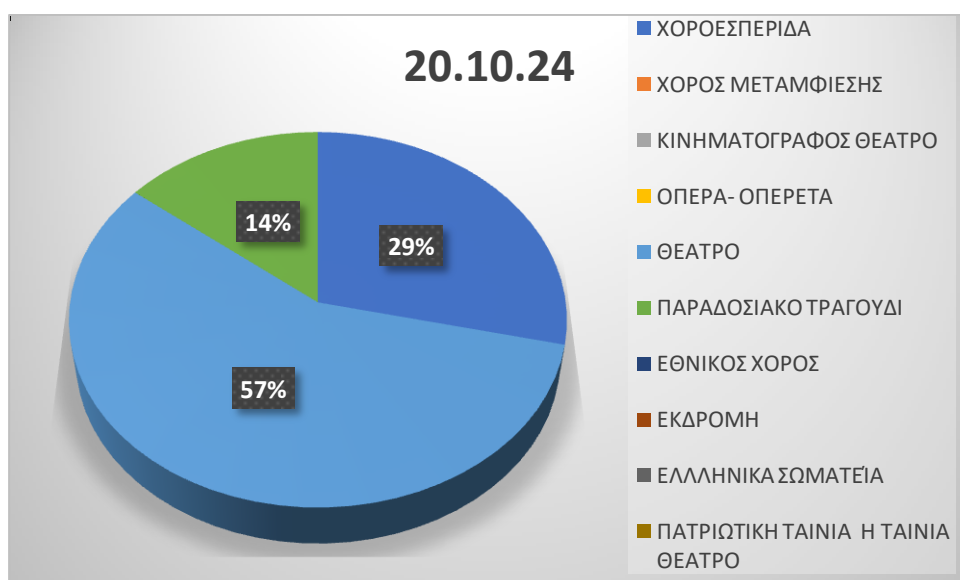
Στο φύλλο της 19^{ης} Σεπτεμβρίου 1924 οι αναφορές που εντοπίζονται αφορούν στη φιλαρμονική η οποία έχει συμπληθεί.

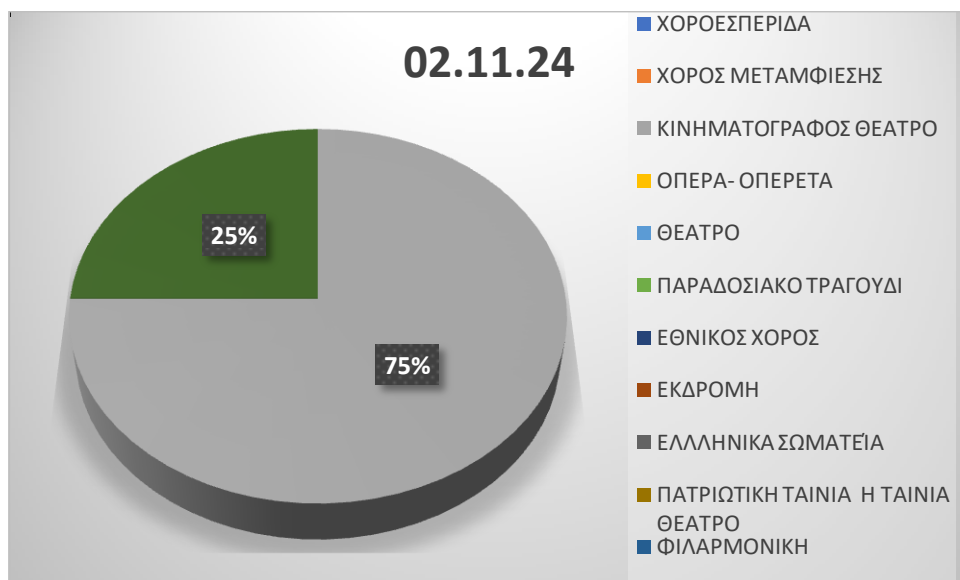
Στο φύλλο της 30^{ης} Σεπτεμβρίου του 1924 αυτό το οποίο παρατηρείται στην ποσόστωση των αναφορών είναι πως κατά 50% οι αναφορές είναι σχετικές με όπερα ενώ μόλις μία αναφορά σχετίζεται με φιλαρμονική, ενώ παράλληλα ανευρίσκεται μία αναφορά σχετική με θέατρο.

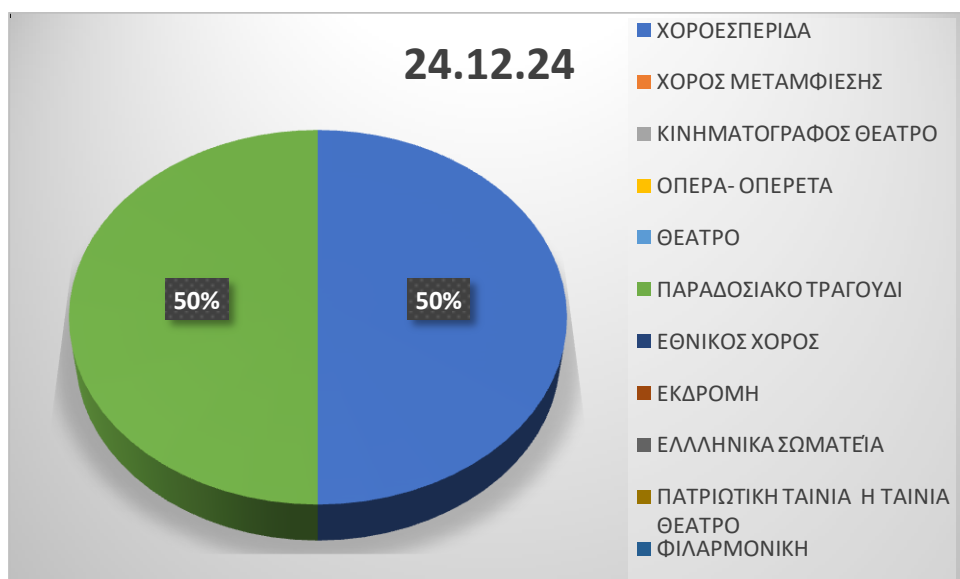
Στο φύλλο της 20^{ης} Οκτωβρίου του 1924 το 57% των αναφορών σχετίζονται με το θέατρο, ενώ το 29% αφορούν προσκλήσεις σε χοροεσπερίδες ή ενημέρωση για τη διεξαγωγή χοροεσπερίδων και για τη σχετική επιτυχία τους επίσης σε ποσοστό 14%.

Σχετικά με το φύλλο της **2ας Νοεμβρίου του 1924** απαντούν τρεις αναφορές που κατανέμονται στο 75% και σχετίζονται με κινηματογράφο, ενώ μόλις μία αναφορά εντοπίζεται σχετικά με το παραδοσιακό ελληνικό τραγούδι.

Σχετικά με το φύλλο της **24^{ης} Δεκεμβρίου του 1924** οι αναφορές κατανέμονται κατά το ήμισυ σε αναφορές σχετικά με το παραδοσιακό λαϊκό τραγούδι, ενώ κατά 50% αφορούν την πρόσκληση σε εκδήλωση φιλαρμονικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η «Ατλαντίς» όπως προαναφέρθηκε πρόκειται για μία εφημερίδα καθημερινή η οποία εκδίδεται αδιάλειπτα ακόμα και ανήμερα των μεγάλων εορτών. Παρουσιάζονται ορισμένες ελλείψεις της εφημερίδας για μεγάλα χρονικά διαστήματα που οι διατιθέμενες γνώσεις μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης δεν επιτρέπουν να προβούμε σε κάποιο συμπέρασμα σχετικά με το αν είχε για κάποιους λόγους διακοπεί η έκδοση της εφημερίδας ή απλώς δεν διατίθενται τα συγκεκριμένα φύλλα.

Ειδικότερα, καθώς πρόκειται για έναν πολυπληθέστατο όγκο τευχών, πάρθηκε η απόφαση να μελετηθούν δειγματοληπτικά επιλέγοντας ένα φύλλο από τον κάθε μήνα του κάθε έτους του διαστήματος 1919-1924. Θεωρήθηκε αρκετά αξιόπιστη ως μέθοδος καθώς πρόκειται για μία εφημερίδα καθημερινή, που σε ό,τι αφορά τα καλλιτεχνικά δρώμενα παρατηρείται πως μία πληθώρα από αυτά επαναλαμβάνονται προκειμένου να υπενθυμίζουν το γεγονός τους αναγνώστες.

Επίσης κάτι το οποίο παρατηρείται εξαιτίας της καθημερινής διάστασης της εφημερίδας, είναι πως πολλές φορές ακόμα και αν δεν έχει ανευρεθεί σε κάποιο από τα μελετώμενα φύλλα μία εκδήλωση, μπορεί να απαντάται παρακάτω συνήθως ως στήλη που ενημερώνει τους αναγνώστες για την επιτυχή έκβαση ενός καλλιτεχνικού δρώμενου που έλαβε χώρα κατά το προγενέστερο διάστημα. Επομένως με αυτόν τον τρόπο σε μεγάλο βαθμό λαμβάνουμε γνώση για τα καλλιτεχνικά γεγονότα που έλαβαν χώρα κατά το διάστημα το οποίο μελετάται.

Σε ό,τι αφορά τα ίδια τα καλλιτεχνικά δρώμενα παρουσιάζονται πλούσια εξαιτίας της πληθώρας των ελληνικών συλλόγων που έχουν διαρθρωθεί και φαίνεται να εδράζονται ισχυρά σε επίπεδο καλλιτεχνικό κι όχι μόνο σε ό,τι αφορά στη διασπορά της Αμερικής. Τα καλλιτεχνικά δρώμενα σχετίζονται κυρίως με χοροεσπερίδες, θέατρο και μελόδραμα.

Επιχειρώντας ορισμένες συμπερασματικές παρατηρήσεις, προηγουμένως θα ήταν χρήσιμο να διευκρινιστεί ο τρόπος βάσει του οποίου προσεγγίστηκε το ανευρεθέν υλικό.

Συγκεκριμένα εξαιτίας του μεγάλου όγκου της εφημερίδας που μελετήθηκε θεωρήθηκε αξιόπιστη μέθοδος ή τυχαία ή δειγματοληπτική λήψη του υλικού και παράλληλα η έρευνά του.

Αυτό το οποίο παρατηρήθηκε είναι πως ανευρίσκονται κυρίως επαναλαμβανόμενα γεγονότα σχετικά με χοροεσπερίδες στα πλαίσια συλλογών της ομογένειας που λαμβάνουν χώρα κυρίως στην πόλη της Νέας Υόρκης, χωρίς ωστόσο τα δρώμενα να επικεντρώνονται αποκλειστικά σε αυτές.

Συνοψίζοντας και διερευνώντας τα αποτελέσματα τα οποία προκύπτουν κατά έτος σχετικά με τα καλλιτεχνικά δρώμενα τα οποία απαντώνται στην Αμερική σε άμεσο συσχετισμό με τις αντίστοιχες αναφορές οι οποίες ανευρίσκονται, προκύπτει πως σχετικά με την διερεύνηση των φύλλων του έτους **1919** το θέατρο διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο καθώς οι μισές αναφορές με ποσοστό 50%, σχετίζονται με θεατρικές παραστάσεις προσκλήσεις και ενημερώσεις που άπτονται του θεατρικού πεδίου.

Επιπλέον, αναφορικά με το έτος 1919 σε ποσοστό 25%, ανευρίσκονται αναφορές σχετικά με χοροεσπερίδες οι οποίες εκδηλώνονται τόσο από ιδιωτικούς φορείς όσο κυρίως και μέσω ελληνικών συλλόγων. Οι χοροεσπερίδες μαζί με το θέατρο φαίνεται ότι κυριαρχούν συγκριτικά με τις υπόλοιπες καλλιτεχνικές εκφράσεις της Ελληνικής ομογένειας ευρύτερα καθ' όλο το διάστημα των 6 ετών που μελετήθηκαν.

Κατά το ίδιο έτος είναι συχνές οι αναφορές και σε χοροεσπερίδες, ωστόσο περισσότερο εστιασμένες σε έναν εθνικό χαρακτήρα καθότι διοργανώνονται αποκλειστικά από συλλόγους οι οποίοι έχουν συμπληθεί προκειμένου να συσπειρώσουν τους μετανάστες, οι οποίοι προέρχονται από επιμέρους γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας.

Σε ό,τι αφορά το έτος **1920** οι κατανομές των αναφορών ανευρίσκονται ισόποσες καθώς από τα αποτελέσματα τα οποία προέκυψαν ανά τεύχος σχετικά με την παρουσία καλλιτεχνικών δρώμενων, δεν μπορεί να προκύψει κάποια κυριαρχία

κάποιου είδους. Ειδικότερα τα είδη καλλιτεχνικών δρώμενων τα οποία ανευρίσκονται στο συγκεκριμένο έτος απαριθμούνται σε 8 αναφορές.

Με ποσοστό 12,5% αρκετές αναφορές συσχετίζονται με ελληνικά σωματεία όχι όμως με σκοπό την πρόσκληση ή την γνωστοποίηση μιας επικείμενης χοροεσπερίδα. Η συγκεκριμένη κατηγορία συμπεριλαμβάνει προσκλήσεις, εκκλήσεις, γνωστοποιήσεις από την πλευρά των ελληνικών Σωματείων για γεγονότα οργανωτικά ή για εράνους που πρόκειται να διοργανωθούν με σκοπό να σταλεί βοήθεια, κυρίως προς ανέγερση Ιερού Ναού ή σχολείου στο χωριό, νομο, πόλη ή νησί από όπου και προέρχεται ο σύλλογος, επίσης αρκετές αναφορές εμπεριέχουν εκκλήσεις προς τους συμπατριώτες ομογενείς να συμμετάσχουν στις διοργανώσεις του συλλόγου, έτσι ώστε να επιτευχθεί η διατήρηση των ηθών των εθίμων, αλλά και της μνήμης που οφείλει να εντυπωθεί, έτσι ώστε καταστεί κτήμα και των επόμενων γενεών.

Στα πλαίσια διατήρησης της συλλογικής μνήμης εντοπίζονται σε ποσοστό επίσης 12,5% για το έτος 1920 αναφορές σχετικά με πατριωτικά έργα θεάτρου ή κινηματογράφου που εμπίπτουν σε συγκεκριμένη θεματική που αποσκοπεί να τονώσει, να ενθυμήσει, αλλά και να διεγείρει συναισθηματικά τους μετανάστες οι οποίοι συμμετέχοντας και παρακολουθώντας τα εν λόγω έργα, κατορθώνουν να ανακαλέσουν τις μνήμες και να νιώσουν κοντά σε όσα άφησαν πίσω. Η προβολή πατριωτικών ταινιών είναι συχνή και τις περισσότερες φορές διοργανώνεται στα πλαίσια χοροεσπερίδων ελληνικών συλλόγων. Μάλιστα στα πλαίσια εθνικών εορτών ή Θρησκευτικών εορτών τυχαίνει πολλές φορές η εκδήλωση να ολοκληρώνεται με την προβολή θεατρικού έργου ή κινηματογραφικού πατριωτικού- εθνικού χαρακτήρα.

Επιπλέον κατά το ίδιο έτος επίσης σε ποσοστό 12,5% ανευρίσκονται αναφορές σχετικές με όπερα και οπερέτα. Η όπερα και το μελόδραμα συνιστούν αγαπημένα είδη στα οποία σιγά-σιγά εισάγονται οι ομογενείς και παρατηρείται ότι με την πάροδο των ετών αυτές οι αναφορές ολοένα και πληθαίνουν. Η όπερα και το μελόδραμα αποτελούν δυτικές μουσικές συνήθειες στις οποίες μυήθηκαν διαδοχικά και οι ομογενείς.

Φυσικά με ποσοστό 25% δεν θα μπορούσαν να λείπουν οι αναφορές σε χοροεσπερίδες και θεατρικές παραστάσεις που συνολικά κατά το διάστημα των έξι

μελετώμενων ετών προκύπτει πως η πληθώρα αναφορών σχετίζονται με τα δύο παραπάνω καλλιτεχνικά δρώμενα.

Επίσης κατά το συγκεκριμένο έτος σε ποσοστό 12,5% ανευρίσκονται αναφορές σχετικά με την φιλαρμονική της Νέας Υόρκης και του Σικάγο.

Επίσης, οι αναφορές σχετικά με το λαϊκό παραδοσιακό τραγούδι κατανέμονται σε ποσοστό 12,5% σε ό,τι αφορά στο έτος 1920. Στην σελίδα των καλλιτεχνικών δρώμενων της εφημερίδας «Ατλαντίς» υπάρχουν συνήθως πληθώρα διαφημίσεων που γνωστοποιούν στους κύκλους των ομογενών συναυλίες και εμφανίσεις Ελλήνων καλλιτεχνών κυρίως του λαϊκού και παραδοσιακού ρεπερτορίου, όπου κυριαρχούν δύο καλλιτέχνιδες η κυρία Μαρίκα και η Κούλα Παπαγκίκα.

Παρομοίως με το ίδιο ποσοστό απαντώνται αναφορές σχετικά με την διοργάνωση εκδρομών στα πλαίσια ελληνικών Σωματείων και συλλόγων. Σε αυτό το σημείο είναι χρήσιμο να εξηγηθεί για ποιον λόγο συμπεριλαμβάνονται εντός των καλλιτεχνικών δρώμενων οι συγκεκριμένες εκδρομές. Διοργανώνονται συνήθως από έναν ελληνικό σύλλογο ή σωματείο, οι οποίοι προβαίνουν σε πρόσκληση για συμμετοχή ή κυριότερα λαμβάνουν χώρα κατά τους θερινούς μήνες στα παρακείμενα νησιά του Μανχάταν ή σε κοντινά παράλια. Παρατηρήθηκε πως όλες οι αναφορές σχετικά με εκδρομές εμπεριέχουν καλλιτεχνικά δρώμενα, καθώς δεν περιορίζονται στην ξενάγηση και ξεκούραση των συμμετεχόντων αλλά ουσιαστικά πρόκειται για ένα δρώμενο συνδυαστικό που κατορθώνει να συγκεράσει τόσο την εκδρομή όσο και την καλλιτεχνική διασκέδαση.

Σε ό,τι αφορά στο έτος **1921** οι αναφερθείσες αναφορές αποδεικνύουν την κυριαρχία του θεάτρου και τον χοροσπερίδων σε ποσοστό 40% για την κάθε αναφορά. Το υπόλοιπο 20% κατανέμεται μεταξύ εθνικών χορών και χορών μεταμφιεσμένων.

Συγκεκριμένα ανευρίσκονατι σε ποσοστό 10% αναφορές σχετικά με εθνικούς χορούς οι οποίοι διοργανώνονται στα πλαίσια του εορτασμού της εθνικής γιορτής της έναρξης Ελληνικής Επανάστασης την 25^η Μαρτίου του 1821. Μάλιστα η επέτειος εορτάζεται με μεγαλοπρέπεια δεδομένου ότι συμπληρώνονται τα 100 χρόνια.

Επιπλέον με ποσοστό 10% ανευρίσκονται αναφορές σχετικά με χοροεσπερίδες μεταμφιεσμένων κυρίως κατά την διάρκεια των Αποκριών όσο και πρωτύτερα ως ευγενικές προσκλήσεις και γνωστοποιήσεις για ένα επικείμενο γεγονός.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν για το έτος **1922** είναι πως κυριαρχούν τα καλλιτεχνικά δρώμενα τα οποία σχετίζονται με χοροεσπερίδες, θέατρο, εθνικούς χορούς, χορούς μεταμφιεσμένων και όπερα σε ποσοστό 14% . Ουσιαστικά πρόκειται για ένα χαρακτηριστικό έτος που συνοψίζει την ποσόστωση πώς κατανέμεται στα έξι μελετημένα έτη, καθώς η κυριαρχία των καλλιτεχνικών δρώμενων ανευρίσκεται σχετική κυρίως με θεατρικές παραστάσεις, χοροεσπερίδες και ευρύτερα χορούς.

Σε ό,τι αφορά το έτος **1924** δεδομένου ότι τα κατά το 1923 δεν ανευρίσκονται φύλλα για κάποιο λόγο, τον οποίο αγνοούμε, παρατηρείται μία διαφορετική κατανομή των ποσοστών των καλλιτεχνικών δρώμενων, όπου κατανέμονται σε επιμέρους κατηγορίες εκδηλώσεων. Στο συγκεκριμένο έτος σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσε να ειπωθεί πως σημειώνεται κάποια κυριαρχία καλλιτεχνικών δρώμενων καθώς είναι το έτος που ενδεχομένως εμπεριέχει όλες τις ανευρισκόμενες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις.

Τελικά, αυτό το οποίο προκύπτει ως συμπέρασμα είναι πως οι ομογενείς της Αμερικής πολύ γρήγορα ένιωσαν την ανάγκη να συμπήξουν συλλόγους και σωματεία με βασικότερο σκοπό τη διατήρηση των βιωμάτων και τη διατήρηση της μνήμης αλλά και την εξασφάλιση των συνθηκών που θα τους προσέφεραν μία συναισθηματική εγγύτητα στην πατρίδα που άφησαν πίσω.

Επιπλέον, ας μην ξεχνάμε πως τουλάχιστον κατά τα πρώτα χρόνια της μετανάστευσης η ζωή τους υπήρξε σκληρή, όπου οι συνθήκες που αντιμετώπισαν κυρίως κατά τα πρώτα έτη ήταν αντίξοες, στη συνέχεια όμως πολύ γρήγορα αφού εξασφάλισαν την επαγγελματική τους ζωή, άρχισαν να δραστηριοποιούνται και στο καλλιτεχνικό πεδίο, κυρίως υπό την έννοια της προώθησης καλλιτεχνικών δρώμενων αλλά αποσκοπώντας και στην ψυχαγωγία τους. Η πληθώρα των αναφορών όπως αποδείχθηκε από τα παραπάνω συμπεράσματα αφορούν κυρίως σε εκδηλώσεις σχετικές με σωματεία ελληνικά που αφορούν τόσο στη διοργάνωση χοροεσπερίδων όσο και στη διοργάνωση εκδρομών, αποκριάτικων χορών, εθνικών χορών και

προβολή πατριωτικών ταινιών.Επομένως και τα σωματεία και η σύμπληξη τους αποτέλεσε βασικό θύλακα προώθησης της καλλιτεχνικής ζωής στην Νέα Υόρκη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Azzi, A.E., Chryssochoou, X., Klandermans, B. & Simon, B. (2011). *Identity and participation in culturally diverse societies: A multidisciplinary perspective*. UK: John Wiley & Sons.
- Αμπού, Ε. (2018). *Η Ελλάδα του Όθωνα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Anagnostou, Y. (2004). Forget the past, remember the ancestors! Modernity, "Whiteness", American Hellenism, and the politics of memory in early Greek America. In *Journal of Modern Greek Studies*. USA: The John Hopkins University Press.
- Anagnostou, Y. (2003). Model Americans, quintessential Greeks: Ethnic success and assimilation in diaspora. In *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*. USA: University of Toronto Press.
- Ανδρεάδης, Α. (1917). *Η Ελληνική Μετανάστευσις*. Αθήνα: Πετράκου.
- Baines, D. (1995). *Emigration from Europe 1815-1930*. UK: Cambridge University Press.
- Βακαλόπουλος, Α. (2005). *Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985*. Αθήνα: Βανιάς.
- Βεντούρα, Λ. (1994). *Μετανάστευση και έθνος: Μετασχηματισμοί στις συλλογικότητες και τις κοινωνικές θέσεις*. Αθήνα: Μνήμων.
- Βουρνάς, Τ. (2011). *Ιστορία της Νεότερης και Σύγχρονης Ελλάδας*. Αθήνα: Πατάκης.
- Clogg, R. (2004). *Η ελληνική διασπορά στον εικοστό αιώνα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Contopoulos, M. (1974). *The Greek community of New York City: Early years to 1910*. NY: A.D. Caratzas.
- Γιανουλόπουλος, Γ. (1998). *Η ευγενής μας τύφλωσις...: εξωτερική πολιτική και 'εθνικά θέματα' από την ήττα του 1897 έως τη Μικρασιατική Καταστροφή*. Αθήνα: Βιβλιόραμα.
- Δόξας, Τ. (1972). *Ανάμεσα στην όμογένεια της Αμερικής*. NY: Greek Orthodox Archdiocese of North and South America.
- Fitzgerald, T. (1995). *The Orthodox Church*. No. 7. USA: Greenwood Publishing Group.
- Fairchild, H. (2015). *Greek Immigration to the United States*. USA: Sagwan Press.
- Ζιώγας, Η. (1958). *Ο ελληνισμός της Αμερικής αυτός ο άγνωστος*. NY: HAPA.
- Hassiotis, I. (2003) Past and present in the History of Modern Greek diaspora. In. W. Kokot & K. Tötölyan & C. Alfonso (Eds.), *Diaspora, Identity, and Religion: New Directions in Theory and Research*. New York: Routledge.
- Κανούτας, Σ. (1915). *Ο ελληνισμός εν Αμερική, ήτοι ιστορία του ελληνισμού εν Αμερική από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερα*. Νέα Υόρκη: Κόσμος.

- Kitroeff, A. (1991). The Transformation of Homeland-diaspora Relations: The Greek Case in the 19th–20th Centuries. In J. Fossey (Ed.), *Proceedings of the First International Congress of The Hellenic Archived at Flinders University: Diaspora From Antiquity to Modern Times*. vol. 2:233–250. NY: Routledge.
- Κιτροέφ, Α. (1999). *Η υπεραντλαντική μετανάστευση*. Αθήνα: Βιβλιόραμα.
- Κιτροέφ, Α. (2003). *Οι Έλληνες στις ΗΠΑ 1909-1922*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κονταργύρης, Θ. (1964). *Ο Απόδημος Ελληνισμός της Αμερικής*. Αθήνα: Αδελφών Φούντου.
- Λαλιώτου, Ι. (2006). *Διασχίζοντας τον Ατλαντικό: η ελληνική μετανάστευση στις ΗΠΑ κατά το πρώτο μισό του εικοστού αιώνα*. Αθήνα: Πόλις.
- Laliotou, I. (2004). *Transatlantic subjects: Acts of migration and cultures of transnationalism between Greece and America*. Chicago: University Of Chicago.
- Μαλαφούρης, Μ. (1948). *Έλληνες της Αμερικής: 1528–1948*. Νέα Υόρκη: Goldman.
- Μαρκέτος, Μ., & Κουτσοπανάγου, Γ. (2006). *Οι Ελληνοαμερικανοί: ιστορία της ελληνικής ομογένειας των ΗΠΑ*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Παπαδόπουλος, Ι. (2008). *Η μετανάστευση από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στην Αμερική (19ος αιώνας-1923): οι ελληνικές κοινότητες της Αμερικής και η αλυσωτική πολιτική της Ελλάδας*. (Διδακτορική διατριβή). Ανακτήθηκε από Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/24933>.
- Παπαδόπουλος, Γ. (2017). *Κράτος, σύλλογοι, Εκκλησία: Απόπειρες ελέγχου των ελλήνων μεταναστών στις ΗΠΑ στις αρχές του εικοστού αιώνα*. Θεσσαλονίκη: Σταμούλη.
- Παπαδόπουλος, Γ. (2006). *Απόπειρες ορισμού μιας αμερικάνικης ελληνικότητας ως αντίδραση στο ξενοφοβικό κλίμα στις ΗΠΑ. Μετα το τέλος του Α΄ παγκοσμίου πολέμου*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Papacosmas, V. (1979). *The Greek president of America journal of the Hellenic diaspora*. USA: Pella Publishing Company.
- Saloutos, T. (1964). *The Greeks in the United States*. USA: Harvard University Press.
- Χασιώτης, Ι. (1993). *Επισκόπηση της ιστορίας της νεοελληνικής Διασποράς*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Εφημερίς *Ατλαντίς* (1919-1924). Ανακτήθηκε από Ψηφιακή Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων <https://library.parliament.gr/Portals/6/pdf/digitalmicrofilms.pdf>